

Szegedi Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

**e-Polgárok-e a fogyatékos emberek Magyarországon
napjainkban?**

Készítette:	Témavezető:
Serédiné Balogh Zsuzsanna Könyvtári informatika szakos hallgató	Dr. Bakonyiné Dr. Ficzkó Ildikó

Szeged, 2004.

Tartalomjegyzék

Bevezető	3
Az információs társadalom	5
Elméleti megközelítés	5
Politikai megközelítés	11
Európa politikája	11
Magyarország politikája	16
Magyar Információs Társadalom Stratégia.....	20
A fogyatékoság	24
Közelítés a tudományok felől	24
Szociológiai megközelítés	24
Filozófiai megközelítés.....	26
Szociálpszichológiai, pszichológiai megközelítés	27
Politikai megoldások a fogyatékoság ügyében	29
Európa.....	29
Az Európai Unió fogyatékosági stratégiája.....	29
Magyarország fogyatékosági stratégiája	31
Civil szervezetek	33
A kitörés lehetőségei.....	34
Oktatás	34
A mozgáskorlátozottak	36
A látássérültek	37
A hallássérültek	38
A kitörés eszközei: a könyvtárak.....	41
PULMAN – Public Libraries Mobilising Advanced Networks.....	43
PUMA - Publika Magyar Könyvtári Körnek.....	45
A honlapok értékelésének szempontjai	47
Elemzett honlapok.....	49
Kormányzati szervek	49
Szervezetek a szolidaritás nevében	50
Alapítványok.....	52
Országos szervezetek.....	56
Kommunikáció, média.....	59
Munka	62
Sport	65
Művészetek	69
Segítő szoftverek és eszközök.....	71
Látássérültek számára	71
Kognitív sérültek számára	73
Hallássérültek számára	74
Mozgássérülteknek, a kezüket nehezen használóknak	75
Halmozottan sérültek számára	76
Elektronikus Segédeszközök a Mindennapi Élethez.....	77
Összefoglalás.....	82
Felhasznált irodalom.....	83
Linkgyűjtemény	87

Mottó

„A fogyatékos szerep sokkalta súlyosabb állapot és alacsonyabb státus, tehát a hozzáfűződő külső és belső szerepelvárások is mások. Tipikus velejárója az emberi státus teljes vagy végleges elvesztése és a másodrendű állampolgárság pozíciója.”¹

Bevezető

A címben szereplő e-polgárság aktualitását az adja, hogy Magyarországon a különböző társadalmi, gazdasági változások napjainkra remélhetőleg már elérték azt a kritikus küszöböt, amikor a mennyiségi változások minőségivé válása várható. Nemcsak a rendszerváltás utáni szerkezetváltásra, a gazdaság, a politika és a társadalom átalakulására gondolok, hanem az egész világon végbemenő folyamatok globális hatására a társadalom széles rétegei körében: a demokrácia kiteljesedésére és az infokommunikációs technológiák dinamikus elterjedésére.

A fogyatékos emberek, bár számarányukban a társadalom jelentős részét képezik, mégis jelentőségük a társadalom számára csekély értékkel bír, a közösség számára többnyire teherként, megoldandó problémaként jelentkeznek.

A fogyatékoság egyszerre társadalmi és személyes probléma, s a fogyatékos emberek kezelése minden korban kultúrától függő erkölcsi viszonyulás.

Megközelítéséhez sok tudomány eszköztárára szükség van: az orvostudomány, a gyógypedagógia, a szociológia, a szociálpszichológia, a pszichológia stb.; megoldásához pedig politikai elhatározás és társadalmi összefogás szükséges. Talán a „sok bába között elvész a gyerek”, s a diszciplínák közül egy sem érzi feladatának a fogyatékosok ügyének felvállalását, s a mindig változó politikai kurzusoknak pedig számtalan, ennél fontosabbnak tűnő feladata van, így a kérdésnek máig nincs megnyugtató megoldása.

Dolgozatomban igyekszem én is több tudomány felől megközelíteni a kérdést, hogy árnyaltabb képet kapjunk arról, hol áll manapság a fogyatékos emberek integrációja.

Úgy tűnik, hogy az információs társadalom, a tudás társadalma kedvező lehetőséget teremt a kitörésre. De vajon a fogyatékosok élethelyzete együtt mozog-e a társadalom többi rétegével, számarányuknak megfelelően vesznek-e részt a társadalom különböző helyszínein? Sikerül-e megragadni a lehetőséget a felemelkedésre, vagy végképp leszakadnak? Nem lenne-e kettős nyereség a társadalom és a fogyatékos ember számára is, ha sikerülne értéket, hasznot termelő helyzetbe hozni őket?

A dolgozatomban első részében a címben szereplő fogalmak sorrendjében elméleti áttekintést nyújtok az információs társadalom fejlődéséről, melynek a fogyatékosok is polgárai szeretnének lenni, a fogyatékosok mibenlétéről, majd az Európai Unió, és a hozzá csatlakozó Magyarország programterveiről. Ezután szót ejtek azokról a könyvtári kezdeményezésekről, amelyek a fogyatékosok társadalmi integrációját hivatottak szolgálni, a távoktatás, távtanulás, távmunka lehetőségeiről, amelyek hatékony eszközök lehetnek az integrációban.

---

¹ Kálmán Zsófia-Könczei György: A Taigetosztól az esélyegyenlőségig. Bp. : Osiris, 2002. 557 p. 83. p.

A dolgozat másik részében a fogyatékosokról vagy fogyatékosoknak szóló honlapokat gyűjtöttem össze, csoportosítottam néhány lehetséges szempont szerint, és elemeztem tartalmi és formai megjelenésüket, melyek - szerintem - reprezentál/hat/ják az e-polgárság pillanatnyi helyzetét, a digitális írástudás jelenlegi állapotát.

A teljesség igénye nélkül kitérek a fogyatékosok számítógép, illetve Internet használatát megkönnyítő számítástechnikai eszközök bemutatására.

A munkámhoz az anyagot az Egyetemi Könyvtár online katalógusának tárgyszójegyzéke segítségével, az OSZK portálján található MATARKA használatával, a Google keresővel gyűjtöttem, a nyomtatott és elektromos szakfolyóiratok áttekintésével, a kormányzati szervek honlapjainak és az Euroinfo dokumentumainak tanulmányozásával összegyűlő tetemes mennyiségű anyagot egyenként mérlegelve kezelhető mennyiségűre szűkítettem azt.

A téma monografikus feldolgozása meghaladja a dolgozat kereteit, s már az is eredménynek tekinthető, ha a figyelem felkeltése sikerül. Valójában potens szakembereknek kellene a megoldás irányait kijelölni, s mozgósítani a társadalmi erőforrásokat.

Témaválasztásomat személyes érintettségem is motiválta.

Identitásomat vállalva, elfogulatlanul szeretném bemutatni, hol tart ma Magyarország a fogyatékos emberek, az információs társadalom kérdésében.

Bízom benne, hogy a dolgozatban kialakított kép – bár nem tud kellő mélységet felmutatni - torzítás mentesen tükrözi a címben feltett kérdésre 2004. március-áprilisában adható választ.

Sine ira et studio (Tacitus)

Az információs társadalom

Elméleti megközelítés

Az információs társadalomról, a hozzá kapcsolódó globalizációról még sokat vitatkoznak a szakemberek, hiszen nyilvánvalóan nagy hatással van mindennapi életünkre, de mélyszerkezetét, hosszú távú következményeit még nem mindenben látjuk.

A társadalmi korokat gyakran kapcsolják a termelési eszközök valamilyen fejlettségi formájához, pl. „kőkorszak”, „vaskorszak”, „ipari” vagy „információs társadalom”. Ez a megközelítés önmagában pontatlan, mivel egy technikai eljárást választva, az egyedül nem tükrözi az adott kor összetett viszonyait, ezért elméletek és modellek sora keletkezett, hogy az „információs társadalom” fogalomkört mint társadalmi, politikai, gazdasági, kulturális és megismerési problémát értelmezzék.

Nagyon összeszedett, „katonás” megfogalmazások olvashatók az információs társadalom alapfogalmairól a Várhegyi-Makkay szerzőpáros könyvében. Szerintük most az információs társadalomba történő átmeneti korszakban vagyunk, amely 1950-től kb. 2025-ig tart, kibontakozását 2025 és 2050 közé teszik, széleskörű elterjedését 2050 és 2075 közé, globális elterjedését pedig ezt követően várják. Az alábbiakban modelljükből emelek ki néhány meghatározást, amely a legfontosabb fogalmakat öleli fel.²

„Alapértékek:

információ, tudás, tudomány, idő, szakértelem, hatékonyság, értéknövelés, öntevékenység, önkormányzatiság, közös célok, egyéni felelősség, [...] alkalmazkodó képesség, tanulni vágyás, [...] kreativitás, innováció, emberi jogok, erkölcs [...]

Vezérelvek:

Szinergia elve: közös célért, közös cselekvés, együttes működés.

Szubszidiaritás elve: támogatás úgy, hogy megvalósulhasson az önkormányzatiság, öntevékenység, önmegvalósítás is.

Empoverment elve: a küldetéshez jogi felhatalmazás, teljes körű felelősség.

Demokráciához való hűség elve.

Demokratikus társadalmi irányítás elve: civil kontroll.

Demokratikus piacgazdaság elve: globális szabadverseny.

Többpártrendszerű demokrácia elve.

Élethosszig tartó ismeretbővítés: állandó tudásfejlesztés társadalma.

Természet és társadalom szimbiózisa: igazi zöld forradalom társadalma.

[...]

A szerzők problémamentes látásmódja szükségessé teszi további megközelítések áttekintését.

Varga Csaba tanulmányában az alapfogalmakat világítja meg: „Az *adat* nem több és nem kevesebb, mint egységnyi megismerés jelentését hordozó tudati-nyelvi alakzat. Az *információ* már két vagy több adat viszonyának meghatározása, így már képzet (üzenet, hír, felvilágosítás a valóságról). Az *ismeret* már a megismerés magasabb minősége, de még nem tudás: összekapcsolt, rendszerezett, szerkesztett információ. A korszak kulcsfogalma, a *tudás* így

---

² Várhegyi István, Makkay Imre: Információs korszak, információs háború, biztonskultúra. Bp. : OMIKK, 2000. 296. p.

Könyvük nagy érdeme, hogy monográfiájukban röviden megvilágítva az információs társadalom alapvető fogalmait és összefüggéseit praktikus (hadügyi, biztonságpolitikai) szempontjaikkal nagy segítséget nyújtottak más szakírók filozófiai, elméletibb megközelítéseinek megértésében.

definiálható: értelmezett ismeretrendszer, így átfogó vízió a valóságról (avagy folyton új, de komplex valóságkép). Végül a *döntés*: a világ vagy a valóság változtatásra hasznosított tudásrendszer; másképpen a tudás személyes és társadalmi tőkévé alakítása.”³

Varga Csaba ismerteti az *információs társadalom* ismérveit is, amelyet egy korszak jelképes elnevezésének tart, amelyben a gazdaság, a társadalom és a kultúra alapvetően az információk gyártására, cseréjére, értékesítésére épül, ahol az információ analóg vagy digitális jelként termelhető és hasznosítható, ezért akár jeltársadalomnak is hívhatnánk. Egyszerre jelent új, nagymennyiségű információt (digitális tartalmat), új (infokommunikációs) technológiát, új (információ vezérelte) gazdaságot, új (információ alapú) társadalmat. Mind a globális mind a lokális társadalom az új technológia elterjedésének hatására alapvetően átalakul, hálózatba szervezi a társadalom egyes rétegeit, ezáltal az új, dinamikus, globális rendszerben új és más csomópontokat emel ki, közben elveti azokat a társadalmi szegmenseket, államokat és régiókat, amelyek kevésbé eredményesek az információ termelésében és kereskedelmében. Információs társadalom és gazdaság csak akkor jön létre, ha a társadalom többsége rendelkezik az új információ- és kommunikációtechnológiai eszközökkel, s az ezek felhasználásához szükséges tudással és készséggel.

Az információs társadalom jövőképe a *tudástársadalom*. Ez már potenciálisan új minőségű, nem információ, hanem tudásközpontú, hálózati jellegű, a globális-lokális digitális szakadékot mérséklő társadalom. Már nemcsak a külső tényezőkben (gazdaság, társadalom, stb.), hanem az egyéni és közösségi tudatokban és tudatosulásokban is pozitív változásokat következnek be. A kibontakozó új társadalomfejlődésben a társadalom szerkezetét és működését a tudásáramlás, a tudáselosztás, valamint a tudásfeldolgozás és a tudásalkalmazás határozza meg. Rétegződése a tudás megszerzése alapján képzelhető el, az esélykiegyenlítés, illetve az egyenlőtlenségek a tudás birtoklása vagy nem birtoklása mentén jönnek létre. Olyan új társadalmi rendszer, amelyben az *innovatív tanulás* az információt tudássá, a tudást cselekvéssé alakítja át, vagy legalább is ennek lehetőségét megteremti.

Tudásalapú gazdaság az ipari-posztipari gazdaságot és a pénzgazdaságot egyaránt kiteljesítő és egyben felváltó *új gazdasági modell* neve. A gazdasági növekedés és a termelékenység legfontosabb mozgatóereje a *tudás*, amely elsősorban a technológiában, s az emberi lényben, mint szellemi tőke testesül meg. A tudásalapú gazdaság termelési folyamatai az információ és a tudás felhasználásán és elosztásán alapulnak. Változatlanul piacgazdaság, s a legjelentősebb koordinációs tényező a *tudás piac*. A tudásalapú gazdaságban a jólét, a teljesítmény és a foglalkoztatottság növekedését a tudásintenzitás és a magas technológia dinamikus fejlődése határozza meg. A modell kialakulásának első foka, hogy a gazdasági alrendszer részévé teszi a *nem gazdasági alrendszereket* (oktatást, egészségügyet, társadalmat, stb.). A második fokozatban a tudástermelés kilép saját közegéből, s elfoglalja a szinte mindenre kiterjedt *gazdaságot*, amelyet már a tudás piac irányít. Tudásalapú gazdaság és a tudásalapú társadalom egymást feltételezik és egymás hajtóerői.⁴

Farkas János: Az információs- vagy tudástársadalom c. művében összefoglaló elemzését nyújtja a jelentős szakirodalmi elméleteknek. Felvázolja, hogy az információs társadalom különböző megközelítési módjai milyen kérdéseket vetnek fel, s milyen válaszok adhatók meg rá. Mondanivalójának lényegi kiemelései.⁵

Az információs társadalom, mint „társadalmi probléma” főbb kérdései és válaszai:

1. A „Társadalom” jellemezhető-e a „Technikával”? - Társadalom és Technika nem állnak egymással oksági viszonyban, kölcsönös meghatározottság van közöttük.

³ Varga Csaba: A három fogalom <http://www.inco.hu/inco9/kozpont/cikk0h.htm> Letöltve: 2004. március 28.

⁴ Varga Csaba: A három fogalom c. tanulmány gondolatai

⁵ Információs – vagy tudástársadalom / Farkas János. Bp. : Infonia – Aula, 2002. 165. p.

2. Mennyiben tekinthető „információs”nak, mennyiben „tudástársadalomnak”? – Inkább tudástársadalom, hiszen információt minden társadalom közvetít, s itt inkább az információ lényegéről, tartalmáról, valamint az emberi kommunikáció médiumairól, kommunikációs szükségletek és szándékok okairól van szó.
3. Növeli vagy csökkenti az új technika a társadalmi egyenlőtlenséget? – A történelem során minden technikai rezsím növelte a társadalmi csoportok közötti egyenlőtlenséget, de az infokommunikációs technikában benne rejlik a lehetőség, hogy nem csak a gazdagok juthatnak hozzá.

Az információs társadalom remélhetőleg garantálja a gazdasági versenyképességet és munkahelyeket teremt, ökológiai előnyökkel jár, fokozza a demokráciát, forradalmasítja életmódunkat és a munkához való viszonyunkat.

Az információs társadalom, mint „politikai probléma”

A politikát akkor foglalkoztatja a társadalmi probléma, ha az válságként jelentkezik a nemzetközi biztonság, verseny területén. A politikai jelleg megfogalmazása azért fontos, mert kormányintézkedésekkel lehet befolyásolni az információs forradalomban rejlő lehetőségek optimalizálását, az információs szakadék minimalizálását.

Az információs társadalom, mint „gazdasági és kulturális probléma”

Két ellentétes folyamat fejlődik párhuzamosan: a globalizáció (az egységesülő tőkés világpiac és világgazdaság) és a partikularitás (nemzeti, etnikai, vallási, réteg- és csoportmozgalmak, tudatok, viselkedésformák), a kettő között dinamikus kölcsönhatás figyelhető meg. A nemzetállamokat egyre inkább felváltják a globális alakzatok, az idő és a tér összezsugorodik a gazdasági tevékenységekben, a környezeti hatások nem ismernek határokat, a tudományos élet nemzetközivé válik, az elektronikus média globálisan összekapcsolódik – a nemzetállam helyett nemzeti társadalmi csoportjairól, nemzetek közötti politikai, gazdasági *hálózatokról* beszélhetünk. (Ugyanakkor nem szabad elfelejteni, hogy megosztott világban élünk, s a fejlett társadalmak és a legszegényebb országok problémái jelentősen különböznek egymástól.) A globális gazdaság globális kultúrát is teremt, de nem feltétlenül tudja meghódítani a kulturális folyamatokat. A homogenizáció és fragmentáció együttesen fellelhető napjaink kultúrájában, minél inkább csökken a hit a civilizáció haladásában. Mivel korábbi történelmi korokban sem sikerült uralkodó civilizációknak totális dominanciát elérni, így remélhető, hogy a helyi kultúrák és identitások a tudástársadalom idején is ellenállnak a homogenizációnak.

Az információs társadalom, mint „elméleti probléma”

Az információs társadalom jellemzői:

Nyersanyaga az információ, ahol a technikák az információn dolgoznak;

Az új technikák hatással vannak az emberi tevékenység összes egyéni és kollektív formáira;

Az új technikák bármely rendszer hálózatos logikáját, viszonyainak rendszerét használják fel, s a paradigma a rugalmasságon alapul;

Az egyes technikák növekvő konvergenciája magasan integrált rendszerekben összegződik;

A mikroelektronika, telekommunikáció, optoelektronika és a számítógép ma integrált információs rendszerekben jelenik meg.

Összefoglalva: az *anyag* és az *energia* mellett az *információ* a társadalmi termelés harmadik nagy eleme, s mint termelőerő az elméleti-technológiai tudományokban, ismeretekben fejeződik ki, miáltal a társadalom „tudományosul”.⁶

---

⁶ Farkas János: I.m. 44. p.

Abban az értelemben demokratikus, hogy az információs technológiákhoz, az információkhoz az állampolgárok is közvetlenül hozzájuthatnak, horizontális kapcsolatba léphetnek egymással, de nem szabad szem elől téveszteni, hogy az ellenőrzés eszközeként is növekszik a jelentősége, személyes adatai révén az állampolgár „átlátszó emberré” válhat különböző bürokratikus rendszerekben. Fogyasztási cikként is növekszik jelentősége.

Farkas János végül is az információs társadalom definícióját így fogalmazza meg: „A társadalmi szervezet sajátos formája, amelyben az információ termelése, forgalmazása, alkalmazása a termelékenység és a hatalom alapvető forrásává válik”.

A sok-sok információs társadalom modellben közös elem, az *információ* jelentősége. Az információnak nem egyszerűen a mennyisége (információrobbanás), hanem a *minősége*, tartalma, használati értéke a fontos, a zajtól, redundanciától mentes információ, ami maga az ismeret, a *tudás*. Mivel a termelés folyamatában a közvetlenül alkalmazható új információ/tudás létrehozása a legfontosabb, középpontba kerül a *tanulás*.

Az információs társadalommal szemben az alábbi elvárások fogalmazódnak meg: tegye lehetővé a kreativitás általános érvényesülését, a tudás a termelékenység legfontosabb forrása legyen, de a minőség és jövődélmezőség még a termelékenységnél is fontosabb, az egyéni és társadalmi boldogulás legfőbb elemévé az önmegvalósítás váljon.⁷

Az információs társadalom gazdasági és társadalmi következményei közül az egyenlőtlenségi viszonyok alakulását érdemes közelebbről megvizsgálni, mivel ez közelebb visz a dolgozat kérdésfelvetésének megválaszolásához is. Azok a társadalmi hátrányok, amik napjaink jelentős társadalmi-gazdasági átalakulásával jönnek létre, nem egyszerűen „lefelé vagy felfelé” irányú mozgás, hanem a „kívül rekedés vagy belül maradás” dilemmájával fejezhető ki. A dolgozó ember leértékelődése, a marginalizálódás, a társadalmi kirekesztés, a szegénység következtében a különböző hátrányok összegződnek. Megnövekszik a foglalkoztatottság kockázata. A társadalmi kirekesztés ellen egyéni és közösségi módszerek kellene: továbbképzés, átképzés, bértámogatás, munkahelyteremtés. Az *információs szakadék* az információ elérhetőségében válik ketté és mélyül el az „információ-gazdagok” és az „információ-szegények között”.

Az állam feladata megteremteni a *megfelelő tudomány- és technikapolitikát, a népesség technikai és társadalmi képességeinek fejlesztési lehetőségeit, kiépíteni az információs infrastruktúrát*. Ha ezek valamelyikében késedelmeskedik az állam, nehezen tud pozíciókat szerezni a globális piac versenyén, s lemarad nemzetközi viszonylatban.

Az életkörülményekre, életmódra szintén nagy hatással van az információs társadalom. Kialakult egy tömeges médiakultúra, s ezek átalakították az emberek szabadidejét. A számítógépekkel közvetített információk kapcsán felmerül az intézményi ellenőrzés, a társadalmi hálózatok és a virtuális közösségek problematikája, kibontakozóban van egy „interaktív társadalom”. Az emberi hálózatok új jelentéstartalommal bővülnek, s az új technológia segítségével lehetővé válik, hogy a maga teljes komplexitásában kifejezze a társadalmi valóságot. Egyesek „a technológiai lehetőségek ellenére is a hálózaton kívül rekednek: nincs értékük a hálózatban lévők számára, ami azért különösen kétségbeejtő, mert a hálózatiság az információs társadalomban maga a létezés módja.

Ahogy Castells Shakespeare-t parafrazálja: to be into the network, or not to be – azaz benne lenni a hálózatban vagy nem létezni.”⁸

Nincs mindenki benne a hálózatban, de aki nincs benne, annak számára is meghatározó a hozzá való viszonya, így létre jön egy „negyedik világ” a virtuális térben (Castells), amely a

⁷ Farkas János: I.m. 53. p.

⁸ Z. Karvalics László: Az információs társadalom keresése. Bp. : Infonia – Aula, 2002. 165. p.

képzetleneket, időseket, hajléktalanokat, tartós munkanélkülieket, leszakadókat, kirekesztetteket jeleníti meg.⁹

Az emberek azonosságtudata csak másokkal létrejövő hatásokban alakul ki, így az elektromos interakció új módozatokat jelenthet e tekintetben is. Elmosódik a határ a valóságos és virtuális közösségek között, míg földrajzilag távoli embereket összeköthet, a közeli kapcsolatok ellanyhulhatnak, sok tartalmatlan, értéketlen kapcsolat alakulhat ki. Az egyéni tudásprofilok és kommunikációs kapcsolatok vagy megjavítják az információhoz való hozzáférést, vagy „balkanizálják” az interakciókat. A balkanizálódás csoporttagság, kommunikációs távolság és az információs erőforrás-koncentráció vonatkozásában jelenhet meg. A globális információs infrastruktúra kialakulásával nem jár együtt a Globális Falu/Világfalu (földrajzi kötöttségektől mentes szomszédok összessége) keletkezésével.¹⁰ Számolni kell azzal is, hogy a megváltozott tér- és időérzékelés, az „áramlások” (emberek, eszközök, pénz, információ) nagy hatást gyakorolnak életünkre. A globális összekapcsolódások fizikai és szociális értelemben lokális elkülönülést eredményezhetnek.

Az elektronikus tömegkommunikációs eszközök elterjedésével egyre inkább hanyatlak a civil aktivitás, kongatták meg a vészharangot amerikai szociológusok a kilencvenes években.¹¹ Robert D. Putnam 1995-ben megjelent „Egyedül bowlingozni” c. tanulmánya hívta fel a figyelmet elsőként arra a jelenségre, hogy folyamatosan csökken az újságolvasók, templomba járók, szavazók, párttagok és civil szervezetek tagjainak száma. A kiváltó okok mögött elsősorban a televízió, de egyre többen az Internet társadalmi izoláló hatását feltételezik. Mindezt az Egyesült Államokban oly népszerű bowling szemlélteti a legékebben: míg a játékosok száma 1980 és 1993 között 10%-kal nőtt, az bowlingegyesületek taglétszáma 40%-kal csökkent. Fukuyama szintén a növekvő individualizmust teszi felelőssé a normák és értékek, végső soron a civil társadalom szerepének csökkenésének folyamatában. Bár hozhatók ellenpéldaként ellenkező tendenciájú tömegszervezetek is, ezek nem ellensúlyozzák a hanyatló kisközösségek megtartó erejét. A szociológusok a kisközösségek kedvező társadalmi hatásait „a civil elkötelezettség, a közösségi, nyilvános szerepvállalás normáiban, a kölcsönös haszon felismerését kifejező viszonyosságban (reciprocitás), illetve a mindezen alapuló bizalom kialakulásában, erősségében látják. Ezt pedig csak a sűrű társadalmi kapcsolatokat és kölcsönhatásokat megtestesítő kisközösségek generálhatják, hozhatják létre.”¹² A társadalmi tőke az emberek interakciója során halmozódik fel, képes az egyén szociális igényeit azonnal kielégíteni, és társadalmi lehetőséget teremtve képes egy közösség életfeltételeinek fejlesztésére. E teória szerint olyan horizontális hálózatok szövődnek, melyekben a normák, a bizalom, a biztonságérzet, a viszonyosság fejleszti a társadalmi szerveződéseket, miközben lehetőséget nyújt a sűrű társadalmi interakcióra. A társadalmi tőkének különböző aspektusait említi a cikk:

1. „Hálózati tőke” – baráti, szomszédi, munkatársi interakciók, melyek érzelmi, fizikai támogatást nyújtanak.
2. „Részvételi tőke” – az önkéntes részvétel képessége, hajlandósága társadalmi szervezetekben, ez fejezi ki az egyéni vágyakat, szükségleteket.
3. „Közösségi elkötelezettség” – az a plusz, ami a „valahová tartozás motivációjával” fejezhető ki.

⁹ Z. Karvalics László: I.m. 70. p.

¹⁰ Farkas János: I.m. 141. p.

¹¹ Molnár Szilárd: A társadalmi kapcsolatok csoportszintű tőkéjének csökkenése az információs társadalomban? In: Információs Társadalom (1) 2001/1. p. 68-73.

¹² Molnár Szilárd: I.m. 68. p.

A World Internet Project 2001-es USA-beli felmérése nem látszik igazolni ezt az aggodalmat, mert az adatokból úgy tűnik, hogy a számítógépes kommunikáció kedvezően befolyásolja a társadalmi tőke szintjét.

Eleinte a feltáruló technikai lehetőségek azt a hatást kelthették, hogy az új kommunikációs és információs technológiák és a hozzá kapcsolódó szolgáltatások képesek önmagukban megoldani a világ, egy társadalom, vagy egyén gazdasági, szociális és politikai problémáját. Valójában az új technológiák nem képesek a társadalmi problémák megoldására, csupán a társadalmi erőviszonyok jelentős módosítására, átrendezésére alkalmasak.

Az információnak, mint a tudás és kiteljesedés eszközének a társadalmak korábbi korszakaiban sokkal nagyobb kereslete, értéke és presztízse volt. Hogy csak egy szemléltető példát említsünk, gondoljunk a kolostorokban őrzött, láncokkal helyhez rögzített könyvekre, melyek másolása költséges és hosszadalmas volt, olvasása csak a kiváltságosok számára volt lehetséges, a helyes értelmezéshez pedig a közös hangos olvasás adott támpontokat.

A tudás tömegesítése előbb a nyomtatás elterjedésével, a távközlés és számítástechnika térnyerésével nem csak mennyiségi léptékekben hozott újat, bár mindegyiknek a beszéd és az írás az alapja. A számítógéppel az írás, a hang és a kép szintézisével egy olyan új kommunikációs lehetőség jött létre, melyhez szükség van „számítógépes írástudásra” melynek óriási kultúraalkotó szerepe van, s amely alapja lehet a magasabb pszichikus funkcióknak. „Az írás lineáris/szekvenciális és analitási kényszerét megszüntető hypertext, az írás eszközvilágát részben kikapcsoló hangrögzítés és hangvezérlés és a virtuális valósággal kombinált hypermédiaeszközök az információátviteli fokok csökkenésével, a vizualitás re-emancipációjával kecsegtetnek. Ennek révén egyúttal a gondolatokat csak tökéletlenül ill. információvesztéssel megfogalmazni és átadni tudó nyelv korlátainak részleges leküzdését is ígérik...”¹³

Manapság az információbőség jellemzi korunkat és társadalmunkat (a fejlett országokban), a könyvek, folyóiratok, nyomtatott reklámkiadványok özöne mellett az elektronikus információforrásokból áramló információ tömege teszi lehetetlenné az eligazodást, elbizonytalanítva, összezavarva, könnyen manipulálhatóvá téve embereket, döntéshozókat.

A túl sok információ bizonytalansága igényt teremt arra, hogy releváns információkat szolgáltató szakemberek segítsék a tájékozódást, hogy az információkat a maguk kontextusában, jelentésükben juttassák el a felhasználóhoz. Ez a kitüntetett szerep lehet a könyvtárosoké.

---

¹³ Z. Karvalics László: I.m. 87. p.

Politikai megközelítés

Európa politikája

Az elmúlt évtizedek az informatikai fejlődése a gazdasági növekedés és a versenyképesség hajtóerejévé vált. Az 1990-es években az Egyesült Államok vállalatai és fogyasztói gyorsan felismerték a „digitális forradalom” előnyeit, s így az amerikai vállalatok sokkal versenyképesebbek lettek, az Egyesült Államok gazdasága pedig addig sosem látott ütemben növekedésnek indult.

2000 márciusában, a Lisszaboni Csúcstalálkozón az európai államok és kormányok vezetői is felismerték az európai gazdaság digitalizálásának szükségességét, s azt a célt tűzték az EU elé: 2010-re legyen a világ legversenyképesebb tudásalapú társadalma.¹⁴

E célnak elérése meghatározza majd az EU és állampolgárainak életminőségét, munkakörülményeit, valamint iparának és szolgáltatásainak versenyképességét.

Az Európai Bizottság már 1999 novemberében előterjesztette eEurópa elnevezésű akciótervét. Az eEurópa célja, hogy az Európai Unióban hozzáférhessen az új információs és kommunikációs technikákhoz, és ezeket képes legyen a lehető legteljesebben kihasználni, a mindennapi életben számos területén.

Az eEurópa célja, hogy az állampolgároknak közvetlen és online hozzáférése legyen különféle információkhoz, oktatáshoz, képzésekhez, kormányzati információkhoz, egészségügyi szolgáltatásokhoz, kultúrához és szórakozáshoz, pénzügyi szolgáltatásokhoz stb. A mai társadalomban az internethez való hozzáférés minden állampolgárnak alapvető joga, a kormányoknak pedig kötelességük ezt biztosítani. Az eEurópa arra törekszik, hogy egy digitálisan írástudó Európát hozzon létre és biztosítsa, hogy ez a folyamat a társadalom minél teljesebb bevonásával járjon, növelje a fogyasztói bizalmat és csökkentse az európai társadalom szegényebbjei és gazdagabbjai közti különbségeket.

Eddig két cselekvési tervet mutattak be: az 2002-es tervet 2000 júniusában a Feirai Csúcstalálkozón fogadták el az EU vezetői, a 2005-ös tervet pedig a 2002 júniusi Sevillai Csúcstalálkozón hagyták jóvá.

Mindkét terv célja, hogy egy befogadó információs társadalmat alakítson ki, de 2000 óta ennek körülményei megváltoztak: néhány intézkedés megvalósult, új feladatok merültek fel. A második cselekvési terv újrafogalmazza az EU prioritásait és a folyamat apróbb részleteit.

A 2002-es terv széles körben ismertté vált, s az internetet pedig az európai politikai napirend legfontosabb részévé tette. A 2005-ös cselekvési terv már az internet hatékony és gyors elérésére és használatára összpontosít.

Az Európai Bizottság 1999 novemberében mutatta be az eEurópa alapvázlatát. Ezt követően cselekvési tervekben dolgozták ki, melyik munkafázisnak mikor kell elkészülnie.

1999 decemberében hirdette meg Romano Prodi bizottsági elnök az **eEurópa** programot, melynek megvalósítási programja az Európai Unió lisszaboni rendkívüli csúcstalálkozásán került elfogadásra (2000. március). Az eEurópa három kulcsterülete a következő: olcsóbb, gyorsabb, biztonságos internet; az emberi erőforrások fejlesztése; az internet-használat serkentése. A megvalósulást a megfelelő jogi környezet gyors kialakításával, az új

---

¹⁴ A fejezet forrása: Úton egy tudásalapú Európa felé: Az Európai Unió és az információs társadalom © Európai Bizottság Magyarországi Delegációja, 2003.
http://www.eudelegation.hu/delegacio/bemutakozunk_kiadvanyaink.php Letöltés: 2004. április 17.

infrastruktúra és szolgáltatások támogatásával, az összehangolás és a benchmarking módszere által kívánják elérni. („A benchmarking az adott területen legkiemelkedőbb szereplők és eredmények elemzése, majd a módszereknek a körülmények által lehetővé tett formában történő átvétele. Elsősorban az üzleti életben alkalmazzák.”)¹⁵

A tagjelölt államok az uniós tagállamok kezdeményezéséhez hasonlóan megalkották saját akciótervüket (eEurope+), melynek segítségével az Információs Társadalom megteremtésének alapjait fektetik le. Az **eEurope+** (vagy **eEurope2003**) hivatalos beindítására a göteborgi csúcson került sor. A Varsóban megrendezett Európai Miniszteri Konferenciát követően a tagjelölt államok felismerték a 15 tagállam által Lisszabonban kitűzött cél jelentőségét és elhatározták, hogy az eEurope kiegészítéseként kidolgoznak egy hasonló akciótervet annak érdekében, hogy tovább bővítsék a kitűzött célok körét. Lényeges eleme az, hogy kibővült egy célkitűzéssel (a tagállamok esetében már megvalósult ez korábban), az EU konform hírközlési szabályok kidolgozásával, mely a csatlakozás jogharmonizációs feltételei között is szerepel.

Az **eEurope 2005: Információs társadalom mindenkinek** akcióterv az Európai Tanács feirai találkozásán elfogadott eEurope 2002 utódja, melyet kiegészített még a tagállamok által elindított eEurope+ kezdeményezés.

Az eEurope 2002 komoly eredményeket ért el és hatására jelentősen növekedett az internet kapcsolattal rendelkező állampolgárok és üzleti vállalkozások száma.

Az eEurope 2005 akcióterv célja, hogy kedvező környezetet biztosítson a magán befektetésekhez és az új munkahelyteremtéshez, erősítse a termelékenységet, modernizálja a közszolgáltatásokat és, mindenki számára lehetőséget teremtsen a globális információs társadalomhoz történő csatlakozásra, fokozni szeretné a szolgáltatások biztonságát, és az alkalmazást. Az akcióterv alapja egy széles körben hozzáférhető nagy sávszélességű infrastruktúra megteremtése.

Az akcióterv azokra a területekre koncentrálna, ahol a politika hozzáadott értéket teremt és hozzájárul a magánbefektetések kedvező környezetének megteremtéséhez.

A nagy sávszélességű technológiák alkalmazása javítja a hálózat használat hatékonyságát, és ezáltal fokozza a termelékenységet és a foglalkoztatást. Az eEurope 2002 célkitűzése, miszerint mindenki számára elérhetővé kívánják tenni az információs társadalmat az eEurope 2005 kereteiben is megmaradt.

A hálózatok és a számítógépek alkalmazása az üzleti élet mindennapos részévé vált, ezért a biztonság kulcstényező lett az elektronikus üzletben, és az internet-menedzsment is stratégiai fontosságú.

Az eEurope 2002 sikeresnek bizonyult és alapul szolgált a tagállamokban és harmadik országokban tervezett hasonló tevékenységekhez.

Az eEurope 2005 céljai a következőkben összegezhetők:

- modern online szolgáltatások biztosítása, mint például a e-kormány, e-tanulás, e-egészségügyi szolgáltatások;
- egy dinamikus e-üzleti környezet megteremtése;
- a nagy sávszélességű hozzáférés versenyképes áron történő széles körű biztosítása;
- biztonságos információs infrastruktúra

Az eEurope 2002 akcióterv keretében a tagállamok vállalták, hogy 2002-ig biztosítják az alapvető online szolgáltatásokat. Az e-kormányzattal kapcsolatos kezdeményezések már nemzeti, regionális és helyi szinten is működnek, és európai szintű programok is kiegészítik:

---

¹⁵ Madari Ákos: E mint Európa: Az európai uniós szövegekörnyezetben leggyakrabban előforduló fogalmak értelmezései 2., bővített és frissített kiadás

http://www.euoinfo.hu/europaszerver/a_e.html#benchmarking Letöltve: 2004. április 17.

az IDA program, az IST program. A tagállamok célul tűzték ki, hogy a közhivatalokban 2005-ig bevezetik a nagy sáv szélességű kapcsolatot. 2005-ig a tagállamoknak elektronikussá kell tenni a közbeszerzés jelentős részét is. Biztosítani kell, hogy minden állampolgár számára könnyen hozzáférhetőek legyenek internet-hozzáférési pontok.

Az eEurópa 2005 a felhasználókat helyezi a középpontba. Minden szinten és minden intézkedésében az e-részvételt hangsúlyozza, beleértve a hátrányos helyzetűek hozzáférését is. Az e-részvétel azt jelenti, hogy a legfontosabb szolgáltatásokat nemcsak számítógépen keresztül kell elérhetővé tenni, hanem interaktív digitális televíziókon, harmadik generációs mobiltelefonokon, valamint kábelhálózatokon keresztül is.

Eredmények: 2002 közepére az EU háztartások 40%-a rendelkezett internet-hozzáféréssel az „eEurópa értékelő jelentés” szerint, a 2000-es 18%-kal szemben. Ez a növekedés azt jelenti, hogy Európában mintegy 150 millió felhasználó él, az USA-beli arányokhoz hasonlóan. Világszerte az internet-felhasználók száma 2005-re várhatóan 550 millióra emelkedik.

Az EU vezetői Lisszaboni Csúcstalálkozójukon elismerték, hogy a jövőbeli versenyképesség egy újjáalakított oktatási politikán múlik, amely magában foglalja az e-tanulást és az élethosszig tartó képzéseket. Minden EU-tagállam teljes mértékben felelős saját oktatási rendszerének kialakításáért, valamint az iskolai és középiskolai tananyag meghatározásáért. Az EU fontos szerepet játszik abban, hogy összehangolja a nemzeti politikákat a közös uniós célok megvalósítása érdekében. Itt kell megemlítenünk az e-tanulás programot. Ez koordinálja a nemzeti törekvéseket, az oktatási és képzési rendszerek modernizálására. Célja annak biztosítása, hogy minden tanulmányait végzett ember felhasználói szinten tudja használni a számítógépet, valamint, hogy a munkavállalók egész életükben tanulhassanak, és követni tudják munkahelyükön az internetes változásokat.

Ami a munkahelyeket illeti, az a cél, hogy az Európai Unióban mindenki hozzájuthasson élete során bármikor olyan új tudásanyaghoz és készségekhez, amelyek a későbbi elhelyezkedését megkönnyítik. Ez a cél szociális értelemben is elengedhetetlen, amennyiben az EU szeretné ebbe bevonni azt a 150 millió állampolgárt is, akiknek nincs középfokú végzettségük.

Az élethosszig tartó tanulás garanciája ezért alapvető fontosságú az Európai szociális modellben, és lehetővé teszi az e-részvételt mindenki számára.

A könnyű hozzáférést a közszolgáltatásokhoz három területen veszi célba.

eKormányzat

A 20 típusú közszolgáltatás, amelyek elérését könnyebbé teszi az új technológia:

Közszolgáltatások az állampolgárok részére:

1. jövedelemadó: nyilatkozat, adókiivetési értesítések
2. álláskeresési szolgáltatások munkaügyi hivataloknál
3. társadalombiztosítási hozzájárulások
  - munkanélküli segély
  - családi kedvezmények
  - egészségügyi költségek (visszatérítés vagy közvetlen kiegyenlítés)
  - ösztöndíjak
4. személyi okmányok (útleveél és jogosítvány)
5. személygépkocsi-regisztráció (új, használt és import autók)
6. építési engedély-igénylés
7. rendőrségi bejelentés (pl. rablás esetén)
8. közkönyvtárak (katalógusok elérése, keresés)
9. anyakönyvi kivonatok (születési, házassági): igénylés és postázás
10. főiskolai/egyetemi beiratkozás

11. lakcímváltozás bejelentése

12. egészségügyi szolgáltatások (pl. különböző kórházakban elérhető szolgáltatások, bejelentkezés)

Közszolgáltatások vállalkozások számára:

1. munkavállalók szociális hozzájárulásai
2. vállalkozási adó: nyilatkozat, értesítés
3. ÁFA: bevallás, értesítés
4. új vállalat bejegyzése
5. adatszolgáltatás statisztikai hivatalok részére
6. vámnyilatkozatok
7. környezetvédelmi engedélyek
8. közbeszerzés

Eredmények: 2002 áprilisában, az Európai Bizottság részére készített felmérés szerint az alapvető közszolgáltatások átlagosan 55%-a volt elérhető online a 2001 októberi 45%-hoz képest, és a felmérésben részt vevő honlapok nagy része már sokkal interaktívabb, mint csupán különféle letölthető nyomtatványok gyűjteménye. Az is kiderül belőle, hogy az e-kormányzat szolgáltatásai gyorsabban terjednek a vállalkozások, (68%), mint az állampolgárok körében (47%).

eEgészségügy

Az e-egészségügy kezdeményezés célja, hogy az informatika segítségével javítsa az egészségügyi szolgáltatások minőségét és elérhetőségét. Ez magában foglalja a fogyatékosok internet-elérését is.

2002 márciusában a Miniszterek Tanácsa rendeletet hozott arról, hogy megkönnyíti 37 millió európai fogyatékos internethez jutását, és ehhez nemzetközi szabványokat határozott meg. A rendelet felkéri a tagállamokat és a Bizottságot, hogy alakítsanak ki folyamatos párbeszédet a fogyatékosokat, valamint az időseket képviselő szervezetekkel, és vegyék figyelembe véleményüket és problémáikat.

eTartalom

A harmadik kezdeményezés, az „e-tartalom” célja annak biztosítása, hogy az interneten levő tartalom és információ mindenki számára anyanyelvén elérhető legyen. Jelenleg az internetes oldalak 75%-a angol nyelvű. 2002 áprilisában a Bizottság javaslatot tett egy olyan irányelv kidolgozására, amely az állami szektor információinak felhasználását harmonizálja.

A javaslat célja az internetes tartalomfejlesztés serkentése. Eredmények: Az internet elterjedése a vállalati szektorban sokkal magasabb, mint a háztartásokban.

Bár az eEurópa 2002 segítségével Európa már megtett egy szakaszt az információs társadalom felé, még elég hosszú út áll előttünk. Az eEurópa folyamatosan éri el céljait.

Az internethasználati díjak, amelyek eredetileg a legnagyobb akadályok közé tartoztak, fokozatosan csökkennek. Egy PC tulajdonos részére az internet-hozzáférés költségei alacsonyak lettek, de még mindig magasabbak, mint az USA-ban. A szélessávú internet pedig még ennél is drágább. Nagy kihívást jelent az e-business lassú fejlődése és a szélessávú elérés nehézkes telepítése.

Az eEurópa 2005 már sokkal kevesebb prioritásra összpontosít az eEurópa 2002 sikereire alapozva.

Kiemelt fontosságot kapott a dinamikus környezet kialakítása az e-kormányzat, az e-tanulás, az e-egészségügy, valamint az e-business fejlődése számára. A cselekvési terv két csoportba

sorolja a teendőket, amelyek egymást erősítik; mindkettő elengedhetetlen a legfontosabb szolgáltatások ellátása szempontjából:

- a szélessávú internet elterjedése és biztonságos informatikai infrastruktúra biztosítása
- online közszolgáltatásokhoz és az e-business-hez kapcsolódó szolgáltatások, alkalmazások

Szélessávú internethozzáférés és biztonság

A 2005-ös cselekvési terv igyekszik gyorsítani a szélessávú szolgáltatások - például a nagysebességű hang, adat-, és videójelek vezeték és mobilhálózatokon keresztül történő továbbításának bevezetését. Ezek a hálózatok magukban foglalják a helyhez kötött vezeték nélküli, üvegszál, és műholdas kapcsolatokat, és amikor ezek már széles körben elterjednek, a harmadik generációs mobiltelefonokat is.

Minél inkább részeivé válnak ezek a hálózatok és számítógépek a vállalatok működésének és mindennapi életünknek, annál nagyobb az igény az adatbiztonságra. A biztonságos hálózatok és informatikai rendszerek tehát az e-business és a titoktartás legfontosabb feltételei. Hogy megfeleljen ennek a kihívásnak, az EU már előterjesztette a hálózatbiztonságra és számítógépes bűnözésre vonatkozó átfogó stratégiáját, valamint az elektronikus kommunikációval kapcsolatos adatvédelmi irányelveit.

eKormányzat

Az eKormányzat a 2005-ös cselekvési terv egyik legfontosabb alkotórésze, ennek segítségével a kormányzat online-ná válik, és a gazdaság nagy részét is magával vonja. Az állami szektor katalizátorként működik, mivel egyszerre információszolgáltatója és fogyasztója a szélessávú kapcsolatnak, annak érdekében, hogy ezt az információt eljuttassa az állampolgárokhoz. Jelenleg az állami szektor a tartalom legnagyobb tulajdonosa és előállítója Európában, tehát nagy lehetőségek rejlenek az állami szektor információinak újrahasonosításában, értéknövelő szolgáltatások céljából.

A 2005-ös cselekvési terv hangsúlyt fektet az e-kormányzat elterjedésére a belső ügyvitelben is. Célja, hogy növelje a központi, regionális és helyi kormányzatok belső működésének hatékonyságát, mivel ez az első elengedhetetlen lépés az állampolgárok számára nyújtott szolgáltatások javításának érdekében.

eTanulás

Ha az Európai Unió 2010-re a világ legversenyképesebb tudásalapú gazdaságává szeretne válni, akkor erős és hatékony oktatási stratégiával kell rendelkeznie. Minden országban az oktatási hatóságok feladata, hogy a szükséges készségeket az oktatáson és az életen át tartó tanuláson keresztül biztosítsák állampolgáraik részére.

eEgészségügy

Az informatika az egészségügy működése szempontjából is rendkívül fontos - a háziorvosoktól kezdve az egészségügyi miniszterig. Segítségével csökkenthetőek a költségek, elérhető közelségbe hozza az egészségügyi ellátásokat, és bárki hozzájuthat korábbi vizsgálati eredményeihez is. Ezzel elkerülhető lesz, hogy kétszer vegyünk részt feleslegesen valamilyen vizsgálaton, ha két különböző orvosnak ugyanarra az információra van szüksége.

Az eEurópa biztosítja azt a rendszert, amelyen belül ezeket a törekvéseket stratégiává alakíthatjuk, és 2005-re látható eredményeket érhetünk el.

eBusiness

Az „e-business” fogalma magában foglalja mind az e-kereskedelmet (internetes adás-vétel), mind az üzleti folyamatok újjáalakítását az informatika minél teljesebb kihasználása érdekében.

Pontosabban azt jelenti, hogy az informatika átalakítja a hagyományos üzleti folyamatokat és szolgáltatásokat, az e-business pedig él ennek lehetőségeivel.

Mindhárom eEurope program lényeges eleme az együttműködésen belül az ún. „legjobb gyakorlat” elve. Ez abból a felismerésből indul ki, hogy egy olyan összetett és új terület, mint az információs társadalom építése és működtetése, valamint a tudás-alapú gazdaság számos kockázatos innovatív fejlesztést igényel. E fejlesztések sikerét előre jóslni nagyon nehéz. Nagy a kudarcs esélye. Ezért a tapasztalatok cseréje felértékelődik. Fontos, hogy ahol valamely fejlesztés, kezdeményezés, vagy program jó eredményt hozott, ennek az eredménynek a tapasztalatait mások is hasznosítani tudják, biztosítva így a sikeres fejlesztést.¹⁶

Magyarország politikája

Magyarország az eEurope+ program révén aktívan bekapcsolódott az európai információs társadalom programokba, de eddigi lemaradását még nem sikerült behoznia, s igyekeznie kell, hogy lemaradása ne nőjön tovább. Koncentrált és jól átgondolt programokra van szükség a hátrány csökkentéséhez, az információs társadalom kiépítésének hatékonyabban elérésében.

Magyarország is kidolgozta a hazai információs társadalom kiépítésére vonatkozóan a leglényegesebb célkitűzéseit. A program célja, hogy biztosítsa az ország gyors felzárkózását az EU tagállamaihoz.

A stratégia rövid távon meghatározza, hogy: 2006-ra Magyarország érje el a legfejlettebb európai államok 2002-2003-as fejlettségi szintjét, és középtávon: hogy gyorsabb fejlődéssel felzárkózzon az európai átlagos fejlettséghez.

Kiemelten fontos területekként jelöli meg a stratégia az alábbiakban felsoroltakat.

- Távközlési és információs infrastruktúra fejlesztése
- Elektronikus gazdaság eszközzrendszereinek fejlesztése
- Elektronikus közigazgatás rendszerének fejlesztése
- Elektronikus oktatási rendszerek kidolgozása
- Humán erőforrás elektronikus eszközökkel való támogatása
- Elektronikus egészségügyi fejlesztések
- Biztonságos információs rendszerek ösztönzése.¹⁷

Minden tagállam Nemzeti Fejlesztési Tervet dolgoz ki, hogy az ország mely területeken érzi legfontosabbnak a felzárkózás elősegítését, felgyorsítását, s ezt is jóvá kell hagyni. Magyarország Nemzeti Fejlesztési Terve is elkészült.¹⁸ Az információs társadalom és tudás-alapú gazdaság átfogó célként szerepel a javaslatok között.

---

¹⁶ Az EU információs társadalom programja <http://eu.ihm.hu/strat-2.html> Letöltés: 2004. április 17.

¹⁷ Információs Társadalom Stratégia és Nemzeti Fejlesztési Terv <http://eu.ihm.hu/strat-3.html> Letöltve: 2004. április 17.

Az információs társadalom és tudás-gazdaság, horizontális jellege miatt, érinti a gazdasági, társadalmi élet minden területét.

A Kormány a hosszú és középtávú fejlesztési tervezési feladatok ellátására, az Európai Unió pénzügyi támogatásainak igénybeviteléhez szükséges tervek elkészítésére, e támogatások felhasználásához szükséges tevékenység végzésére hozta létre a Nemzeti Fejlesztési Hivatalt.¹⁹

Magyarország 2004. május 1-jei EU-csatlakozástól jogosulttá válik az EU Strukturális Alapjai és a Kohéziós Alap támogatására. Ezeknek az alapoknak az elsődleges célja az, hogy segítsék a tagállamok, valamint régiók közötti fejlettségi különbségek csökkentését.

Ahhoz, hogy ezeket az anyagi erőforrásokat igénybe lehessen venni, Nemzeti Fejlesztési Terv (NFT) keretében ki kell dolgozni egy nemzeti stratégiai programot. Ez a dokumentum, képezi az alapját a Bizottsággal folytatandó tárgyalásoknak, ennek eredményeként készül el a támogatások jogi keretét jelentő Közösségi Támogatási Keret, ami az EU és a magyar fél pénzügyi kötelezettség-vállalását tartalmazza, hogy a Strukturális Alapokból közösen finanszírozott fejlesztési területekre mennyit fordítanak.

A magyar Nemzeti Fejlesztési Terv kialakítása 2001. februárjában kezdődött és 2003. novemberében nyújtották át az Európai Unió Bizottságának.

A magyar Nemzeti Fejlesztési Terv a Strukturális Alapok mindegyikének forrásaira épít. A magyar Nemzeti Fejlesztési Terv stratégiájának hosszútávú célja: az életminőség javítása, és az általános célja: az EU átlagához képest elmaradt egy főre jutó jövedelem szintjének növelése.

Ezek elérését lehetővé tevő specifikus célok:

a versenyképesebb gazdaság;

a humán erőforrások jobb kihasználása;

a jobb minőségű környezet és a kiegyensúlyozottabb regionális fejlődés elősegítése.

A fenti célok elérésére öt Operatív Programot hoztak létre, ezek egyes fejlesztései egymást kiegészítve, integrált módon valósulnak meg.

A **Gazdasági Versenyképesség Operatív Program**²⁰ (GVOP) a gazdaság általános versenyképességét kívánja javítani a termelőszektor modernizációját megvalósító beruházások támogatásával, növeli a társadalmi kohéziót és foglalkoztatást a kis- és középvállalatok technikai modernizálásával, innovációs tevékenységük és hálózatépítésük támogatásával, korszerű menedzsment ismeretek átadásával. A gazdasági innovációt a hazai köz- és magánfinanszírozású K+F szféra versenyképes kutatásainak támogatásával, valamint a kutatás-fejlesztési és gazdasági szektor közötti kapcsolatok erősítésével segíti elő. Az Operatív program célja az elektronikus gazdaság kiépítésének támogatása az infrastruktúra és a digitális tartalom oldaláról, illetve az elektronikus közigazgatás megteremtésének segítése.

A **Humán-erőforrás Fejlesztés Operatív Program**²¹ (HEFOP) célja a foglalkoztatás szintjének emelése, a munkaerő versenyképességének javítása a munkaerő-piaci igényeknek megfelelő képzettség megszerzésével és a társadalmi beilleszkedés elősegítése. Az OP prioritásai: az aktív munkaerő-piaci politikák támogatása; a társadalmi kirekesztés elleni küzdelem a munkaerő-piacra történő belépés segítésével; az oktatás és képzés fejlesztése az

---

¹⁸ Nemzeti Fejlesztési Terv http://www.nfh.hu/doc/nft/letolt3/NDP_Fejeztesesi%20strategia.pdf Letöltve: 2004. április 17.

¹⁹ 196 /2003 (XI.28.) Korm. Rendelet a Nemzeti Fejlesztési Hivatalról http://www.nfh.hu/doc/hiv/Hivatal_statutuma.pdf Letöltve: 2004. április 17.

²⁰ GVOP: www.gvop.hu, www.gkm.hu Letöltés: 2004. április 17.

²¹ HEFOP: www.fmm.hu; www.hefop.hu Letöltés: 2004. április 17.

egész életen át tartó tanulás politikájának részeként; az alkalmazkodóképesség és vállalkozói készségek javítása; valamint a humán erőforrás fejlesztéshez kapcsolódó – oktatási, szociális és egészségügyi – infrastruktúra fejlesztése.

A **Környezetvédelmi és Infrastruktúra Operatív Program**²² (KIOP) - összhangban a Kohéziós Alapból történő fejlesztésekkel - célul tűzi ki egyrészt az ország környezeti állapotának javítását a környezeti infrastruktúra kiépítésével, a környezetbiztonság növelésével, természetvédelmi beruházásokkal; másrészt a közlekedési infrastruktúra javítását szolgáló beruházások megvalósítását gyorsforgalmi utak és városokat elkerülő utak építésével.

Az **Agrár- és Vidékfejlesztési Operatív Program**²³ (AVOP) céljai, ahogy azt a neve is jelzi, a mezőgazdasági termelés modernizációja és hatékonyabbá tétele részben a termelési technológiák, részben a termékfeldolgozás (különös tekintettel az élelmiszerfeldolgozás) fejlesztése által. A program másik célja a vidék felzárkóztatása, alternatív jövedelemszerzési lehetőségek biztosítása a vidéki térségek lakossága számára, a vidéki infrastruktúra és szolgáltatások fejlesztése, a vidék kulturális örökségének védelme. A vidékfejlesztési intézkedések egy részét a nemzeti költségvetés finanszírozza.

A **Regionális Fejlesztési Operatív Program**²⁴ (RFOP) a régiókon belül gazdasági, társadalmi szempontból elmaradott térségek, településrészek fejlesztését tűzi ki célul. E fejlesztést a regionális gazdasági környezet javításával - a turizmus és gazdasági fejlődést segítő oktatási infrastruktúra támogatásával, a térségi infrastruktúra fejlesztésével, település rehabilitációval, környezetgazdálkodásuk fejlesztésével, a régiók emberi erőforrásainak és tudásállományának javításával, a közigazgatás modernizációjával kívánja elősegíteni az operatív program.²⁵

A Nemzeti Fejlesztési Terv és EU Támogatások Hivatala az Operatív Programokat koordináló minisztériumokkal és regionális fejlesztési intézményekkel együtt a szociális partnerek, gazdasági, szakmai, regionális, civil, kisebbségi és női szervezeteket, valamint önkormányzati szövetségeket vont be az egyeztetés folyamatába. A társadalmi egyeztetés során a szociális partnerek – szakszervezeti és munkaadói szövetségek -, szakmai szervezetek és gazdasági érdekcsoportok azon köre került közvetlen megkeresésre, amelyek a hazai érdekegyeztetés ágazati, illetve makroszintjén hagyományosan részt vesznek. A folyamatba bekapcsolódtak az országos és regionális gazdasági, társadalmi, civil, kisebbségi és női szervezetek is. A társadalmi egyeztetés dokumentálása és a hatékony kapcsolattartás érdekében a Hivatal egy olyan partneradatbázist hozott létre, amely a partnerek adatainak és a partner események rögzítésén túl, alkalmas a partnerség tartalmának rögzítésére, vagyis a partnerek véleményének feldolgozására is.

A stratégiát a makroszintű fórumok többször is megvitatták: Országos Érdekegyeztető Tanács, az Országos Területfejlesztési Tanács, az Országos Környezetvédelmi Tanács, valamint a Regionális Fejlesztési Tanácsok.

Az NFT dokumentációja és háttéranyagai az Interneten folyamatosan megjelentek (www.euforium.hu, www.nfh.hu), ahol a stratégiát tematikus formában, ún. interaktív fórumok létrehozásával véleményezni is lehetett.

A civil szervezetek megítélése szerint a civil szféra szerepét is meghatározóvá kell tenni a döntéshozatali folyamatokban. Ennek keretében szükség van a civil infrastruktúra hálózatok

---

²² KIOP: www.gkm.hu, www.kvvm.hu Letöltés: 2004. április 17.

²³ AVOP: www.aik.hu, www.fvm.hu Letöltés: 2004. április 17.

²⁴ ROP: www.mtrfh.hu, www.rop.hu Letöltés: 2004. április 17.

²⁵ Nemzeti Fejlesztési Terv http://www.nfh.hu/doc/nft/letolt3/NDP_Feltetelek.pdf Letöltve: 2004. április 17.

további fejlesztésére. Kiemelték a környezettudatosság kialakításának fontosságát, a hátrányos helyzetű csoportok esélyegyenlőségének javítását, valamint a női-férfi egyenjogúság biztosítását, illetve a fogyatékkal élők társadalmi integrációját. Tehát a Nemzeti Fejlesztési Terv végleges változata tükrözi a magyar kormány és a különböző gazdasági és társadalmi csoportok véleményét is.

A Nemzeti Fejlesztési Terv szűken vett kereteibe be nem illeszthető javaslatokat, véleményeket egy sokkal szélesebb, ún. Átfogó Fejlesztési Terv (ÁFT) kidolgozása tartalmazza, melyet más néven Európa Tervnek is neveznek.

„Az ÁFT-ben az összes kormányzati terv megjelenik, így azok is, amelyeket az EU nem finanszíroz. Ennek része a 2007-től 2013-ig időszakra szóló második Nemzeti Fejlesztési Terv (NFT) is. Egyelőre nem eldöntött, hogy a második NFT-ben milyen operatív programok futnak majd. Elképzeléseink szerint az első NFT struktúrája több helyen is változik, például több téma kikerülhet az operatív programok közül. Várhatóan "megversenyeztetjük" a legesélyesebb témákat. Az EU által elvárt menetrend szerint a második NFT stratégiáját 2005 tavaszán kell bemutatni az Európai Bizottságnak, majd ősszel kell összeállni a kormány által jóváhagyott tervezetnek. A végleges verzióknak 2006 tavaszán kell elkészülnie, ez a feltétele ugyanis annak, hogy 2007. január elsején minden pontosan induljon.”²⁶

Baráth Etele államtitkár szerint kiemelt operatív programokat indítanának az egészséges társadalom (egészségügy), aktív társadalom (foglalkoztatás, élethosszig tartó tanulás, képzés), okos társadalom (oktatás, tudomány), információs társadalom (informatika, K+F), turizmus, vidékfejlesztés, környezetvédelem, infrastruktúra és urbanizáció (város- és falufejlesztés) tárgykörökben. Baráth Etele elmondta, hogy a hosszú távú tervezés egyre bővülő folyamat lesz, amelyben a fő stratégiai fejlesztési irányok szerepelnek.²⁷

Az Információs Társadalom Koordinációs Tárcaközi Bizottság (ITKTB) 2003. februárjában alakult meg az Informatikai és Hírközlési Minisztériumban. Az ITKTB együttműködik az információs társadalommal összefüggő egységes kormányzati stratégia és intézkedési terv kidolgozásában, érvényesítésében. Figyelemmel kíséri a hazai és nemzetközi támogatások, programok, pályázatok lebonyolítását, a hírközlési és informatikai szabványok kidolgozását, koordinálja a technológiai fejlesztéseket, valamennyi tárca integrációs törekvéseit az információs társadalommal összefüggésben harmonizálja. A kormányzati szervek mellett országos intézmények, szakmai szervezetek is részt vesznek a munkában, kiemelkedő feladatuk az ágazati stratégiák alapján a Magyar Információs Társadalom Stratégia (MITS) elkészítése, s annak évenkénti aktualizálása.

Három kiemelt témakörrel foglalkozik:

ki kell dolgozni az elektronikus aláírás társadalmi szintű elterjesztésére a stratégiát és operatív intézkedési tervet;

ki kell alakítani az informatikai alkalmazások minőségének és biztonságának hiteles tanúsítási rendjét;

ki kell dolgozni az információs társadalmi szempontból hátrányos helyzetűek felzárkóztatását, a digitális szakadék megszüntetésére irányuló terveket.²⁸

²⁶ Domokos László: Jön a második Nemzeti Fejlesztési Terv - mennyi pénz lesz rá? Interjú Baráth Etelevel, az NFH-t felügyelő politikai államtitkárral (04.4.7 15:30)

<http://www.napi.hu/default.asp?cCenter=article.asp&nID=196327&place=mostreaded> Letöltve: 2004. április 17.

²⁷ A második Nemzeti Fejlesztési Terv hétszer több uniós pénzt hozhat. (2004. március 26. péntek)

http://www.magyarorszag.hu/eu/hirek/nft2_20040326.html Letöltve: 2004. április 17.

²⁸ Az Információs Társadalom Koordinációs Tárcaközi Bizottság honlapja <http://193.6.108.12/altalanos.html> Letöltve: 2004. április 17.

Magyar Információs Társadalom Stratégia

A MITS célkitűzései illeszkednek az Európai Unió stratégiájához, az **eEurope+** illetve az **eEurope 2005** akciótervekhez. Ezáltal Magyarország is kapcsolódhat az eEurope-ot támogató programokhoz (pl. IST, eContent, eSafety, IDA stb.), és lehetővé válik, hogy az EU strukturális alapjait forrásként használja. Ezt a lehetőséget a Nemzeti Fejlesztési Terv keretei között valósíthatja meg.

A MITS az információs társadalomba történő átmenet változásait a folyamatok korszerűsítésében és a szolgáltatások modernizálásában jelöli ki, s az információs és kommunikációs technológiák felhasználása mindkettő esetében meghatározó jelentőségű.

A folyamatok javításának érdekében szükséges beavatkozásokat a stratégia az alábbi területekre osztja fel:

Tartalom és szolgáltatások, Infrastruktúra, Tudás és ismeret, Jogi és társadalmi környezet, valamint két horizontálisan jelentkező terület: Kutatás-fejlesztés és Esélyegyenlőség.

Dolgozatunk témájához legközvetlenebbül az esélyegyenlőség helyzete kapcsolódik.

Az info-kommunikációs eszközök hozzáféréseinek, használati módjának, az elérhető online tartalmak és szolgáltatások igénybevételének eltérő módja és mértéke tovább növeli a társadalmi különbségeket, ezt fejezi ki digitális megosztottság fogalma.

Magyarországon e tekintetben a digitális törésvonalak a gazdasági aktivitás, az életkor, az iskolai végzettség, a jövedelem nagysága, a település típus, valamint az etnikai hovatartozás mentén rajzolódnak ki, s várhatóan növekedni fognak az elkövetkezendő években.

A MITS esélyegyenlőségi stratégiája a „horizontális elv” érvényesítése mellett a pozitív diszkrimináció elvére épít

Az Esélyegyenlőség stratégiai főirány három célterületet különböztet meg:

- . társadalmi esélyegyenlőség,
- . területi esélyegyenlőség,
- . interregionális esélyegyenlőség.

A stratégia egyik fő céljaként a társadalmi esélyegyenlőség biztosítását tűzte ki. Az IKT-eszközök lehetőséget nyújtanak az élet minden területén egyszerűbbé tenni a szolgáltatásokat és elérni bizonyos tartalmakat mindenki számára. Az infokommunikációs eszközök használata azonban ráépül a már meglévő társadalmi egyenlőtlenségekre, tovább mélyítve a megosztottságot. A digitális megosztottság főbb törésvonalai a képzett/képzetlen munkaerő, a magas/alacsony jövedelem, a fiatal/idős, a nagyváros/falu, az ép/fogyatékos, valamint a férfi/nő és az etnikai dimenziók mentén rajzolódnak ki.

A területi esélyegyenlőség célterületén az országhatáron belüli egyenlőtlenségeket kívánja a MITS csökkenteni. Az interregionális esélyegyenlőség biztosítása a határon túl élő magyarság számára, és a Magyarországon élő nemzeti és etnikai kisebbségek számára az anyaország állampolgáraiéhoz hasonló feltételek megteremtését jelenti. Az uniós csatlakozás után e probléma egyes országok viszonylatában regionális kérdéssé változik.

Az esélyegyenlőség elérése szükséges, de nem elegendő feltétel ahhoz, hogy Magyarországon létrejöjjön a tudásalapú társadalom. A stratégia kiemelt prioritásnak tartja a tudás- és közösségfejlesztéssel, a helyi gazdaságfejlesztéssel, az e-demokrácia és az e-közigazgatás kialakításával az intelligens civil társadalom létrejöttét, és az intelligens település és térség programok támogatásával az információs kori társadalomszerkezet kialakítását.

Ehhez legnagyobb segítséget az információs társadalom legfőbb termelőerejét jelentő információ és tudás fejlesztése adhat, melyhez legfőbb programok a digitális írástudás és az élethosszig tartó tanulás lehet.

A számítógép és az internet használatának képessége fontos, mert hiánya kizárhatja a magyar társadalom egy részét a folyamatokból. A digitális írástudás fogalmához kapcsolódik a

hálózati, az internetes, a multimédia- és a hipertext-írásstudás, mely a nyomtatott, s a digitális dokumentumok közötti alapvető különbségekre koncentrálnak.

Az információs társadalom építésének kulcsfontosságú tényezője az adott ország K+F teljesítménye. Az EU 6. keretprogramján belül az IST (Information Society Technologies) program jelöli ki a fejlesztendő tudományterületeket és irányokat, s ennek értelmében segíti a MITS az információs és kommunikációs technológiák kutatását és használatuk elterjesztését.

Az IKT eszközök nem oldják meg a szegénység, a diszkrimináció problémáját, a társadalmi struktúrából eredő egyenlőtlenségeket, de reális elvárás, hogy segítsék elő a hagyományos társadalmi kizárás csökkentését, valamint segítségükkel az eddigieknél egy sokkal szélesebb alapú társadalmi részvétel valósuljon meg.

A MITS azokra a területekre koncentrálnak, ahol éppen az info-kommunikációs eszközökhöz való hozzáférés és használat vonatkozásában képződnek hátrányok. A társadalmi, a regionális és az interregionális megosztottság közül kiemelten kezeli a társadalmi esélyegyenlőséget biztosító Társadalmi integráció (e-Inclusion) programot, amelynek kiemelt célcsoportjai: idősek, valamilyen fogyatékkal élők, romák, a digitális megosztottság szempontjából hátrányos helyzetben lévők.

A Társadalmi integráció programja a következő célok elérését szolgálja:²⁹

1. A humán infrastruktúra megteremtését az E-esély pontok és IT-mentori rendszer kiépítésén keresztül: azaz olyan közösségi hozzáférési pontok hálózatának kialakítását, ahol nem csak az IKT eszközök speciális használatának igényei elégíthetők ki, hanem a kiemelt célcsoportokat és a segítségül hívható infokommunikációs technológiát is jól ismerő IT mentor (szociális munkásba oltott informatikus) szakember is elérhetővé válik.

2. A fogyatékkal élők normatív támogatási rendszerének kialakítását az otthoni és a közösségi pontokon történő hozzáférés és a használat elősegítésének érdekében.

3. A célcsoportokkal foglalkozó, elsősorban civil szervezetek részben normatív alapú támogatását, valamint a hátrányos helyzetűek eszközellátásakor igénybe vehető adókedvezmények (szja, vállalkozási adó) biztosítását.

4. A hátrányos helyzetűek specifikus oktatása, képzése, foglalkoztatása.

Fontos az informatikai eszközökkel való rendelkezés, de még fontosabb az informatika eszközök használatának tudása.

Fontos az Unió további alapértékeinek érvényesülése is:

- Az információkhoz való hozzáférési jog (amely magában foglalja a nyilvános adatbázisokhoz, az érintettről készült adatokhoz való hozzáférés jogát, valamint a közérdekű információk megismeréséhez való jogot, amely együtt jár a közérdekű adatok nyilvánosságra hozatalának kötelezettségével);
- Az információközlési jog (amely az egyén, a közösség, a gazdaság szereplője stb. szabad adatközléshez való joga);
- A szabad kommunikáció joga (az információs hálózatokon a felhasználók közötti szabad párbeszédhez való jog);

A MITS célja, hogy a kormányzati ciklus végére az „információs szakadék” szűküljön. a hátrányos helyzetű csoportokra vetítve ez azt jelenti, hogy az IKT használati indexét közelíteni kell az országos átlaghoz.

Ennek elérése érdekében több cselekvési területet jelölt meg a MITS:

1. informatikai műveltség terjesztése a hátrányos helyzetűek körében.

2. célcsoport specifikus, minőségi tartalom biztosítása.

---

²⁹ A Magyar Információs Társadalom Stratégia

http://www.ihm.hu/strategia/mits_2003.pdf Utolsó hozzáférés: 2004. április 20.

3. a távmunka rendszer kiszélesítése a hátrányos helyzetűek körében
4. speciális mentori hálózat felállítása és működtetése
5. lehetőleg normatív támogatási rendszer kialakítása

A speciális mentori hálózatot a MITS az esélyegyenlőségi stratégia „humán” infrastruktúrájának nevezi. Olyan speciális informatikai-szociális képesítésű szakemberek hálózatát jelenti, akik az informatikai szempontból hátrányos helyzetű rétegek számára „közvetíteni” képesek az informatikai műveltség, minőségi tartalom, távmunka lehetőségeit. Szükség esetén oktatóként vesznek részt a digitális írástudás elsajátításában, kezelési támogatást adnak az elektronikus tartalmak és szolgáltatások igénybevételéhez a megfelelő ismerettel nem rendelkezők kiszolgálása érdekében. A közösségi elérési helyek infrastruktúráját távmunkahelyként is biztosítani lehetne. A MITS az információs társadalom fejlesztésével összefüggő feladatokat piaci alapon képzeli megoldani, de vannak az esélyegyenlőség biztosítása terén ez nem valósítható meg. A legtöbb informatikailag hátrányos helyzetben lévő személy ugyanis halmozott hátrányban szenved, ha a szegénységet a fogyatékoságtól, diszkriminációtól, idős kortól, aluliskolázottságtól független hátránynak tekintjük. Az ő számukra az esélyegyenlőségi programokban való részvétel megteremtése érdekében anyagi támogatást (is) kell nyújtani. A támogatási rendszer ezt a célt szolgálja. Magyarországon 577 ezer értelmi- és érzékszervi, látás-, hallás-, beszéd- vagy mozgásszervifogyatékos él. Az oktatási rendszer újratermeli a társadalmi egyenlőtlenségeket, és jól kirajzolódnak az új keletű digitális törésvonalak is. A fogyatékkal élők, romák, alacsony jövedelmű családok gyermekei, kistelepülésen lakók, tartósan munkanélküli fiatalok alacsony iskolai végzettségük körében a kitörési pontot a hálózati hozzáféréseken és a digitális írástudás teljes körűvé tételén kívül a sokoldalú fejlesztő programok, a képzettségszerkezet folyamatos emelése jelentheti. A különböző programok közül az esélyegyenlőség megteremtésében kiemelendők az alábbiak.³⁰

Közháló program

A Közháló a közcélú intézmények, közösségi hozzáférési elektronikus kommunikációs infrastruktúráját hivatott biztosítani. Ennek megfelelően a Közháló egy olyan informatikai hálózat, amely egymással összekapcsolt, de önálló egységekből, úgynevezett alhálókból áll össze. Az egyes alhálókat egymástól függetlenül valósíthatók meg, illetve fejleszthetők tovább. A Közháló nem egy új hálózat kiépítése állami beruházás formájában, hanem a piaci szereplők szolgáltatásainak igénybevétele. Az IHM tervei szerint a Közháló program folyamatosan, több egymásra épülő fázisban valósul meg.

eMagyarország program - eMagyarország pont hálózat

A projekt célja nyilvános internet-hozzáférési pontok létrehozása Magyarország egész területén úgy, hogy mindazok hozzáférjenek az interneten közzétett információkhoz, akiknek nincsen otthoni (vagy munkahelyi, iskolai) hozzáférésük. Az eMagyarország pontokon elérhetővé válnak az Európai Unióval, az EU pályázataival kapcsolatos olyan információk, melyek köre bővebb az interneten általában elérhető adatok körénél. Az eMagyarország pontok egységes minimális szolgáltatása: meghatározott időben rendelkezésre álló, önköltséges áron biztosított internet-hozzáférés, regisztrált látogatók számára freemail címen keresztül történő levelezés lehetőségének biztosítása, az IHM által biztosított anyagokhoz (egységes eMagyarország információs nyitólap, EU információs adatbázis, ECDL tananyag, stb.) történő hozzáférés.

³⁰ A magyarországi információs társadalom az Európai Unióhoz történő csatlakozás előestéjén: helyzetkép és stratégiai célok (IHM jelentés, 2004.)

http://www.ihm.gov.hu/strategia/info_soc_hun.pdf Utolsó hozzáférés: 2004. április 20.

Teleházak Magyarországon

Helyi kezdeményezésre, majd később országos szervezetté növe a mai napig körülbelül 500 teleház jött létre Magyarországon, főként az elmaradottabb infrastruktúrájú, gazdaságilag hátrányos helyzetben lévő térségekben, s legalább ugyanennyi van még fejlesztés alatt.

A teleházak létrehozása és működtetése többnyire valamilyen civil társadalmi szervezethez kötődik. Nemcsak a vidék, hanem a fogyatékosok esélyeinek növelését is kiemelt figyelem övezi. Magyarország élen jár a vakok informatikai környezetének megteremtését célzó fejlesztési és oktatási programokban. Innovatív és eredeti programként indult el 2003-ban a Digitális Középiskola, amely érettségivel nem rendelkezők számára online környezetben biztosított lehetőséget arra, hogy a középfokú képzésből kiszorultak a korszerű technológia segítségével juthassanak tudáshoz és végzettséghez.

A fogyatékoság

Közelítés a tudományok felől

Szociológiai megközelítés

Az emberek egymáshoz való viszonyulásán, társadalmi kulturáltságán, személyes tisztességén múlik, hogyan bánnak a fogyatékos emberekkel.

A fogyatékoság fogalmának számtalan definíciója létezik, ezek mindegyike tartalmazza, hogy fizikai, szellemi vagy érzékszervi károsodásról van szó, némelykor ezek együttes halmozódásával. Nemcsak a fogalom tartalma, hanem a kifejezés és szinonimái is gyakran vitát váltanak ki: rokkant, sérült, fogyatékos – vagy konkrétan megnevezve a károsodás fajtáját, vak, világtalan, béna, stb. Amikor azokról emberekről beszélünk, akik ilyen hátrányokkal kénytelenek élni, kevésbé diszkrimináló, ha az állapotukra utaló jelzőt nem használjuk főnévi értelemben, így nem egy résztulajdonság jelöli az egész embert.

A fogyatékosághoz való viszonya a mai embereknek abból az ősi félelemből táplálkozik, hogy egészsége sérülékeny, a társadalomban betöltött aktív szerepe időleges, s életük betegségtől megtörve, kiszolgáltatottan múlhat el. Ez előli szorongásukat, háritással igyekeznek palástolni. „Az ember úgy van a sérülten születéssel, a fogyatékosává válással, mint a *halállal*: nehezen képes elfogadni, hogy lehetséges, s ha lehetőségességét *létezéséből* látja is, nem képes értelmezni, hogy miféle okok idézik elő.”³¹

A fogyatékoság történeti, kultúrantropológiai kutatása még csak 1-2 évtizede kezdődött, s a kutatások eddigi eredményei azt mutatják, hogy a nagy humán kultúrák (régisidő hagyományok, óegyiptomi kultúra, kereszténység) nem diszkrimináltak ebben a tekintetben.

A fogyatékosághoz való viszonyt minden korban az adott kultúra valláserkölcse és az adott társadalom gazdasági-technikai fejlettsége határozta meg.

Alapvetően kétféle társadalmi modellt különböztethetünk meg fogyatékosokkal szemben a történelem során: vagy a közösség korlátjának tekintik, mert nem tudnak részt venni a társadalmi munkamegosztásban, s ezért akár meg is ölik őket (mint az öregeket), vagy gondozzák őket, még ha ez áldozatokkal is jár a közösség részéről.

Európa keresztény kultúrájában középpontba került a sérült, elesett ember gyámolítása, de a hozzájuk való viszonyulás ellentmondásos volt: míg felkarolásuk magas erkölcsi tett volt, magát a fogyatékoságot valamilyen bűn következményeként isteni igazságszolgáltatásnak vélték. A keresztény gyámolítás sokszor a jócselekedet eszközévé degradálja a sérült embereket.

Napjainkhoz közelítve, a 20. század fasiszta rémségei között megemlíthetjük az örökletes betegségben szenvedők kényszersterilizálását, az értelmi és fizikai fogyatékos gyerekek, a felnőtt értelmi fogyatékosok, munkaképtelenek programszerű legyilkolását, mint az „értéktelen élet” ideológiája mögé bűjtatott gazdasági racionalizmust. Mégis a humanisztikus szemlélet látszik eluralkodni napjainkban, úgy tűnik, a társadalmi integráció olcsóbb megoldás.

A fogyatékosággal élő emberek érdekérvényesítő mozgalmainak a világháborúk, a koreai háború, a vietnámi háború sérültjei adtak nagy lendületet, s kiindulópontja az Egyesült Államok.

---

³¹ Kálmán Zsófia – Könczei György: A Taigetosztól az esélyegyenlőségig. 31. p.

Az ENSZ Egészségügyi Világszervezet terminológiája a fogyatékossgal kapcsolatban - korábban, 1980 és 1997 között:

Betegségről/ balesetről -

Károsodás:

Az ember pszichológiai, fiziológiai szerkezetének, funkciójának rendellenessége, esetleg hiányossága

Fogyatékossg:

Módosult, csökkent képessége az ember bizonyos tevékenységeinek

Hátrány:

Károsodásból, vagy fogyatékossgból eredő társadalmi hátrány, mely korlátozza, megakadályozza, hogy az egyén betöltse kortól, nemtől, társadalmi és kulturális tényezőktől függő szerepét.

Ezt a definíciót sok kritika érte, elsősorban orvosi jellegét és individuális megközelítését illetően. Ezek a fogalmi meghatározások azt sugallják, mintha mindezek a jelenségek egyéni problémaként jelentkeznenek, személyes pech, hogy kivel mi történik, s azt hogyan tudja kezelni. Napjainkra ez a megközelítés túlhaladottá vált, s egyfajta szociális megközelítésben felvetődik a társadalom felelőssége.

1997-től új megközelítésben fogalmazódott meg a WHO fogalomhasználata.

Kiindulási pontként itt is az egészségi állapot a meghatározó, mert az egészségkárosodás korlátozza az egyén aktivitását, s ez kihat a társadalmi részvételre. Ehhez a környezeti (társadalmi) és személyi (egyéni) háttértényezők kapcsolódnak, s finomítják ezt a lineáris képet, megmutatva, hogy gyakran nem az állapot, hanem a környezet teszi fogyatékossgá az embert.

A fogyatékos emberek társadalmi egyenlőségéért folytatott harc lassan vált jogegyenlőségért vívott küzdelemmé, nehéz volt a negatív sztereotípiák leküzdése. A rehabilitáció fejlődése, melynek kezdetei az ipari forradalom korába nyúlnak vissza, ennek a lassú folyamatnak is mutatója.

Anélkül, hogy bővebben részleteznénk ezt a folyamatot, vegyünk egy áttekintő táblázatot:³²

Modellváltás a rehabilitációban – modellváltás a törvényhozásban

Rehabilitációs modell	A modell alanya	Kapcsolódó törvényhozási modell
Orvosi-egészségügyi	A beteg	Jótekonysági: a sérült ember főleg orvosi és egészségügyi szolgáltatások passzív befogadója
Pedagógiai-Képzési	A növendék	Képességkibontó: rásegítő szabályozás (pozitív diszkrimináció szükséges az esélyegyenlőséghez)
Szolgáltatói	A fogyasztó (kliens)	Szolgáltatás-központú: csak speciális szolgáltatásokkal biztosítható a társadalmi részvétel
Szükségleten alapuló	Az állampolgár	Jogokon alapuló: sem több, sem kevesebb; a sérült ember jogai azonosak a többiekével, a speciális mértéket csakis az állapot szabja meg.

Ezen modellek túlsúlya földrajzilag és időben is gyakran keveredve jelennek meg, és nagymértékben függenek az egyes társadalmak fejlettségi szintjétől.

³² Kálmán Zsófia – Könczei György: Im. 89. p.

Manapság hazánkban csaknem valamennyi formációra találhatunk példát, de a legfejlettebb, szükségleten alapuló modell még nem lenne képes biztosítani a fogyatékos emberek számára a társadalmi részvételt.

Filozófiai megközelítés

Az emberi méltóság kérdése felől próbálom megközelíteni a fogyatékos emberek problémáját. A legtöbb ember elfogadja azt a tényt, hogy különböző adottságokkal, tehetséggel rendelkezünk, amelyek egyesek számára kiemelkedő teljesítmény elérését teszik lehetővé, s ezáltal nekik nagyobb tisztelet és elismerés jut a társadalom részéről. Azt is kénytelenek vagyunk elfogadni, hogy nem egyenlő mértékben részesülünk az anyagi javakból, vagy hogy nem egyformán nézünk ki, előnyös vagy kevésbé előnyös külsőnk van, eltérő etnikumhoz, kultúrához tartozunk. Mindettől függetlenül az egyenlő elismerésre való igényünk mindannyiunkban megvan.

Fukuyama³³ X tényezőnek nevezi azt a tulajdonságot, ami megmarad akkor is, ha egy embert összes esetleges, véletlenszerű tulajdonságától megfosztunk, hogy megkeressük azt a jellemző emberi minőséget, amelynek minden esetben kijár a tisztelet.

A történelem során gyakran kérdéssé vált, hogy kiket kell az X tényező birtokosainak tekinteni, mi az az emberi lényeg, ami számára egyenlő jogokat kell biztosítani.

A kereszténység ezt az Istentől eredezteti, aki a maga hasonlatosságára teremtette az embert, ezért az részese Isten szentségének. II. János Pál szavaival: "Az ember nem rendelhető pusztán eszközként alá sem a fajnak, sem a társadalomnak; önmagáért értékes személy. Intellektusával és akaratával képes kapcsolatot kiépíteni közösséggel, képes szolidaritásra és odaadásra... Spirituális lelkéből következően a méltóságnak az egész személy részese, még a teste is."³⁴

Ahhoz, hogy az emberi méltóság fogalma mindenki számára elfogadható legyen, szükség van arra, hogy valláserkölcstől független választ adjunk a kérdésre. Ha nem találjuk meg, mi köti össze valamennyi embert, akkor nincs mód a diszkrimináció kiküszöbölésére, mivel valamilyen tekintetben, mint individuumok, mindannyian mások vagyunk - most nem tekintve a máságnak azokat a nagyobb gyűjtőköreit mint a fogyatékoság, homoszexualitás stb.

Azok, akik szerint etikailag legfontosabb az élőlényeket sújtó szenvedés minimalizálása, és - akár csak ennek érdekében - , megengedhetőnek tartják az abortuszt, az eutanáziát, végső soron elvetik az emberi méltóság fogalmát. Ha a darwini életfolyamnak az emberek is *csak épp úgy* részesei, mint az állatok, akik az emberekhez hasonlóan képesek fájdalmat érezni és szenvedni, ebből két dolog következik: az állatoknak is rendelkezniük kell jogokkal, s azok az emberek, akik valamilyen betegség/baleset (agysérülés) következtében, a tudatosság hiányában mindezeket nem érzékelik, kevesebb tiszteletet érdemelnek, mint az állatok. Ez a megközelítés rámutat arra, hogy szükséges, az emberi faj éles elhatárolása a többi élőlénytől, mert ha ezt relativizáljuk, akkor az emberek közötti viszonylatban is sokkal hierarchikusabb berendezkedéshez vezethet az erősebb, jobb képességekkel megáldott, genetikailag sikeres egyének törekvése. Óhatatlan, hogy ne utaljunk a felsőbbrendű ember eszméjének pusztító ideológiájára, a náciizmusra.

A természet természete biztosítja az emberi méltósághoz való viszonyunkat. Az a „genetikai lottó”, amely esetlegessé teszi, hogy milyen betegséggel, hajlammal, tulajdonsággal megáldott vagy megvert utódok születnek – bármennyire igazságtalan is, mégis igazságos -

³³ Fukuyama: Poszthumán jövődönk : a biotechnológiai forradalom következményei. Bp.: Európa, 2003. 341 p.

³⁴ Idézi Fukuyama: Im. 204. p.

társadalmi helyzettől, származástól függetlenül mindenkit érint. Ha a biotechnológia beavatkozhat ebbe a folyamatba, s kialakulhat egy genetikailag felsőbbrendű csoport, úgy az az emberi méltóságra is súlyos csapást mérhet.

A morális választás, az értelem, a nyelv, a szociabilitás, az érzések és az érzelmekek, a tudat és a tudatosság, mind olyan minőségek, amelyek az X tényezőt alkotják, s ezen részek komplex összjátéka - mely minőségileg több az alkotórészek egyszerű összegénél - eredményezi az emberi méltóság fogalmát. A részektől az egészig tett ugrás minőségi jellege itt is különösen hangsúlyozandó. Az emberi méltóság egy absztrakt fogalom, mely az egész emberi fajra egyetemlegesen jellemző, hiszen valamennyien birtokában vagyunk ezeknek a fajra jellemző tulajdonságoknak, még akkor is, ha ezekből nem egyenlő mértékben részesülünk, a lehetőség erre valamennyiünkben megtalálható.

Halottaink emlékét is kegyelettel őrizzük emlékezetünkben, noha valójában már nem rendelkeznek azokkal a tulajdonságokkal, amelyek azzá tették őt, aki volt.

Szociálpszichológiai, pszichológiai megközelítés

A fogyatékos emberek a társadalmi rétegződés következtében, a szegénység és gazdaság tekintetében is, egyéni és társadalmi értelemben is, egyenlőtlen helyzetben vannak. Pszichológiailag a szükségletek aktuális kielégítettsége és a vágyott kielégítettség közötti feszültségből adódik a frusztráltság, melynek mind kognitív, mind érzelmi következményei lehetnek.³⁵ A mindennapi interakciós tapasztalatok alapján alakul ki az egyén státusképzete, amely először csak önidentifikáció, szubjektív besorolás, majd a későbbiek során objektivizálódik.

A társadalmi helyzet nem egyszerűen anyagi –jövédelmi viszonyokban fejeződik ki, hanem az önmegvalósítás, az életminőség is sokszor sérül a fogyatékos embereknél, ami kihat az egyén mentális és teljes egészségére is.

„Sok sérültnek a végleges következményekkel járó károsodás élményének lelki feldolgozását követően a pszichológusok személyiségzavart - olykor teljes elzárkózást - és alkalmanként önazonossági konfliktusokat észleltek. Súlyos mozgássérülteknél megfigyelték, hogy valósággal szakítanak a külvilággal, szinte nem a mai világban élnek, életük kizárólag egy intézeti létezésre, vagy szobai fogságra korlátozódik, a külvilág elvont lehetőséggé távolodik számukra. Ha a fogyatékos korlátozott időtartamú - melynek vége kiszámítható -, akkor átmenetileg felfüggeszthetők az egyén külső kapcsolatai, szerepei, sőt, akár személyiségének irányultságai is, mert remény van arra, hogy ezeket idővel mind visszakövetelheti. A végleges rokkantság miatt azonban a sérült látszólag olyan helyzetbe kerül – „börtönhelyzet”- hogy úgy tűnik, szerepeinek, sőt személyiségének már egyáltalán nincs jövője. (Ennek az állapotnak a súlyosságára utal, hogy az említettekhez megdöbbenően hasonló jelenségekről számoltak be a koncentrációs táborok foglyait vizsgáló pszichológiai jelentések!)

A társas kapcsolatok szükségletének kielégítésére három lehetőség nyílhat a sérült számára: Az egyik az elzárkózás, az igény elfojtása, a visszautasítás révén elnyert „egyensúly” megteremtésén keresztül vezet. Ez tévút, mert a személy le sem merészkedik egy apró kis szigetről, köreit összeszűkíti, élesen kettéválasztja a világot arra, amit szeret és arra, amit nem szeret, mert fenyegetést érez benne. Az elzárkózásnak ez a formája a teljes elszigetelődést eredményezi.

A másik, amikor társas kapcsolataiban megalkuvásokat keres, igyekszik a számára hátrányos összehasonlításokat életéből kizárni, és csupán olyan csoportok tagjaival kerül kapcsolatba

---

³⁵ Pikó Bettina: Kultúra, társadalom és lélektan. Bp. : Akadémiai K., 2003. 265 p.

(kizárólagosan), ahol védettnek érzi magát. A hasonló problémák túlhangsúlyozásával kialakult csoporttudat (saját sérült társak, vallási szekták, stb.) megóvjaa a sérültet a „durva, erőszakos és antihumánus” külvilággal szemben.

A harmadik lehetőség, az amikor vállalva a külső és belső nehézségeket (előítélet, stb.) kellő átérzéssel és bátorsággal igyekeznek a szorosabb (szemtől szembeni) és lazább kapcsolat kiépítésével társadalmi beilleszkedését előmozdítani.³⁶

A fogyatékos népeiséget, összetételét tekintve, viszonylag alulértékelt foglalkozási státusz és alacsony iskolázottság jellemző. A sérült emberekre gyakran állapotuk stabilizálódása után is jellemző marad a betegszerepnek megfelelő passzív élet- és viselkedésmód. Ez abból is adódik, hogy problematikussá válik önmaga elfogadása, elveszíti önbizalmát, biztonságát, kóros lelki folyamatok keletkezhetnek benne: túlérzékenység, agresszió, nehezen alkalmazkodik, motiválatlanná válik, s következnek ebből mindazok az egészségkárosító pótcselekvések, amik a társadalom többi rétegében is pusztítanak: túlzott dohányzás, alkoholos és drogfogyasztás.

Mindezeket a defenzív folyamatokat a külső körülmények igazolhatják, a környezet kirekesztő magatartásának különböző formái: az előítéletesség, az elkerülés, a hátrányos megkülönböztetés (aktív és passzív formái) egyaránt a fogyatékos egyén izolációját erősítik.

Mennyire van lehetősége a fogyatékos embernek, hogy saját életét maga irányíthassa, kontroll alatt tartsa? Annak a képessége, hogy az életünket teljesnek éljük meg, értelmét lássuk, problémáinkat kezelni tudjuk, a mindennapok stresszével megbirkózzunk, nevezzük koherenciaérzésnek.³⁷

Ennek a koherenciaérzésnek a fejlesztése erősítheti meg az ember képességét a tehetetlenség érzetének leküzdésére. A humanisztikus pszichológia legjelentősebb kulcsszavai a lehetőség, az önmegvalósítás: arra tanítanak, hogy bárhogyan alakuljon az ember élete, mindig arra törekedjen, hogy a körülményekhez képest a legjobbat hozza ki belőle. Abraham Maslow³⁸, a humanisztikus pszichológiai irányzat nagy alakja, az emberi szükségletek hierarchiáját kifejező piramis csúcsára helyezte az önmegvalósítást. A piramis alján vannak a fiziológiai szükségletek, föllette a biztonság iránti szükségletek, majd a szeretetvágy és a közösséghez tartozás igénye, a tisztelet és megismerés iránti igény, majd a tudás és megértés iránti vágy, mindezek csúcsán pedig az önmegvalósítás iránti vágy. Ebben a hierarchiában a motivációk attól függően foglalnak helyet, hogy milyen prioritásokkal rendelkeznek az adott emberben, az összetett pszichológiai motívumok csak akkor lépnek működésbe, ha az elemi szükségletek – részben vagy egészben - már kielégültek.

A prioritások sorrendjét pedig sokszor a hiánymotívumok befolyásolják. Ha a hiánymotiváció megszűnik, kielégül (akár csak részlegesen), akkor tud kibontakozni az emberben fellelhető összes olyan lehetőség, amely mindig is az ember sajátja volt, s így tudja önmagát megvalósítani.

Tehát a magasabb motivációk megjelenéséhez szükség van az alacsonyabb szükségletek kielégítésére – ebben van a társadalom felelőssége a fogyatékos emberek életminőségét tekintve: megkapják-e a segítséget magasabb igényű szükségleteik kielégítéséhez.

---

³⁶ Fejes András: Testi sérültek szexualitása. <http://www.meoszinfo.hu/fej02.htm> Letöltve: 2004. április 3.

³⁷ Pikó Bettina: Im. 77. p.

³⁸ Maslow, Abraham: A lét pszichológiája felé. Bp. : Ursus Libris, 2003.376 p.

Politikai megoldások a fogyatékoság ügyében

Európa

A társadalmi kirekesztődés, azaz a peremre szorulás az Európai Unióban is komoly probléma. Az Unió összlakosságának 18%-a (65 millió ember) él viszonylagos szegénységben (azaz a nemzeti átlagjövedelem kevesebb, mint 60%-ból). Napjainkban 10 millió ember él az Európai Unió területén, akik képtelenek lennének magukat fenntartani szociális juttatások nélkül. Számuk folyamatosan nő. Ide kell számítanunk azokat is, akik nem sokkal szegénységi küszöb fölött élnek. Felmérések szerint az egyes tagországokban a lakosság 20-40%-a van ebben a kritikus helyzetben, hogy könnyen a szegénységi küszöb alá kerülhetnek.

Az alacsony jövedelem csupán az egyik probléma, hiszen ebből következik, hogy az emberek esélye a megfelelő oktatásra, egészségügyi ellátásra, jogi védelemre és a politikai életben való részvételre jelentősen lecsökken.

A társadalmi strukturális átalakulások trendjei növelik a társadalmi kirekesztődés veszélyét: az információs társadalom kialakulásának hatására a munka világa átalakul, a nehezebben alkalmazkodó munkaerő gyorsan kiszorulhat a munkaerőpiacról.

A tudáson alapuló társadalom folyamatos, élethosszig tartó képzést és a digitális technológiák mind szélesebb körű alkalmazását követeli meg, amelynek nem mindenki tud megfelelni.

A Strukturális Alapok a 2000-2006 közötti időszakban figyelmet fordítanak a problémakör kezelésére. Az alapokon kívül további közösségi források: az EMPLOYMENT program INTEGRA alprogramja, amely a szociálisan hátrányos helyzetű személyek foglalkoztatását hivatott segíteni, a városfejlesztést szolgáló URBAN és a vidékfejlesztésre irányuló LEADER+ Az Európai Szociális Alapon belül az új EQUAL program kifejezetten az esélyegyenlőség támogatására jött létre. Az információs társadalomba való átmenetet az eEurópa kezdeményezés segíti. Az oktatásban a SOCRATES, a szakképzésben a LEONARDO, az ifjúságpolitikát illetően a YOUTH programok nyújtanak támogatást.

Az Európai Unió fogyatékosági stratégiája

Az Európai Unióban csaknem 38 millió ember - a lakosság 10 százaléka - él együtt valamilyen fogyatékosággal.

Helyzetük folyamatos javulása ellenére még mindig számos akadállyal kell szembenézniük, például a közlekedés, épületekbe való bejutás, vagy iskolába, munkahelyre való felvétel területén. Az EU-ban 16 ezer főt felölelő felmérést végeztek a hátrányos helyzetű emberek irányába tanúsított magatartásról. Eszerint az állampolgárok több mint 97%-a úgy gondolja, hogy többet lehetne tenni a hátrányos helyzetűeknek a társadalomba történő beilleszkedése érdekében.

Az EU Bizottság ennek a felmérésnek az ismeretében fogadta el azt a javaslatot, hogy 2003 legyen a fogyatékkal élők európai éve.³⁹

Az Európai Unió fogyatékosokkal kapcsolatos stratégiájának célja a mindenki számára nyitott és elérhető társadalom, így még napjainkban sincs külön nemzetközi egyezmény a sérült emberek jogairól. 1993-ban bocsátotta ki az ENSZ a Sztenderd Szabályok a Fogyatékos Személyek Esélyeinek Egyenlősítésére c. dokumentumot (United Nations Standard Rules on Equalization of Opportunities for Persons with Disabilities), amelyben irányelveket fektettek

³⁹ Európai uniós munkaerő-piaci reintegrációs programok és tapasztalataik. Bp. : MSZEIB, 2002. 150 p.

le a tagországok számára, de ezek nem kötelező érvényűek. Minden ország maga dönthet arról, hogy követi-e ezeket az ajánlásokat vagy sem, de felszólítja a tagországokat, hogy ismerjék el: a fogyatékos embereknek joguk van hozzájutni a társadalom mindenféle intézményi, gazdasági és környezeti erőforrásához, és tegyék lehetővé a számukra, hogy élni tudjanak eme jogaikkal.

Az Európai Unió fogyatékosokra vonatkozó stratégiájának három fő pillére van. Ezek a következők:

- az Európai Bizottság és a tagállamok közötti együttműködés
- a fogyatékosokkal élők teljes bevonása
- a politika alakításában a fogyatékoság szempontjának előtérbe helyezése.

A szubszidiaritás elve azt mondja ki, hogy amit meg lehet tenni a nemzetállam szintjén, azt ott is kell megtenni.

Az Európai Bizottságnak fontos szerepe van abban, hogy a kooperációt erősítse a tagállamok között a fogyatékoság terén, az összehasonlító információkat és gyakorlatokat összegyűjtse, továbbfejlessze, a tapasztalatok cseréjét biztosítsa, tudatosítsa a társadalomban a téma fontosságát, és a politikai, törvényalkotói tevékenységében szem előtt tartsa.

Ezért a tagállamok fogyatékosok ügyeivel foglalkozó képviselői magas szintű munkacsoportban találkoznak rendszeresen, s a problémakör tudatosítására minden év decemberében megrendezik a „Fogyatékkal élők európai napját”-t.

A nemzeti foglalkoztatási akciótervek és a szegénység és társadalmi kirekesztés elleni nemzeti akciótervek egyaránt magukban foglalják a fogyatékos emberek problémáit is.

Az EU-tagállamok 2000 novemberében elfogadott diszkriminációellenes irányelve egyebek mellett megtiltja a fogyatékkal élők megkülönböztetését a munkaerőpiacon és a munkahelyen, valamint a szakmai képzésben. Ennek az irányelvnek – többek között - nagy újdonsága, hogy előírja, a munkahelyeket ésszerű módon a rokkantak szükségleteihez kell hozzáigazítani.⁴⁰

A másik nagy jelentőségű, az EU állampolgárok jogait rögzítő dokumentum a nizzai csúcserőkezleten, 2000. decemberében kihirdetett Alapvető Jogok Chartája.

Célja az alapvető szabadságjogok védelme a társadalomban végbement változások és a szociális fejlődés fényében. A Chartában meghatározott jogok az egyetemességet tiszteletben tartva, minden emberre vonatkoznak tekintet nélkül a nemzetiségükre, vagy tartózkodási helyükre. A dokumentum jogerőre még nem emelkedett, erről a következő (2004-ben sorra kerülő) kormányközi konferencia dönthet.⁴¹

Az Európa Bizottság példát mutat a tagállamoknak, hogy a fogyatékkal élőket be kell vonni a politikák és programok tervezésébe, ezért ő is párbeszédet folytat az Európai Fogyatékosági Fórummal.⁴² Az EDF egy olyan ernyőszervezet, amely az európai fogyatékosági civil szervezeteket és a nemzeti fogyatékosági tanácsokat képviseli, s a fogyatékosok jogainak kiterjesztését tűzi ki célul maga elé. Az 1997-ben alapították, s különféle nem kormányzati szervezeteket (ngo) igyekszik tömöríteni. Nemzeti Tanácsának képviselői fogyatékos személyek, hatvanhat európai civil szervezet és tizenhat tagállam delegáltjai. A szervezet arra törekszik, hogy Európa fogyatékos népességét integrálja és egységfrontot hozzon létre, biztosítsa, hogy az európai törvények számoljanak a fogyatékos emberekkel.

Két dolgot választ külön az EU: az egyenlő bánásmód és az egyenlő esélyek politikáját.

Az első a diszkrimináció tilalmát jelenti, de az esélyegyenlőség fogalma ennél tágabb.

---

⁴⁰ EQUAL: Az európai foglalkoztatási stratégia keretében hozták létre. 2000-2006 közötti időszakra vonatkozó, a munkaerőpiacon jelentkező diszkriminációval, és egyenlőtlenségekkel foglalkozó közösségi program. Költségvetés: 2 847 000 000 euró. Forrás: <http://www.euoinfo.hu/europaszerver/8fej/equal04.htm> Letöltve: 2004. március 29.

⁴¹ http://www.euoinfo.hu/europaszerver/a_e.html#alapvetojogokchartaja Letöltve: 2004. április 3.

⁴² European Disability Forum - EDF

„A jogegyenlőség biztosítására három általános módszer áll rendelkezésünkre: a diszkrimináció tilalma, az egyenlő esélyek megteremtése és a pozitív megkülönböztetés. A három módszer az egyenlőségnek más és más oldalára fekteti a hangsúlyt. A diszkrimináció-ellenesség a károsodáson alapuló hátrányos megkülönböztetéssel száll harcba; az egyenlő esélyek politikája azzal a kiinduló helyzetben rejlő egyenlőtlenséggel veszi fel a harcot, amely csökkenti a fogyatékos emberek lehetőségeit a társadalmi életben; míg az előnyben részesítő bánásmód pozitív megkülönböztetést biztosít a fogyatékosoknak, hogy megtörje az ördögi kört, amely a múltban elszenvedett diszkriminációtól a jelenlegi esélyegyenlőtlenségen át további diszkriminációhoz vezet. A legtöbb olyan ország, amely elkötelezte magát a fogyatékosok jogainak előmozdítása mellett, a három megközelítésmód valamilyen kombinációját alkalmazza.”⁴³

A *diszkrimináció* két formája az aktív és a passzív diszkrimináció. *Aktív diszkrimináció* esetén valaki azért tagad meg szolgáltatást vagy terméket valakitől, mert az fogyatékos, vagy amikor valakit csupán azért nem alkalmaznak egy munkára - bár alkalmas lenne az elvégzésére -, mert fogyatékos.

Passzív diszkrimináció az, amikor a társadalmi környezet nem tesz semmit a fogyatékosokat sújtó akadályok felszámolásáért, s ezért nem tudja elérni a kívánt szolgáltatást vagy terméket. Igazi *esélyegyenlőség* csak akkor lehetséges, ha az egyenlő jogokon túl az emberek egyenlő kiinduló helyzetből versenghetnek a munkalehetőségekért. Eszerint nem szabad, hogy a különbségek hátránnyá váljanak, a fogyatékos emberek egyenlő esélyeket élvezhetnek a foglalkoztatás, az intézményekhez és szolgáltatásokhoz való hozzájutás, a kulturális és társadalmi élet terén. Az egyenlő kiinduló helyzetek nem elegendőek ahhoz, hogy a különböző emberek lehetőségei igazán egyenlőkké váljanak, mert a múltbeli diszkriminációnak hatásai lehetnek a jelenben, amelyek nem szűnnek meg csupán attól, hogy a kiinduló feltételek egyenlővé váltak.

Ezen segít a *pozitív diszkrimináció*, a másféle bánásmód, különleges előnyök biztosítása a hátrányos helyzetűek számára. A megkülönböztetett bánásmód jogosultságát igazolni kell.

A megkülönböztetett bánásmódot az igazolja, ha az előnyben részesített csoport komoly, újratermelődésre hajlamos társadalmi hátrányoktól szenved, s a pozitív diszkriminációtól az várható, hogy ez az ördögi kör megtörik. A pozitív diszkrimináció időleges, kedvező hatásai után várhatóan ezek az intézkedések feleslegessé válnak.

Magyarország

Magyarország fogyatékosági stratégiája

Az *Alkotmány 70/A cikkelyében*⁴⁴ tartalmaz diszkrimináció-ellenes rendelkezéseket. Ez azonban csak az alkotmányos jogok vonatkozásában tiltja meg a diszkriminációt. Benne van azonban annak a lehetősége, hogy a bíróságok kiterjesztően értelmezzék.

⁴³ A TASZ a fogyatékosok jogairól. Bp.: Társaság a Szabadságjogokért, 1999.

Forrás: <http://www.tasz.hu/dl.php?goto=7&type=dl> Letöltve: 2004. április 3.

⁴⁴ 1949. évi XX. törvény A Magyar Köztársaság Alkotmánya:

70/A. § (1) A Magyar Köztársaság biztosítja a területén tartózkodó minden személy számára az emberi, illetve az állampolgári jogokat, bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül.

(2) Az embereknek az (1) bekezdés szerinti bármilyen hátrányos megkülönböztetését a törvény szigorúan bünteti.

Az esélyegyenlőségi törvény (1998. évi XXVI. törvény *a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségének biztosításáról*) megalkotása miatt kapta meg az ország 1999-ben a Franklin Delano Roosevelt Díjat. A törvény értelmében az esélyegyenlőség megvalósítására kijelölt fő célterületek: az egészségügyi ellátás, az oktatás, a foglalkoztatás, a lakhatás és a kultúra. A törvény rendelkezett az *Országos Fogyatékosügyi Tanács* fölállításáról is, melyet döntő többségében kormányzati tisztségviselők, valamint a fogyatékkal élő emberek szervezeteinek képviselői alkotnak.

A törvény az Országgyűlés feladatává tette, hogy programot határozzon meg az esélyegyenlőség megteremtéséhez szükséges rendelkezésekről a fent említett célterületeken. Az *Országos Fogyatékosügyi Program* fel kell tárja és be kell mutassa a fogyatékkal élő emberek tényleges helyzetét és a társadalmi szemlélet kedvező irányú megváltoztatásához szükséges tennivalókat.

A Program határidőket is kijelölt arra, hogy az egyes területeken meddig kell megvalósítani az esélyegyenlőség megteremtését célzó intézkedéseket. Követelményként szabja meg, hogy az önálló életre képes fogyatékosokat helyezték át az intézetekből lakóotthonokba. Vázolja a fogyatékos-politika főbb alapelveit, köztük a megelőzést, a különleges megoldások szűkítő alkalmazását, az integrációt és az önrendelkezés tiszteletben tartását. A program a pozitív diszkrimináció, vagy előnyben részesítő bánásmód alkalmazását elengedhetetlennek tartja annak érdekében, hogy a fogyatékos emberek számára egyenlő esélyek nyíljanak.

Mindezek ellenére a társadalmi és intézményi gyakorlat kívánatos mértékű átalakítása még mindig várat magára.

A megvalósulás csapdája elsősorban magában a törvényben található: „2.§ (5) Az állam köteles gondoskodni a fogyatékos személyeket megillető jogok érvényesítéséről, a fogyatékos személyek hátrányait kompenzáló intézményrendszer működtetéséről **a nemzetgazdaság mindenkori lehetőségeivel összhangban.**” (kiemelés tőlem) Ez a megfogalmazás a mindenkori kormány számára egy olyan kiskaput hagyott nyitva, ahol költségvetési, nemzetgazdasági érdekre hivatkozva mindig el tud osonni a törvényben előírt kötelezettségek teljesítése elől.

Nagy reményre ad okot a 2003. decemberében kihirdetett **2003. évi CXXV. törvény az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról**, amely ez év elejétől fogva egyértelművé teszi, hogy az állam feladata állampolgárai jogegyenlőségét biztosítani. A törvény kimondja: „Az Országgyűlés elismerve minden ember jogát ahhoz, hogy egyenlő méltóságú személyként élhessen, azon szándékától vezérelve, hogy hatékony jogvédelmet biztosítson a hátrányos megkülönböztetést elszenvedők számára, kinyilvánítva azt, hogy az esélyegyenlőség előmozdítása elsősorban állami kötelezettség, tekintettel az Alkotmány 54. § (1) bekezdésére, 70/A. §-ára, valamint a Köztársaság nemzetközi kötelezettségeire és az európai közösségi jog vívmányaira a következő törvényt alkotja: (...)”⁴⁵

A törvény a foglalkoztatás, szociális biztonság, egészségügy, a lakhatás, az oktatás és képzés, áruk forgalma és szolgáltatás területén biztosít egyenlő bánásmódot az embereknek.

A törvény alkalmazása remélhetőleg hatékonyan segíti a fogyatékos emberek érdekérvényesülését, társadalmi szerepvállalását.

---

(3) A Magyar Köztársaság a jogegyenlőség megvalósulását az esélyegyenlőtlenségek kiküszöbölését célzó intézkedésekkel is segíti.

<http://www.mkogy.hu/alkotmany/alkotm.htm>

Letöltve: 2004. április 3.

⁴⁵ 2003. évi CXXV. Törvény az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról

<http://www.1000ev.hu/index.php?a=3&param=10257>

Letöltve: 2004. április 23.

Civil szervezetek

Civil társadalomként általában a hivatalos, vagyis az államigazgatási szervezetek és intézményeken kívül működő, nem üzleti célú társaságokat, állampolgári csoportokat nevezünk, amelyek a társadalom egészének érdekében tevékenykednek. Közéjük tartoznak az állam ún. szociális partnerei, a szakszervezetek és a munkaadói szervezetek is. Ezeken túl az ún. NGO-k (non-governmental organizations, azaz nem állami szervezetek) képezik még a civil társadalmat. (A magyar szóhasználatban elsősorban az utóbbiakra szokás használni a "civil szervezet" kifejezést.) Ez utóbbi civil szervezetek közügyekért tevékenykednek: környezetvédelemmel, emberi jogokkal, fogyasztóvédelemmel, jótékonyági vagy oktatási munkával stb. foglalkoznak. Az Unióban egyre jelentősebb a civil társadalmi gondolat, és egyre nagyobb a szerephez jutnak a civil szervezetek is, amelyek szerepe a kormány intézményei és a lakosság közötti kapcsolatteremtésben növekvő jelentőséget kapnak.

A Nemzeti Civil Alapprogramról (NCA) szóló törvény⁴⁶ célja a civil szervezetek forráshiányának csökkentése oly módon, hogy számukra új állami pénzforrást tesz elérhetővé. A létrehozandó alap forrása az 1 százalékos felajánlásokkal azonos összeg. A törvény megalkotásában jelentős szerepet játszottak a civil szervezetek képviselői is. Az egységesebb civil fellépés érdekében létrehozott Civil Együttműködési Program keretében működő négy munkacsoport véleményezte a törvény tervezeteit, és civil oldalról érkező javaslatokat is figyelembe vették a törvény előkészítésekor. A civil szervezetek külön levélben kérték az országgyűlési képviselőket, hogy pártpolitikai szempontokon felülemelkedve konszenzussal fogadják el a törvényt. A Nemzeti Civil Alapprogram évi mintegy 6 milliárd forint elosztását végző Kollégiumaiban (és az NCA elvi irányítását végző Tanácsban is) többségben vannak a civil szervezeti képviselők. Ez megnövekedett felelősséget mutat, ami a magyarországi civil társadalom érettségét feltételezi.

A civil szervezetek között található fogyatékos emberek érdekeit képviselő alapítványok, egyesületek elsősorban a fogyatékosok fajtái és az önálló élet programjai alapján szerveződtek.

---

⁴⁶ 2003. évi L. törvény a Nemzeti Civil Alapprogramról.

Forrás: <http://www.1000ev.hu/index.php?a=3&param=10180> Letöltve: 2004. április 3.

A kitörés lehetőségei

Oktatás

Témánk szempontjából kitüntetett figyelmet kell szentelni az oktatás területén megnyilvánuló magatartásformáknak, hiszen a fogyatékos emberek számára ez legalább olyan nagy jelentőségű, mint az egészségügyi rehabilitáció. De azt is mondhatnánk, hogy a tanulás az orvosi szempontok mellett a rehabilitáció legfontosabb eszköze.

A fogyatékos gyermekek integrált nevelésének gondolata az 1960-as évek polgári jogvédő mozgalmaiban gyökerezik. Ezeknek a mozgalmaknak a fogyatékosokat érintő legfontosabb alapelve a normalizáció, ami azt jelenti, hogy – amennyire csak lehet – normális körülményeket kell biztosítani a másság jeleit viselő emberek számára. A közösségbe való beilleszkedés sikeréhez mindkét fél erőfeszítése szükséges: a sérült személy alkalmazkodó személyisége és a diáktársak, tanárok, munkatársak, a társadalom pozitív viszonyulása.

„A *fogyatékos* a gyógypedagógia egyik alapfogalma. Megjelöli azt a tulajdonságot vagy tulajdonságcsoporthoz, amely rászorulttá teszi a gyermeket a gyógypedagógiai ellátásra. A közoktatási törvény meghatározása értelmében a gyógypedagógiai ellátásra jogosultak a testi és érzékszervi fogyatékosok (mozgáskorlátozottak, siketek, nagyothallók, vakok, alig látók, gyengén látók); az értelmi fogyatékosok (enyhén, illetve közép súlyos értelmi fogyatékosok); a beszéd fogyatékosok; „más” fogyatékosok (átható pervazív zavar [autista], a pszichés fejlődés egyéb zavara, valamint iskolai teljesítményzavar).”⁴⁷

Fogyatékos és speciális szükséglet: ezek a fogalmak terjedtek el az oktatás és gyógypedagógia szóhasználatában. „Pedig a két megfogalmazás között óriási a filozófiai különbség. A fogyatékos szó negatív tulajdonságra utal, és így a gyerekben keresi a hibát; a speciális nevelési szükséglet megfogalmazás viszont szükségletéről beszél, és így a környezetnek szól, a környezetet hívja fel arra, hogy a speciális szükségleteket kielégítse. A „fogyatékos” szóból az következik, hogy a fogyatékos személy azonos a problémával, és a környezete nem érintett ebben. A két kifejezés, a két megközelítés között fontos különbséget tenni. Ha az iskola (mint környezet) változna, ha jobban differenciálna, ha nem lenne ennyire teljesítménycentrikus, egy csomó probléma talán fel sem merülne vagy helyben meg is oldódna.”⁴⁸

Az integráció és szegregáció egymás mellett érvényesül napjainkban. Vannak intézmények, ahol az ép tanulók mellett fogadják a sérült gyerekeket is – ez a *fogadó szemlélet*. Ennek is van aktív és passzív formája, amikor az intézmény nemcsak hozzájárul a fogyatékos személy felvételéhez, hanem különböző intézkedéseket is tesz az objektív akadályozó tényezők felszámolására, a tanulást, szociális beilleszkedést gátló tényezők elhárítására. A speciális szükségletű tanulók közé azokat soroljuk, akiknek megemelt szintű személyi és tárgyi megsegítése szükséges, nemcsak negatív, hanem pozitív értelemben is (pl. tehetséggondozás).

---

⁴⁷ Fogyatékos tanulók helyzete az ezredfordulón / Salné Lengyel Mária – Kőpatakiné Mészáros Mária. In : Új Pedagógiai Szemle 2001. július-augusztus

⁴⁸ Speciális szükséglet vagy fogyatékos? A befogadó pedagógia helye a magyar közoktatásban / Földes Petra. In : Új Pedagógiai Szemle 2003. január

A Köznevelési Törvény⁴⁹ már évek óta lehetőséget teremt az integrációra, mégis jelentős számban a speciális intézményekben zajló szegregált oktatás tekinthető gyakorinak. Ezek többnyire bentlakos speciális iskolák, s általános iskolai képzést nyújtanak.

Valójában két szegregált intézménytípus van: a speciális gyógypedagógiai intézmények és a többségi általános iskolák. A kettő között létezik a harmadik forma, az integrált oktatás. A három oktatási forma egymás mellett, egymást segítve kellene, hogy működjön. Integrált iskolákra is, de hagyományos, többségi iskolákra is szükség van, és olyan szegregált intézményekre is szükség van, ahol a valamilyen okból nem integrálható fogyatékosok vannak.

Vannak súlyos fogyatékosokkal élő gyerekek, akik ma még kiszorultak az iskolarendszerekből. Magyarországon 1993-ban következett be, hogy a képezhetetlenség fogalma végre eltűnt a köznevelési törvényből. Korábban őket képezhetetlennek minősítve felmenthették a tankötelezettség alól, és átirányíthatták az egészségügyi ellátórendszerbe.

„Ma azt gondoljuk, hogy az ilyen hozzáállás nem egyéb pedagógiai pesszimizmusnál, a pedagógiát határozzuk meg túl szűken akkor, ha a gyerekek egy bizonyos csoportja nem fér be az illetékességi körébe. Azt jelenti mindez, hogy nem elég tág az emberképünk, a szaktudományunk antropológiai koncepciója, és a pedagógiánk eszközrendszere nem elegendő ahhoz, hogy marginális csoportok ki ne szoruljanak a hatósugarából.

Az is iskola, ha a gyerekeknek – bár esetleg nem tudnak sem ülni, sem beszélni – megadjuk az individuális fejlődésükhöz szükséges ingereket és ösztönzést, a fejlődést természetesen mindig az egyénhez mérten értelmezve.”⁵⁰

Sok esetben az adott fogyatékoság primer és szekunder következményeinek a kezeléséhez (a hallássérülteknél a beszéd fejlesztéséhez, vagy az értelmi fogyatékoság bizonyos fajtáinál) a szegregált oktatás adekvátabb kereteket nyújt. Az integráció eszméje és gyakorlata akkor kezdett terjedni, amikor sok szülőnek elege lett abból, hogy csak azért, mert a gyermeke nem hall, nem lát vagy mozgássérült, elkülönített intézményben kelljen őt nevelni, kiszakítva a család melegéből. Az ilyen ellátás járulékos hátrányt is okoz, mivel szegregált iskola mesterséges környezetben igyekszik felkészíteni a társadalomba való beilleszkedésre. A természetes közegében kell felkészíteni a fogyatékos gyermeket és a társadalmat arra, hogy az iskolából kilépve megállhassa a helyét.

A probléma kulcsa a kimeneti ponton való megfelelés: a *továbbtanulás* és a *munkaerőpiacra* való kilépés esélye. A vizsgálatok azt mutatják, hogy legkésőbb a munkaerőpiacon megjelenik a súlyos hátrány; mert ez a rendszer jórészt munkanélkülieket és rokkantnyugdíjasokat bocsát ki. A munkavállalási kedvet csökkentő szegregált oktatás általában szűk választékú szakképzéssel párosulva a társadalmi beilleszkedést nem támogatja, ehhez az integrált oktatás több lehetőséget biztosítana.

Az integráció előnyei közé, sorolhatjuk, hogy az ép gyerekek nevelésére is kedvező hatása lehet a sérült gyerekekkel közös tevékenység, hogy megtanulja azt, hogy valaki más. Az integráció a *mással iránti tolerancia* kialakulásához segítheti a társadalmat.

Az integráció kiépülése nem szünteti meg az eltérő tantervű iskolák létjogosultságát bizonyos esetekben. A gyógypedagógiának mindig szoros kapcsolata volt az orvostudománnyal. A gyógyító nevelés meghatározott terápiákkal és pedagógiai eszközökkel javítani akar a sérültek állapotán. Ezért gyakran gyógyító nevelésnek is nevezik, noha nincs szó a klasszikus

---

⁴⁹ 1993. évi LXXIX. Törvény a köznevelésről <http://www.1000ev.hu/index.php?a=3&param=9021> Letöltés: 2004. április 24.

⁵⁰ Az egyéni deficittől a társadalmi felelősségig : gyógypedagógia a köznevelésben és a társadalomban : interjú Zászkalaczkó Péterrel / Földes Petra. In : Új Pedagógiai Szemle 2002. április <http://www.oki.hu/cikk.php?kod=2002-04-be-foldes-egyeni.html>

értelemben vett gyógyításról. A fogyatékoság ugyanis nem betegség, hanem egy betegség után fennmaradó, irreverzibilis állapot.

Megfelelő pszichológiai segítséget kell nyújtani a szülőknek is ahhoz, hogy feldolgozzák a gyermekük fogyatékoságát. Nem a tényét, hanem a következményét, a negatív társadalmi beállítódásokat, mert a stigma áterjed a hozzátartozókra is.

Speciális középiskolák nem működnek Magyarországon, így akiknek módjuk van, kénytelenek a többségi középiskolai képzéshez alkalmazkodni. A fogyatékos fiatalok hátrányos helyzete a legtöbb esetben már a középiskolában megnyilvánul, amikor nem választhatnak tetszésük és képességeik szerint, mert olyan szempontok játszanak közre, hogy az iskola vezetése idegenkedik felvételüktől, nem tudja biztosítani az épület akadálymentességét, nem kíván változtatni az oktatási feltételeken, attól tart, hogy az iskola hírnevének árt. Nem feltétlenül a diák érdeklődése, elképzelése érvényesül a középiskola kiválasztásánál, ha nem magántanulóként akarja végezni. A személyes segítség hiánya gyakran gyengébb tanulmányi eredményekhez is vezet. A középiskolák kiválasztásánál felsorolt nehézségek folytatódhatnak a felsőoktatás szintjén is.

Segítségnyújtással mindezek a problémák áthidalhatók lennének.

A segítségnyújtásnak három fő típusa lehetséges, ezek a *tárgyi feltételek* (mozgássérülteknek: lift, rámpa, szélesebb ajtó, hallássérülteknek: URH rendszerű adó-vevő, látássérülteknek, mozgássérülteknek: megfelelően átalakított számítógép), a *személyi segítség* (közlekedésben, tanulásban: jegyzetelés, magnóra mondás, jeltolmács) és a *feltételek módosítása* (a fogyatékoság módozatától függően: írásnál hosszabb idő biztosítása, számítógépes felelés, szóbeli felelés, vagy ellenkezőleg, csak írásbeli számonkérés). A feltételek módosítása pusztán csak lehetővé teszi ezek akadálytalan végrehajtását, a tudásszint megkövetelése ugyanaz marad.

A mozgáskorlátozottak

A mozgáskárosodás, mozgáskorlátozottság megjelenése és annak fogalmi meghatározása nagyon különböző és széles skálákon történik, ezért nehéz egységes, minden szempontból elfogadható leírást adni. A klasszikus definíciók elsősorban a tartó- és mozgatórendszer fejlődési vagy működési zavarait emelik ki.

A mozgás szervrendszerének valamilyen szintű károsodása következményeként nem alakulnak ki a fiziológiás mozgások, vagy másként, az átlagostól eltérően működnek. A fiziológiás mozgások csak abban az esetben jönnek létre, ha a mozgás szervrendszerének strukturális és funkcionális épsége adott. A struktúra és a funkció, azaz a tartó – csont és ízületi – rendszer és a mozgatórendszer – izom- és idegrendszer – együtt, egymással szoros egységben működik. A rendszer bármely részének fejlődési rendellenessége, betegsége vagy sérülése megbonthatja ezt a funkcionális egységet, és a többi rész szerkezetében és működésében is zavarokat okozhat. Tulajdonképpen ez jelenti a mozgáskárosodást.⁵¹

A mozgáskorlátozottság megjelenési formája, az akadályozottság területei, kiterjedtsége (pl. a beszédszervek érintettsége), súlyossági foka szempontjából egymástól nagyon eltérő változatok léteznek, melyek a személy mozgását a legkülönbözőbb mértékben gátolhatják. Lényeges tényező az is, hogy a mozgásszervrendszer károsodása mikor következett be, azaz veleszületett vagy szerzett sérülésről van-e szó. Egészen mások a tapasztalatai, viszonyulásai önmagához, környezetéhez annak, aki a már meglévő mozgáskompetenciájából veszített, mint

---

⁵¹ Fótiné Hoffmann Éva: Mozgáskorlátozott hallgatók a felsőoktatásban In : Fogyatékos hallgatók a felsőoktatásban: útmutató / Szerk. Csányi Yvonne. Bp. : ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Főiskolai Kar, 2001. 71. p.

annak, akinél ki sem alakulhattak a sémák, vagy eleve már adaptált mozgásminták épülhettek ki.

Amennyiben a mozgáskorlátozott személy számára ideális környezetbe, megfelelő körülmények közé kerül, ha képességeit, lehetőségeit figyelembe veszik, és az elvárásokat ennek megfelelően alakítják ki, nem alakul ki szükségszerűen a képességek és az elvárások közötti konfliktus, azaz nem feltétlenül válik a sérült ember akadályozottá, másokra utalttá és kiszolgáltatottá.

A felsőoktatás saját felelősségű képzés, ezt egészséges hallgatóknál elfogadja a társadalom, tudomásul veszi a meg nem felelésből származó lemorzsolódást, elfogadja a pályamódosítást. Ugyanezt el kell fogadni a mozgásukban akadályozott fiataloknál is. Ha rosszul döntött, neki is joga van „kirostálódni”, később pedig joga van elképzeléseinek módosítani.

A látássérültek

Látássérülésnek a látórendszer olyan mértékű maradandó károsodását nevezzük, amelynek következtében a látásteljesítmény 1,0 értékéhez képest 0,3-nél alacsonyabbá vagy a látótér jelentősen beszűkültté, a teljes 90 fokoshoz képest 10-20 fokossá válik. A látássérülés tényének és annak mértékének megállapítása mindig a lehetséges orvosi kezelés lezárása után, szemüveges korrekcióval és a jobbik szem látásteljesítménye alapján történik. A látássérülés következményeit illetően fontos a sérülés kialakulásának időpontja. Más problémákat jelent a veleszületett és kora gyermekkorban (kb. 5 éves korig) kialakult látássérülés, amelyre a vizuális tapasztalatok nélkül kialakított fogalmi rendszer jellemző, és mást a szerzett látássérülés, ahol vizuális emlékek birtokában kell a látásromlás miatt kialakuló új élethelyzetekhez megtanulni alkalmazkodni.

Magyarországon a látássérültek speciális általános iskolákban kezdik tanulmányaikat. A hagyományos elképzelés szerint ide kerülnek be a gyermekek lehetőleg már óvodás kortól, ahol szakképzett pedagógusok készítik fel őket az életben való helytállásra. Az elmúlt években egyre nagyobb szerepet kap a szülőhöz, a gyermek otthoni környezetéhez való ragaszkodás és a jobb beilleszkedés érdekében a helyi közösségben maradás. A látássérült gyermekek esetében is az ép társakkal együtt, a lakóhely szerinti iskolában történő integrált oktatás igénye egyre nagyobb. A gyengénlátók integrálása könnyebb, mint súlyosabban sérült társaiké. Sokszor nehéz döntést kell hozni szülőknek és szakembereknek a speciális iskola és az integrált iskolai helyzet között, ha fennáll a veszély, hogy a gyermek nem kapja meg azt az alapot (olvasás- és íráskészség, tanulási technikák elsajátítása), amelyek a tanulás sikeréhez szükségesek. Az integráció előny a vakok esetében is, hogy hozzászoknak a látó emberek világához, megtanulják reálisan értékelni saját lehetőségeiket és nehézségeiket, segítséget kérni és elfogadni társaiktól, és feldolgozni a sikereket és az elszenvedett kudarcokat, amelyek elengedhetetlenek a harmonikus személyiségfejlődéséhez.

Az általános iskola elvégzése után a gimnáziumi tanulmányokat csak az épek középiskoláiban lehet folytatni. Ez különösen a speciális iskolából kikerült fiataloknak nehéz, hiszen a speciális iskola védettségéből egyszerre kerülnek ki a látó középiskola és esetleg kollégium világába, ahol problémáik megoldásában teljesen magukra vannak utalva.

A másik nagy problémakör a pályaválasztás. A fő gond a nem szellemi pályára készülő, tehát nem gimnáziumban továbbtanulni szándékozó látássérült gyermekek esetében áll fenn. A látássérültek számára is választható szakmák száma és változatossága nagyon csekély. Gyengénlátó gyermekek számára a pályaválasztás egészségügyi követelményei szerint választható szakmák száma korlátozott, aliglátó vagy teljesen vak személyek számára még sokkal kevesebb, jórészt csak a hagyományos vak mesterségek, a kosárfonás, kefekötés,

telefonkezelés, amelyeket mostanában a kerámia készítéssel és a szövéssel próbálnak az országban működő két speciális szakiskolában bővíteni. Hagyományosan sok vak hallgató vesz részt a gyógymasször képzésben is, amely ma népszerű a látássérült fiatalok körében, az érettségi után egyéves szaktanfolyamot kell elvégezniük.

A Magyar Vakok és Gyengénlátók Országos Szövetségének nyilvántartása szerint a középiskolában tanuló látássérült tanulók száma fele az ép látású középiskolások esetében tapasztalt számaránynak.

Tankönyvekkel való ellátásukat illetve a tanárok esetenkénti tanácsadását a Szövetség végzi, ám ez az egyetlen intézményből származó segítség a gyakorlatban sem nem megfelelő és sem nem elegendő.

„A 2000/2001-es tanévben a Magyar Vakok és Gyengénlátók Országos Szövetségének nyilvántartása szerint 60 látássérült diák folytatott felsőfokú tanulmányokat. Ez a szám a látó hallgatók felsőoktatásban való részvételi arányához képest alacsony, a többi fogyatékosági területek adataihoz képest viszont nem rossz eredmény.

A felsőoktatásban részt vevők pálya és szak szerinti megosztása tükrözi az intellektuális „vak” pályák továbbélését. Ezek főként a tanári (általában a vakok iskolájában tanító vagy nyelvtanár), a jogász és a gyógypedagógusi pálya. Idetartozik még a zenei pálya, amelyet az utóbbi években kevesebb fiatal választott. Újabb lehetőség a számítástechnikai pálya, amely látássérült fiatalok körében egyre népszerűbb: a Szövetség munkatársa 2000 őszén az ország területén 35 közép- ill. felsőfokú végzettségű vak informatikust talált.”⁵²

Az intellektuális pályák és általában a foglalkoztatás nagy problémája a szűk választási lehetőség minden fogyatékos ember számára. Az intézmények rendszerint elzárkóznak, még a lehetőség megadásától is. Nyugat-Európában, az Egyesült Államokban az a gyakorlat, hogy a sérült ember érdeklődésének megfelelően választhat tanulmányokat, életpályát, és szakemberek segítik, hogy megoldást találjanak azokra a speciális akadályokra, amelyek leküzdése szükséges az elérendő célhoz.

A Budapesti Műszaki Egyetemen 1998-2000 közt egy Leonardo program keretében a karlsruhei, drezdai és linzi egyetemekkel együttműködésben segítő központjaikat modellként felhasználva megalakult a Látássérültek Tanulmányi Irodája. Ennek feladata elsősorban az informatikai tanulmányokat folytató vak és súlyosan gyengénlátó diákok segítése, de tervek szerint az iroda módszertani központként szolgálhatna az egyéb felsőoktatási intézményekben folyó, más irányú képzések segítéséhez.

A hallássérültek

A *hallássérültek* megjelölés gyűjtőfogalom, amelybe beletartoznak az enyhe, a közepes és súlyos fokú nagyothallók, valamint a siketek. A hallássérültek többsége rendelkezik hallókészülékkel kihasználható hallásmaradvánnyal. A teljes hallássérült populáció legfeljebb 5%-a tartozik abba a csoportba, amely siket, azaz csak a legmélyebb hangokat és a vibrációt érzékeli, a beszédet egyáltalán nem. A beszéd meghallása szempontjából a hallássérültek kb. 75%-a tudja hallókészülékkel jól hasznosítani hallását. A fennmaradó kb. 20% hallókészülékével töredékesen érzékeli a beszédet, s sok múlik azon, mennyire jó szájról olvasó, mennyire tud támaszkodni a szájmozgások megfigyeléséből származó vizuális információkra.

Fülünk hallása nem feltétlenül egyforma, sérültség esetén mindig a jobbik fül eredményei a meghatározók. Ha tehát egy személy az egyik fülén jól hall, nem minősül tényleges

---

⁵² Gadó Márta: Látássérült hallgatók a felsőoktatásban In : Fogyatékos hallgatók a felsőoktatásban: útmutató / Szerk. Csányi Yvonne. Bp. : ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Főiskolai Kar, 2001. 71. p.

hallássérültnek, ilyenkor az irányhallással lehet egyedül probléma, vagyis a személy nem tudja megállapítani, honnan jön egy hang.⁵³

A halló emberek a hallásuk révén veszik fel az információk jelentős részét, a hallássérültek információhoz jutása ilyen módon nehezített. A beszédelsajátítás kisgyermekkorban nagyrészt a hallás révén megy végbe, a hallássérülteknél a hallásvesztesség mértékével arányosan, kisebb-nagyobb mértékben nehezített a beszédmegértés és a beszéd kialakulása, és súlyos esetben a folyamat még felnőtt korra sem zárul le. Nehézségek maradhatnak fenn a beszédmegértésnél, nehezen érthető lehet beszédük. Nyelvi nehézségeik miatt hátrányba kerülhetnek az emberekkel való kommunikáció során.

Számukra esetenként nem elegendő a speciális technikai segédeszközök használata, hanem éppen a nyelvi nehézségek miatt a személyi segítők, illetve esetenként gyógypedagógus bevonása is indokolt lehet. Fontos hangsúlyozni, hogy a hallássérülés következményes jelenségei elsősorban a beszédfunkciókra terjednek ki, s nem érintik az intelligenciát, az értelmi képességeket.

A súlyos fokú hallássérülés nyelvi kihatásai leginkább az artikuláció, a grammatika és a szókincs területét érintik.

A szókincs a hallássérülés fokával általában fordított arányban áll. A szókincs hiányosságai a beszédértés, illetve a szövegértés zavaraihoz vezethetnek, bár a hallássérültek nagy gyakorlatot szereznek abban, hogy a számukra ismeretlen fogalmakat, jelentéseket kikövetkeztessék.

Grammatikai hibák is jellemezhetik a hallássérültek beszédét. Mivel a magyar nyelvben a toldalékok általában hangsúlytalan, szóvégi helyzetben fordulnak elő, gyakori lehet a ragok elhagyása, inadekvát ragok használata, az alanyi és a tárgyias ragozás hibái, helytelen szórend, egyes- és többes számú egyeztetési hibák stb. Ezek a kommunikációs akadályok nem feltétlenül általánosak, vannak hallássérültek, akiknek nincsenek szövegértései nehézségei, mivel belső beszéde, nyelvi kompetenciája magas szinten alakult ki.

A különbség a hallássérültek között attól is függ, hogy mikor lépett fel a hallássérülés. Ha már a beszéd teljes birtokában volt a személy, kisebbek a gondok, ha a súlyos hallássérülés fiatal korban, még a beszéd elsajátítása előtt lépett fel, komolyabbak a nyelvi következmények.

A nagyothallók többsége a beszédértés során nagymértékben támaszkodik hallására a hallókészülék segítségével. A szájról olvasást egy kiegészítő információs csatornaként használják. Beszédük viszonylag jól érthető még ismeretlenek számára is. A súlyos fokú nagyothallók ill. a siketek a hangos beszédet elsődlegesen a szájról olvasás útján értik meg. Számukra a hallókészülék csak a beszéd töredékes felfogását teszi lehetővé, így beszédük is többnyire nehezen érthető, mert saját magukat sem hallják.

A hallássérült gyermekek általános iskolai tanulmányaikat mintegy fele-fele arányban végzik a hallássérültek számára létrehozott speciális intézményekben, illetve integráltan, a többi gyermekkel együtt. Az országban nyolc speciális intézmény működik hallássérültek részére, közülük csak egy fogad kizárólag nagyothallók gyermekeket, a többiben vegyesen találhatók különböző fokú hallássérültek. Valamennyi speciális intézményben kiemelt szerepet játszik a hangos beszédben történő kommunikáció elsajátíttatása, az önálló szövegértő olvasás és az írásbeli kifejezéshez szükséges képességek kifejlesztése. Az integrált szervezési formában részesülők már fiatal koruktól megszokják a halló társakkal azonos megmérettetést, azokat a tanulási stratégiákat, melyek szükségesek az eredményes előrehaladáshoz nehezített feltételek között is. Őket és tanáraikat számos esetben ún. utazó gyógypedagógusok segítik.

A középiskolai oktatás szintjén már csak elvétve vannak olyan osztályok, amelyeket speciálisan hallássérültek számára hoztak létre. A súlyosabb fokban hallássérült fiatalok

---

⁵³ Perlusz Andrea: Hallássérült hallgatók a felsőoktatásban In : Fogyatékos hallgatók a felsőoktatásban: útmutató / Szerk. Csányi Yvonne. Bp. : ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Főiskolai Kar, 2001. 71. p.

jelentős része ezért a középfokú oktatás más változatát választja, nem gondol távlatilag felsőfokú tanulmányok folytatására. A középiskolát választók már integráltan tanulnak. Sajnos segítő, a pedagógusokkal konzultáló szakemberek ezen a szinten alig akadnak. A siketség határát elérő vagy siket tanulók közül számosan viszonylag gyenge szinten végeznek, s inkább a nagyothalló, s csak kisebb számban súlyos fokú hallássérültek gondolnak továbbtanulásra a felsőoktatásban.

A pályaalakalmasságot tekintve a legsúlyosabb fokú hallássérültek esetében elsősorban azok a pályák jöhetnek számításba, amelyeknél nem játszik meghatározó, lényegi szerepet a közvetlen kommunikáció, a verbálisan bonyolított munka, az információk írásosan is elérhetők, s az önálló feladatmegoldás a döntő. A lehetőségek a kevésbé súlyos hallássérültek, a hallókészüléket viselők esetében bővebbek.

A hallássérültek köznapi kommunikációja hangos beszédben, egy kisebb csoportnál jelnyelven is történhet. Az utóbbinak az egymás közötti érintkezésben vizuális túlsúlya miatt a súlyos fokú hallássérültek számára meghatározó szerepe van. Az alapvetően jó szájról olvasókat, s a jelnyelven általában nem kommunikálókat ún. *orális tolmács* segítheti, aki a beszélő mondanivalóját jól artikulálva, halkán ismétli meg ill. saját hangját „kölcönözve”, megismétli a hallássérült személy által, nehezebben érthető módon mondottakat.

Más hallássérültek *jelnyelvi tolmácsok* bevonását igényelhetik. A jeltolmács hangtalanul jól kivehető szájmozgással ismétli meg a mondottakat, s egyben jelekkel is kíséri közlését.

Általában a hallássérülés súlyossága, a hallássérülés bekövetkezésének ideje, illetve a hallássérült személy nyelvi szintje, saját beszédének érthetősége határozza meg, hogy a kommunikáció mely módját tartja kívánatosnak.

A hallókészülék mellett nagyon hatékony segítség lehet az URH rendszerű adó-vevő és az indukciós hurok. A súlyos fokú nagyothallók hatékony segédeszköze. Az adó-vevő egy mikrofonnal ellátott adóból, (amit a beszélő, előadó visel) és egy vevő készülékből áll, amelyet a hallássérült személy visel. A vevő a hallókészülékhez csatlakozik. Előnye, hogy nem jelent gondot a beszélő távolsága. Ez a kiegészítő készülék nem erősít jobban a hallókészüléknél, de csak a hasznos jeleket (az adót viselő hangját) erősíti fel, a környezeti zajokat nem, így jobb hallási feltételeket biztosít. Egyes hallássérültek képesek a telefon használatára, akár a hallókészülékük átállításával, akár a hallókészülékhez csatlakoztatható erősítő alkalmazásával. Akik nem tudnak telefonálni, *fax* készüléken, a mobil telefonok által biztosított SMS szolgáltatáson, illetve elektronikus úton (e-mail) tudnak információt közölni és kapni.

Mivel a hallássérültek számára a vizuális csatornán közvetített információ előnyt jelent, a számítógép nyújtotta szolgáltatások kiemelt jelentőségűek. Hasznosak a kiejtésjavító programok is. Az Internet hozzáférés nemcsak a tájékozódást segíti a hallássérült számára, de ezen keresztül ügyeit is intézheti. Egyes szoftverek a hallássérült felhasználók számára a hibát a hangjelzés helyett a monitor villogásával jelezzik.

A hallássérült hallgató számára a tanuláznál elsősorban az akusztikus és vizuális feltételeket kell biztosítani, hogy amit nem hall, szájról leolvashassa. Nehézséget jelent az előadások követése, illetve jegyzetelése, mert nem tud egyszerre a beszélőre nézni és jegyzetelni és esetleges szókincsbeli hátrányaik miatt az új szakkifejezések egy részét nem ismerik.

A személyi segítők alkalmazásának leggyakoribb módja hallássérült tanulók esetében a *jegyzetelők, tolmácsok* és a *korrepetitorok* bevonása.

A kitörés eszközei: a könyvtárak

A fogyatékos ember akkor tesz legtöbbet önmagáért, ha helyzetét elfogadva, meglévő képességeit fejleszti. Akár iskolarendszeren belül, akár egyéni úton képezi magát, szüksége van a könyvtárra, mely minden eszközt biztosít/hat mind a tanuláshoz, mind az idő értelmes eltöltéséhez.

A hazai könyvtárügy több évtizedes múltra tekint vissza a fogyatékos emberek esélyegyenlőségének megvalósításában. Az akkoriban „hátrányos helyzetű” könyvtárhasználók kiszolgálásának jelentős szakirodalmi van. Az 1970-es évektől kialakult a kórházi könyvtári ellátás rendszere, a házhoz szállítás a könyvtárba járni nem tudók számára, az 1980-as évek végétől hangoskönyvtárak alakultak a vakok és gyengén látók részére, néhány nagyobb közművelődési könyvtárban a siketekkel, csökkent hallásúakkal, értelmi fogyatékosokkal is foglalkoztak. Ezek a kezdeményezések mégsem voltak elég hatékonyak, s a nem volt igazán hatásuk a társadalmi közvélekedés formálásában. Sem a társadalmi környezet, sem a finanszírozás nem biztosította, hogy valódi átalakulás történjen. Önmagában a jogszabályok kényszerítő erő nélkül nem sokat érnek.

A rendszerváltás után a magyar könyvtári stratégiai is igyekezett az európai irányvonalhoz igazodni.

Megszülettek a nemzetközi keretdokumentumok:

UNESCO-manifesztum (1994) – meghatározza, hogy a fogyatékkal élők számára is biztosítani kell az információhoz, dokumentumokhoz való hozzáférést, meg kell teremteni a hozzáférés egyenlőségét.

IFLA/UNESCO-irányelv (2001) – megfogalmazza a speciális szolgáltatások szervezésének szükségességét, meghatározza a fizikailag hátrányos helyzetűek körét, deklarálja a hozzáférés biztosítását szakképzett személyzettel és a speciális dokumentumállomány kialakításával.

A hazai könyvtárpolitika céljai egybeesnek a nemzetközi irányokkal. Az általánosan megfogalmazott célok egyetemlegesen:

- a demokrácia elvének megvalósítása,
- az esélyegyenlőség elvének megvalósítása,
- a társadalmi integráció megvalósítása,
- törekvés az információs, tudásalapú társadalom létrejöttére.

Az 1997. évi CXL. Törvény⁵⁴ deklarálja :

„Az információs társadalom és a demokratikus jogállam működésének alapfeltétele a könyvtári rendszer, amelyen keresztül az információk szabadon, bárki számára hozzáférhetőek. A könyvtári ellátás fenntartása és fejlesztése az állampolgárok és a társadalom egésze szempontjából szükséges, a könyvtári és információs szolgáltatás állami fenntartása stratégiai jelentőségű. A könyvtári rendszernek az állampolgárok érdekeit kell szolgálnia.

A nemzeti, nemzetiségi és etnikai kisebbségi kulturális hagyományok megőrzése, méltó folytatása, a közösségi és egyéni művelődés személyi, szellemi, gazdasági feltételeinek javítása, a polgárok életminőségét javító, értékhordozó tevékenységek, valamint az ezek megvalósulására létrejött intézmények és szervezetek működésének elősegítése a társadalom közös érdeke.”

---

⁵⁴ 1997.évi CXL. Törvény a kulturális javak védelméről és a muzeális intézményekről a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről. (kiemelések tőlem)

1. § c) *mindenki számára biztosítani a könyvtárhasználat jogát, szabályozni a nyilvános könyvtári ellátás működését és fejlesztését*

2. § *Az e törvényben meghatározott jogok érvényesítése során tilos bármilyen hátrányos megkülönböztetés; e jogok minden személyt megilletnek nem, kor, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül.*

4. § *Mindenkinek joga, hogy b) igénybe vegye a nyilvános könyvtári ellátás rendszerét, a muzeális és közművelődési intézmények szolgáltatásait.*

Természetesen ez a mindenki túl általános megközelítés, és teljesülésére aggodalommal kell gondolnunk, hiszen ehhez rendelt anyagi eszközökről nem olvashatunk a törvényben.

A 2002-ben elindított „**Könyvtári Minőségfejlesztés 21**” elnevezésű könyvtári szakmai projekt érintőlegesen tartalmazza a könyvtári szolgáltatások fejlesztése során a fogyatékkal élők és a földrajzilag hátrányos helyzetűek könyvtári szolgáltatásának megszervezését, és az 2003. decemberétől érvényes - az európai uniós csatlakozás aktualitása miatti - továbbfejlesztése is. A megvalósításhoz a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma biztosít pályázatok útján pénzügyi keretet, melynek összege és elnyerése esetleges.

A „**Korszerű könyvtári rendszer, korszerű könyvtári környezet**” c. pályázat szintén tartalmazott olyan elemeket, amelyek a mozgáskorlátozottak számára biztosítottak lehetőséget a könnyebb hozzáférés reményében.

A „**Korszerű könyvtárak, minőségfejlesztés**” c. pályázat a könyvtárosok számára biztosít lehetőséget, hogy hatékonyabban tudják olvasóikat képezni – fogyatékosokat és nem fogyatékosokat egyaránt.

„**A könyvtárügy stratégiája 2003-2007**” címmel 2002-ben megfogalmazódott tervezet részletesen, lépésekre bontja a könyvtári feladatok teljesítését⁵⁵. Megvizsgálja, hogy az 1997-es törvény életbe lépésével milyen változások következtek be a hazai könyvtárügyben, készít egy SWOT elemzést a jelenlegi helyzetről, majd további prioritásokat fogalmaz meg.

A felsorolt szempontok közül csupán az esélyegyenlőség-növelő könyvtári szolgáltatásokat is fenyegető fenntartói finanszírozás elégtelen voltát emelem ki, s hogy 2000. évtől megszűnt az 1997-es törvényben benne lévő költségvetési automatizmus, s hatálytalanná vált a források jelentős része. Ezek jelentős veszélyt jelentenek a könyvtári küldetés megvalósítására. Kulcsterületnek tekinti a tervezet – többek között – hogy

„A különböző típusú könyvtárak szolgáltatásainak széles spektrumot kell átfogniuk, az élethosszig tartó tanulástól, az „életre tanulástól” a hátrányos helyzetűek megfelelő ellátásáig kell terjedniük.

A fizikailag hátrányos helyzetű könyvtárhasználók kiemelt ellátása.”⁵⁶

A földrajzi hátrány leküzdésének nagyszerű lehetőségeként az ODR-t említi, hiszen az Országos Dokumentumellátási Rendszer fejlesztése lehetővé teszi a könyvtárközi kölcsönzés intenzívebb terjedését.

A telematikai, technikai fejlesztések egyben a fizikai hátránnyal rendelkező olvasók számára is lehetőséget biztosítanak, hogy távoli katalógusokban böngésszenek, szolgáltatásokat igényeljenek. A tervezet tartalmazza a mozgókönyvtári ellátás megújítását is, amely szintén hasznos lehet mind a földrajzi, mind a fizikai hátránnyal bíró önmagát képezni, művelni, informálódni, szórakozni kívánó ember számára.

Mikulás Gábor⁵⁷ a stratégiai tervet ízekre szedve, több értékes gondolatot vet fel:

⁵⁵ Skaliczki Judit: Az információs esélyegyenlőség és a demokrácia helye: a könyvtár. A könyvtári terület stratégiai céljai 2003-2007. In TMT 2003/9-10.

⁵⁶ Skaliczki Judit: Im.

„A sorrendben az EU szempontjai megelőzik az összes többi szempontot (esélyegyenlőség, ellátás, könyvtárosi életpálya), ami inkább politikai, mint a saját célcsoportra figyelő szakmai szemléletet tükröz”, gyakran hiányolja bizonyos fogalmak, mint pl. minőség, minőségfejlesztés, minőségbiztosítás konkrét helyzetben értelmezését.

„A tervben fontosságához képest túl kicsi a hangsúly a használói igényeken (felmérés, folyamatos visszacsatolás), illetve azok inkább elviekben érhetőek tetten. Ezek pontos ismerete nélkül azonban nagy a veszély, hogy a rendszer felülről irányítottá és statikussá válik.”

A tervezet csaknem kizárólagosan a közkönyvtárakat említi: „Semmi szó nem esik iskolai könyvtárakról és alig az intézményi, illetve vállalati könyvtárakról, információs központokról. Mindez annak ellenére, hogy az utóbbiak szolgáltatásai és kínált dokumentumai jelentős részben unikálisak. Az is feltételezhető ugyanakkor, hogy a szakkönyvtárak – pl. mellőzöttségükből adódóan – nem tartják e stratégiai tervet mérvadónak saját magukra nézve. Így a szakmai-szaktudományi információs szolgáltatók mellőzése inkább csak a közkönyvtárak horizontját korlátozza.”⁵⁸

Mindezek az észrevételek a fogyatékos emberek integrálásának vonatkozásában arra utalnak, hogy könyvtáriügynek nem szabad politikai feladatokat magára vállalni.

A könyvtár konkrét feladatok teljesítésével sokat tehet az emberekért, ám ezt elsősorban szakmai feladatként kell értelmeznie. A hátrányok kompenzálása helyett, az esélyegyenlőség megteremtése a legfőbb feladat. „Alighanem meg kell elégednünk magyarázat helyett az elfogadással (Spinoza). Fel kell ismernünk a segítség útjait, mert “igazságos” kiegyenlítésről nem igen beszélhetünk.”⁵⁹

PULMAN – Public Libraries Mobilising Advanced Networks

Az EU Információs Társadalom Igazgatósága korábbi projektek, **PLDP**, **Publika**, eredményeinek alapján 2001-ben indította a **Pulman - Europe's Network of Excellence for Public Libraries, Museums and Archives-projektet**, annak érdekében, hogy újfajta közkönyvtári szolgáltatásokat támogasson.

Ezek a közérdekű könyvtári információs szolgáltatások a társadalom számára fontos adattárakhoz biztosítanak hozzáférést, információ felhasználást. Kulcsszerepet játszanak az elektronikus eszközök felhasználásának, az Internet kiterjedt használatának, a gyakorlati ismeretek elsajátíttatásának elősegítésében, az elektronikus Európa kialakításában. A Pulman projektben Magyarország partnerként vesz részt, ugyanúgy, mint a korábbi projektekben. Tevékenysége a központi munkálatokból, a közös feladatok ellátásából és saját hazai programok kialakításából és megvalósításából tevődik össze.

A könyvtárak fontossága és a társadalomra gyakorolt jelentős hatása csak akkor tartható fenn, ha a digitális korszak lehetőségeit hasznosítani tudják. A könyvtáraknak fel kell készülniük az új és innovatív digitális szolgáltatásokra, amelyekkel elősegítik, hogy a polgárok személyes céljaikat elérjék, és hozzájáruljanak egy összetartó társadalom és egy sikeres, tudásalapú gazdaság létrehozásához Európában.

A PULMAN céljait az Európai Bizottság támogatja, mert hozzájárul az „elektronikus Európa”, az „e-Europe” megvalósulásához.

---

⁵⁷ Mikulás Gábor: Gondolatok A könyvtári terület stratégiai céljai 2003-2007 között* c. dokumentumról. A KIT Hírlevél 2003. 17. (május 7.)

<http://www.gmconsulting.hu/inf/cikkek/158/index.htm> Letöltve: 2004. március 31.

⁵⁸ Mikulás Gábor: Im.

⁵⁹ Bobokné Belányi Beáta: A hátrányos helyzet megítélése és társadalmi elfogadottságának változása.

<http://www.ki.oszk.hu/pulman/doks/hatranvoshelyzet.rtf> Letöltve: 2004. március 31.

Az esélyek egyensúlyának megteremtésére jó megoldásnak látszik az a szakmai összefogás, amelyikben 26 ország tesz kísérletet arra, hogy növelje a társadalom információs komfortját. A Publica/Pulman projekt keretén belül, az esélyegyenlőség szolgálatában következetesen növeli az információhoz való jutás formáit és színvonalát. Jelentős ez a nemzetközi projekt, mert erősíti a társadalmi tudatosulást és politikai elkötelezettséget mutat.

Az együttműködésben minden tenni kész erő részt vesz, a hivatalos könyvtárügyi politika és az államigazgatás megfelelő szervei csakúgy, mint a civil társadalom és a közgyűjtemények jelentős része.

Szemléleti váltást tükröz, hogy kompenzálás helyett az esélyek egyenlőségét kell biztosítani.

A társadalom számára fontos értékek egyeztetése és elfogadása nagyon fontos, mert társadalmi konszenzus nélkül a program sikere elmaradhat.

Az életminőséget lényegesen javíthatja, ha eljutunk a megértéstől a szolidaritásig.

A **Pulman Digitális Útmutató** könyvtári szakemberek számára készült, és ajánlásokat tartalmaz arról, hogy szolgáltatásaikkal milyen célkitűzéseket és stratégiát támogassanak és hogyan lehetnek ebben a leghatékonyabbak. Az Útmutatóban megtalálhatók különféle típusú szolgáltatások és azok a kulcsfeladatok, amelyeknek a kidolgozását és megvalósítását meg kell vizsgálni, és a már működő kezdeményezéseket és az ezekhez kapcsolódó linkeket is megismerteti egész Európából, hogy megmutassa, mi az ami jelenleg történik és mi még a teendő.

Három részből áll az Útmutató, a bevezető után a **Szociálpolitikai irányelvek, Menedzselési útmutatók, Technikai követelmények** c. fejezetek találhatók. Az első rész arról szól, hogy a közkönyvtárak hogyan kezelhetik a különböző felhasználói csoportokat érintő, társadalmi kirekesztésből fakadó problémákat.

„A közkönyvtárak, múzeumok és levéltárak azzal, hogy kezdeményezik a leszakadó, illetve kevés információval rendelkező lakosokkal a kapcsolatfelvételt, erősíthetik a társadalmi összetartást környezetükben.

Az embereknek érezniük kell, hogy a közösségeiknek tagjai. A közkönyvtáraknak, múzeumoknak, levéltáraknak meghatározó módon támogatniuk kell a társadalmi részvételt olyan módon, hogy megelőzik a hátrányos helyzet kialakulását segítvén a személyes és közösségi identitás és képesség fejlesztését.

[...] A könyvtárak társadalmi felzárkóztatással kapcsolatos teendőit nem szabad elszigetelten vizsgálni. Be kell illeszteni ezeket szélesebb stratégiába, és hatékonyan összekapcsolni más helyi szolgáltatásokkal és partnerekkel, mint pl. a civil szervezetekkel, a helyi és országos szintű oktatási hatóságokkal.”⁶⁰

Az **„Információ-hozzáférés és szolgáltatások a fizikailag és érzékszervileg, valamint a nyomtatott anyagok használata tekintetében fogyatékos emberek számára”** c részben a közkönyvtárakban található információhoz, illetve szolgáltatásokhoz való hozzáférés kérdését veszik sorra. Stratégiai kérdés, hogy az Információs Társadalom Technológiai csak akkor jelentenek segítséget a fogyatékos ember számára, ha az információs technológiai eszközök akadálymentesek: segítő eszközök, szoftverek és web-tartalmak szükségesek. A számítógép és az Internet használata kevésbé jellemzi a fogyatékos embereket, mint a társadalom többi rétegét, az un. „fogyatékosági űr” kezelésére nincs egyöntetű kormányzati politika, s a közkönyvtárak szolgáltatásainak minősége, a hozzáférés biztosítása túlnyomórészt nem kielégítő. Az információ-hozzáférésnek és a szolgáltatásnak három elven kell alapulnia: befogadás, jogosultság, önállóság. *„A fogyatékosokat a szolgáltatások teljes körű felhasználóiként kell befogadni megfelelő politika és tervezés útján; jogosultak legyenek mind általában a szolgáltatásokhoz, mind pedig különösen az információs szolgáltatásokhoz való*

⁶⁰ Pulman Digital Guidelines magyar változata: Digitális Útmutató kiemelt fejezetei. Javított, bővített kiadás <http://www.ki.oszk.hu/pulman/dg/index.html> Lezárva: 2004. március 31.

hozzáférésre; és képesek legyenek önállóan, segítők nélkül hozzáférni a szolgáltatásokhoz és használni azokat. Azok a vezetők, akik nem reagálnak erre a kihívásra, hatékonyan kizárhatják a fogyatékosokat a könyvtári é információs szolgáltatások használatából.”⁶¹

Az Internet web-oldalakhoz és tartalmukhoz való hozzáférés számtalan problémát vet fel a fizikai, érzékszervi vagy kognitív hátrányokkal küszködőknek. Például előfordulhat, hogy a web-helyek inkompatibilisek a képernyő-leolvasókkal és egyéb segítő technológiákkal, vagy túl komplex multimédia prezentációt nyújtanak, vagy oldalbeosztásuk nehezen érthető. Például a nyilvános web-helyeknek az azokat nyújtó szolgáltatókon keresztül kell vezetniük olyan formában, amely mindenki számára hozzáférhető és mindenki által könnyen használható. A könyvtáraknak lehetőség szerint alternatív formátumú anyagokat, speciális műszaki eszközöket kellene biztosítani, hogy képességeiknek megfelelő szolgáltatást kapjanak. A Braille-írással és az öregbetűs könyvek, audió-kazetták mellett egyre nagyobb teret nyernek a digitális dokumentumok. Ezek száma még a legfejlettebb államokban is legfeljebb 2-5%, de korlátlan a lehetőség a digitalizálás segítségével. Speciális eszközök segítségével a digitális dokumentumok egyéni igényekhez alakíthatók.⁶² Ilyen eszközök: billentyűzet-adaptálások, alternatív billentyűzetek, egér-alternatívák, hang-input, nyomtatásnagytító eszközök, képernyő-leolvasó szoftver, „beszélő-gép”, optikai karakterfelismerő szoftverek, Braille-írást fordító szoftver, stb.

A könyvtárak, amelyek katalizátor szerepet tölthetnének be a fogyatékos emberek integrálásában, az intellektuális és fizikai hozzáférés akadálymentesítése mellett saját dolgozóik kommunikációs képzését és a speciális ismeretekhez való kompetenciáját is fejleszteni kénytelenek, ha küldetésüknek érzik a társadalomból kívül rekedt rétegek segítségét.

PUMA - Publika Magyar Könyvtári Körnek

A gyakorlati megvalósításában nagy szerepe lehet a 2001-ben létrejött PUMA - Publika Magyar Könyvtári Körnek, amely az alapszabályában céljaként azt határozta meg, hogy feladatának tekinti a magyarországi könyvtárak innovációs törekvéseinek támogatását. Bekapcsolódik a nemzetközi közgyűjteményi együttműködésbe, felhasználja a külföldi eredmények tapasztalatait, módszertani ajánlásokat nyújt, kapcsolatot tart az európai uniós országok könyvtáraival, figyeli az európai könyvtárfejlesztési trendeket, segítenek uniós pályázatok megírásában, korszerű szolgáltatások létrehozásában, az információs társadalom, a globalizáció, az egész élethosszig tartó tanulás, a távoktatás új társadalmi kihívásainak a megfelelése érdekében.

A társaság 2003-as éves jelentése a dolgozat témáját érintően az alábbi programokat említette: a „**Közkönyvtárak szolgáltatás-fejlesztése fogyatékkal élő felhasználóknak**” program, több szakaszból áll és több évre szól, az első szakaszában került sor az „**ESzKöz- Elektronikus szolgáltatások közkönyvtárakban hátrányos helyzetű felhasználók számára**” akció megvalósítása közkönyvtári partnerek közreműködésével. Speciális tematikai összeállítás készült új szolgáltatások kialakításához, a fogyatékos emberek igényeinek megismeréséhez szükséges ismeretekből. Tizenkét nagy közművelődési könyvtár, főként megyei könyvtárak szolgáltatásokat menedzselő szakembereiből álló csoport egy tréning keretében sajátította el ezeket az ismereteket

A minél szélesebb kör figyelmének felhívásához a "**Reha Hungary 2003**" c. eseménysorozaton a Publika MKK a Könyvtári Intézettel közösen bemutatta azokat a szolgáltatásokat és rendezvényeket, amelyeket a könyvtárak kínálnak a fogyatékkal élők

---

⁶¹ Uo. McDonald, Andrew: Könyvtárak, szolgáltatás-politika és vezetés

⁶² Segítő eszközökleírása. <http://abilityhub.com> és http://www.abledata.com/Site_2/search.htm Utoljára ellenőrzött hozzáférés: 2004. április 1.

számára (házhoz szállítás, hangoskönyvtár, számítógépes beszélő programok, öregbetűs könyvek, klubestek, kulturális rendezvények stb.

A **„Fogyatékkal élő emberek a közkönyvtárakban. Követelmények és lehetőségek az Információs Technológia Társadalmában”** című konferencia megszervezésére Szolnokon, 2003 május 30-án került sor. Előadások hangzottak el hazai és külföldi előadók részvételével, amelyet Fórum követett.

Fontos információk hangzottak el a Fogyatékosügyi Tanács tevékenységéről és azokról a forrásokról, amelyeket a könyvtáros szakemberek is felhasználhatnak a szolgáltatások tervezése ill. működtetése során.

Elhangzottak azok a stratégiai irányok is, amelyeket a NKÖM Könyvtári osztálya dolgozott ki és az elektronikus eszközök könyvtári elterjedését segítik.

A Fórumon megszólaltak a felhasználók is, véleményüket és tapasztalataikat ismertetve. Az elő-konferencián részt vevők részéről elhangzott, hogy a szolgáltatások kialakításában, a felhasználókkal való foglalkozásban, az új technológiák alkalmazásában nagy jelentősége van a felkészült, speciális ismeretekkel rendelkező könyvtárosok jelenlétére.

A Hibrid könyvről, a „Vakosított” Internet-tartalmakról és a Világhallóról kaptak a részt vevők értékes, gyakorlati információkat a bemutatók során.⁶³

---

⁶³ Beszámoló a Publika Magyar Könyvtári Kör 2003 évi tevékenységéről.
<http://www.ki.oszk.hu/pulman/doks/pmkkbeszam2003.rtf> Letöltve: 2004. március 31.

A honlapok értékelésének szempontjai

Ahhoz, hogy az információs társadalom e-polgárai legyünk, szükséges a rendelkezésre álló eszközök lehetőségeit a leoptimalisabb módon kihasználnunk.

Akár passzív hasznélvezői, akár aktív felhasználói, alkotói vagyunk az információs technikai vívmányoknak, szükséges, hogy megfelelő hatással legyen önmegvalósító elképzeléseinkre.

Nagyon fontosnak tartom, hogy valódi minőségi változást hozzon életünkben a társadalmi változások most lezajló folyamata.

Jelen esetben a fogyatékos embereknek, fogyatékosok emberekről készült honlapok képezik a vizsgálat tárgyát. Azt szeretnénk megtudni, hogy ezeknek honlapoknak a tartalma, a tárgykör terjedelme, a grafikus megjelenítése, használhatósága megfelelően tükrözi-e napjaink társadalmi és technikai ismereteit, a digitális írástudás milyen szinten valósul meg az érintett oldalakon. A honlapok elemzése pillanatképet adhat az éppen valós állapot tükröződéséről.

Az Interneten található dokumentumok kaotikus halmazának a honlapok bizonyos szervezettséget adnak abban tekintetben, hogy egy-egy weblap milyen témák köré csoportosítja anyagait.

A tájékozódásunkat nagyban segítik a tematikus portálok létrehozása, ahol egy-egy témához kapcsolódva minél több honlapot összegyűjtve kezünkbe adják a tájékozódás önálló lehetőségét. Sajnos ezen gyűjtemények távol állnak a teljességtől és színvonaluk is nagyon egyenetlen. A keresőgépekkel csak azoknak a tartalmaknak a megtalálására van biztos esély, ahol a honlapok fejrészükben jól meghatározott tárgyszavakkal ezt definiálják. Az információk, internetes tartalmak növekvő számával együtt növekszik a „zaj” is, a releváns információk megkeresése megkívánja a keresési stratégiák kifinomult alkalmazását.

A már megtalált források kritikai értékelése is elengedhetetlen, mert sokszor kívánni valót hagy maga után pontosság, hitelesség tekintetében.

Értékeléseknél Meskó Eszter cikkéből elméleti megközelítést merítve, de azt terjedelmi okokból részleteiben nem követve igyekszem a honlapok jellemzésével azok használati értékét megmutatni. Az általa javasolt szempontok tömörítve a következők:

- *A tárgykör terjedelme: szélesség, mélység, időszak, formátum (megadja-e a tárgykört explicite, pl. alcím vagy összefoglaló formában, szélesség: a tárgykör minden szempontból le van-e fedve, mélység: részletes, vázlatos, vagy áttekintő, milyen időtartamot ölel fel, milyen típusú internetforrásokat tartalmaz)*
- *Tartalom: kinek szól, pontosság, hitelesség, autoritás, kiadásjelzet, érvényességi idő, stabilitás, kivételesség, stílus, mutatók más dokumentumokhoz, kritika, recenzió (Tényeket vagy véleményeket tartalmaz, eredeti, elsődleges információkat vagy linkeket, akinek szól: megfelelő-e a stílusa, van-e hozzáférése, a forrás hiteles-e, mennyire ismert a közreadó, megjelöl-e forrásokat, hivatkozásokat, elérhető-e a szerző, hanyadik verzió, milyen gyakran frissítik, megadják-e az utolsó aktualizálás dátumát, gyakran változik-e az oldal megjelenése, formája, szerkezete, ezen információk elérhetők-e máshol, más formában, van-e redundancia, tükrözés, milyen a szöveg: jól olvasható, stílusos, helyénvalók-e az utalások, ellenőrzött-e a kapcsolatok url-jei, más oldalak hivatkoznak-e rá)*
- *Grafikus és multimédiás design: érdekes-e, az audiovizuális eszközök összhangban vannak-e a tartalommal, növelik-e, vagy csökkentik az oldal értékét*
- *Használhatóság: szükséges számítógépes környezet, elérhetőség, felhasználóbarát működés, kereshetőség, böngészhetőség, szerkezet, interaktivitás, költségek (átlagos szoftver és hardver eszközökkel elérhető-e, van-e spec. Hálózati követelmény, spec. Szoftver igény, felkínálja-e annak szabad letöltését, szükséges-e jelszó, megbízhatóan elérhető-e mindig, van-*

*e help funkciója, világosak-e az utasításai, felkínál-e valamilyen keresőgépet, lehetséges-e operátorok használata, engedi-e rangsorolni a találatokat, hogyan, logikusan szervezett-e a felépítése, a tárgykörnek, van-e térképe, az interaktivitást grafikus interfészen keresztül vagy parancssor üzemmódban oldja meg, összhangban van-e a tartalommal és a megcélzott felhasználói körrel, adatforgalomért fizető felhasználót terheli-e sok felesleges kép, ingyenes-e a szolgáltatás, ha fizetni kell, fontos a biztonság)*⁶⁴

A hypertext által biztosított asszociatív gondolati hálót alkotó dokumentum létrehozása, mely interaktivitásában egyéni lehetőséget biztosít a saját útvonalú információszerzéshez, sok buktatót rejt magában.

Nagyon fontos a gyors „szkennelhetőség” biztosítása, hogy átlátható legyen a honlap szerkezete, s ennek ismeretében könnyen kiválaszthassuk a bennünket érdeklő információblokkot. Lényeges szempont az is, hogy megfelelő navigálás biztosítsa a felhasználónak mindig ismernie kell a pontos helyzetét a honlapon, és szabad mozgása kell, hogy legyen a menük között.

Hasznos szempontokat olvastam a magyar középiskolák honlapjainak elemzése kapcsán is, de dolgozatom nem vállalkozik egy ilyen jellegű statisztikai felmérésre.⁶⁵

A magyarországi fogyatékosokról szóló honlapoknak vannak gyűjteményei, pl. fogyatekos.lap.hu, masfogyatekos.lap.hu, és sok egyesület, hivatalos, vagy kormány szervezet is állított össze linkgyűjteményt, de ezek egyike sem teljes. Nagyon sok honlapról nem lehet tudni, hogy élő, gondozott oldalak-e, vagy muzeális emlékek. Bármiféle statisztikai felmérés, összehasonlítás torzított képet adna az adatok töredékessége miatt.

Mivel gyakran amatőrök készítik a honlapokat, sokszor nem sikerül a tartalmi, formai, technikai harmónia megvalósítása. Nem kívánom azoknak a lelkes embereknek a munkáját megcsúfolni, akik fáradságot, időt fordítottak arra, hogy lehetőségeikhez képest hasznos információkat szolgáltatassanak, vagy akár csak egy-két oldalas jelenlétüket hirdessék a világnak, kihasználva a legnagyobb média biztosította lehetőségeket, az Internetet. A hibáik felemlítése jobbító szándékú.

A teljesség igénye nélkül egy olyan gyűjtemény jellemzése a célom, amely ezen honlapok sokszínűségét, használhatóságát kívánja megmutatni. Igyekszem a nagyobb szervezetek, kulturális és sport weblapok, egyéni honlapok bemutatásával felhívni a figyelmet arra, hogy az integráció megvalósításának ez egy olyan lehetősége, amit ha nem sikerül kihasználni, a társadalomnak ezt a rétegét könnyen elnyeli a digitális szakadék.

---

⁶⁴ Meskó Eszter: Aranyrög vagy csillogó szemét? Az internetes források kritikai értékelése In TMT 51. évf. 2004. 2. sz. 72-77. p.

⁶⁵ Áts József-Bondor Erika-Kovács László: A magyar középiskolák honlapjainak elemzése : beszámoló tanulmány <http://berzsenyi.tvnet.hu/~sediqi/honlape.htm> Letöltés: 2004. április 12.

Elemzett honlapok

Kormányzati szervek

Esélyegyenlőségi Kormányhivatal

<http://www.eselyegyenloseg.hu/>

A kormány 2004. január 1-jétől létrehozta az Esélyegyenlőségi Kormányhivatalt, amely a kormány irányítása alatt a 2003-ban kinevezett esélyegyenlőségi tárca nélküli miniszter felügyeletével működik.

Feladata az egyes szaktárcák irányítása alá tartozó, az esélyteremtést segítő programok céljainak és működésének, illetve a források felhasználásának összehangolása, a szaktárcák közötti együttműködés, közösen irányított és finanszírozott programok kidolgozásának ösztönzése. Az esélyteremtésre irányuló programok folyamatos monitorozása, az esélyegyenlőség megteremtését szolgáló jogszabályi környezet kialakítása: a hatályos jogszabályok átvilágítása, a szükséges módosítások kidolgozása, esetleg új szabályozás kialakítása.

Az államapparátus szervei közül elsősorban hozzá kapcsolható a fogyatékos emberek problémáinak kormányzati kezelése. Bár több tárca komplex együttműködése szükséges a feladat megoldásához, ezek koordinálása az Esélyegyenlőségi Hivatalra hárul.

A honlap egyszerű, áttekinthető szerkezete könnyen kezelhetővé és áttekinthetővé teszi az oldalakat. A táblázat kéthasábos, bal oldalról a menüpontok a jobb oldali részbe töltődnek be. Egy-egy menü terjedelmének a nagyságától függ, hogy milyen hosszan gördíthető az oldal.

Egy-egy tartalmasabb menü több almenüre nyílhat, ha rákattintunk, de ennél mélyebb tagolás nem nehezíti az itt navigáló tájékozódását. A honlap fejlécében Javascriptes megoldással számolható visszafelé az uniós csatlakozás időpontja és a naptár. A fejléc minden betöltődő oldalnál látható. Ennek bal felső sarka átvezet a Miniszterelnöki Hivatal honlapjára.

A menüsor legfontosabb részei: a *miniszter*, a *hivatal*, a *parlamenti munka*, a *törvények*, a kormány stratégiai terveinek ismertetése, az aktualitás tartalmakat a *hírek*, *pályázatok* tartalmazzák. A linkek elvezetnek a *partner* szervezetek oldalaihoz. Az *eseménynaplár* és az *archívum* időben is támogatja tájékozódási lehetőségeinket. A *cikkek*, *tanulmányok* elméleti ismereteinket bővítik az esélyegyenlőség témakörében, aminek – ne felejtjük el – a fogyatékosügy, csak egyik része. A *segélyszolgálatok* felsorolása a bajbajutott embereket irányítja problémáival szakemberekhez.

Fogyatékosok Esélye Közalapítvány

<http://www.fogyatekosok-eselye.hu/>

„Közalapítvány célja a fogyatékos személyek esélyegyenlőségének, társadalmi integrációjának elősegítése, a rehabilitációjukban közreműködők tevékenységének összehangolása és e tevékenységek megismertetése, a rehabilitációs célú átképzések támogatása, szervezése.”

Mint ahogy az alapító okiratból kiderül, ezt a közalapítványt 1998-ban a Magyar Köztársaság Kormánya hozta létre a fentebbi magasztos célokkal. „Az alapító képviselőt a szociális és családugyi miniszter látja el és gyakorolja - az Alapító Okirat módosításának kivételével - az alapítót megillető jogokat és kötelezettségeket.” A honlap remekül példázza, hogy a legnemesebb célok sem függetlenek a különböző politikai kurzusok szándékaitól.

Ez a honlap ugyanis úgy tűnik, már nem él. Lehet, hogy az alapítvány még működik, de ennek nyomai nem láthatók az oldalakon. Az *Aktuális* rovat utolsó bejegyzése 2003. áprilisában történt. Bár nincs a honlapon sem szerzőségi, sem más impresszum adat, a tartalmából következtethetünk arra, hogy a 2002. évi kormányváltás megszüntette a lehetőségét (vagy szándékát) az alapítvány működésének.

A *Szervezetek* menüpont - „Feltöltés alatt” - megmutatja, hogy szándéka szerint a honlap tulajdonosa egy nagy adatbázist szeretett volna üzemeltetni, ahol egy kérdőív alapján, gördülő ablakban a területi illetékességet (országos, melyik megye) rádiógombokkal pedig a fogyatékos típusát, és a szolgáltatás válfaját lehetne kiválasztani. Ezzel a keresési lehetőséggel közvetlenül a legközelebbi szervezethez fordulhatna a felhasználó. A szolgáltatás sajnos nem elérhető, és nincs is másik ehhez hasonló működő kezdeményezés.

A *Pályázatok* menü alatt található egy 2004. márciusig beadható pályázat, de a meghirdetése időpontja nem látható. A *Támogatott pályázatok* menüben nyolc pályázat felsorolása van, ezek közül az első tartalma ismerhető meg rákattintva, a többinél üres oldalra kerülünk. E pályázat idejét sem tudjuk, mert a címén kívül csak egy regisztrációs szám jelöli.

A *Törvények* menü alatt a legfontosabb fogyatékossgal kapcsolatos törvények, rendeletek, jogszabályok olvashatók. Az *Alapítvány* menü alpontjai megismertetnek az *alapító okirattal*, az *ars poeticával*, *közhasznú jelentéssel* (2002. évi az utolsó), pályáztatással. A *Belépés* menü felhasználói név, jelszó kérésével történhetne, de ennek igényléséről nem kapunk tájékoztatást a honlapon.

A honlap szerkezete egyszerű, könnyen kezelhető, nem alkalmaz különleges technikai megoldásokat, az információkat táblázatban olvashatjuk, melyet az egységes háttér láthatatlanná tesz. A menügombok Javascriptes programmal mutatják, hogy éppen melyik az aktivált menü.

Szervezetek a szolidaritás nevében

Önkéntes Központ Alapítvány

<http://www.onkentes.hu/>

„Az Önkéntes Központ Alapítvány célja a magyarországi önkéntesek és az őket foglalkoztató szervezetek munkájának támogatása információval, tanácsadással és képzéssel. Szeretnénk az önkéntesség kultúráját terjeszteni, valamint a hazai társadalmi környezet önkéntességet elfogadóbb változását előmozdítani magánszemélyekkel, társadalmi szervezetekkel, intézményekkel és vállalkozásokkal végzett konkrét tevékenységeken keresztül.”

A portál profi (Netmarketing) készítő munkája, logikus, három, illetve négy hasábos, táblázat-felépítés jellemzi, az arculatterv, logo az Artisthus munkája. A behívott menü tartalma mindig a középső, legszélesebb részbe töltődik. PHP és Javascript alkalmazásokkal egy látványos, praktikus dinamikus weboldal.

Magyar, angol, francia, orosz, német, spanyol nyelvválasztási lehetőséget kínál, de csak két nyelven, magyarul és angolul érhető el. A többi nyelvre kattintva is az angol nyelvű verzió töltődik be. A téma teljes lefedése jellemzi. A társadalmi szolidaritás és az önkéntes segítség

témakörében igyekszik minden szükséges információ megadására. A téma a szakirodalmi, jogi, tájékozódást is segíti, nemzetközi kapcsolatokra is lehetőség nyílik. Honlaptérkép segíti a tájékozódást, melynek sorai linkként is szolgálva vezetnek egyik menüpontról a másikba. Egyszerű, áttekinthető szerkezet, nem mélyen tagolt. Lehetőséget nyújt az interakcióra, szavazatunkkal tájékoztató felmérés készül a látogatók önkéntes szerepvállalásáról, regisztrálni lehet magunkat rajta, híradásaiból kiderül, hogy folyamatosan frissítik, számlálója, ami az oldal forgalmát a felhasználónak mutatná, nincs. Vannak üres, feltöltésre váró oldalai. Pl. Oldal ajánlása. Keresője a menük dokumentumai között keres, de csak a csonkolás nélkül beírt keresőszót ismeri fel. A kereső használata a próbálkozás során derült ki, mivel nincs súgója.

A honlap szerkezetének áttekinthető táblázata:

Logo	Fórum Regisztráció	Hírlevél fel-, leiratkozás	Oldal ajánlása	Sitemap	Köszöntő		
Önkéntes munkát keresek!	Önkénteseket fogadunk! (szervezetek) Hírek Galéria, történetek Képzés, fejlesztés Önkéntes jog Szakirodalom Önkéntességgel kapcsolatos weboldalak Média Támogatók, együttműködők	Nyelvválasztás lehetősége Angol nyelvű oldal			Kereső		
Aktuális önkéntesmunka felhívások, akciók, események							
Önkéntes Központ Alapítvány							
Szavazás							
Copyright					Adatvédelmi nyilatkozat	Észrevételek	
Design					Fejlesztés		Host

Az oldaltérkép alapján összeállított táblázatba terjedelmi okok miatt nem préseltem be a terjedelmesebb almenüket. Szerencsére nem mélyen strukturáltak a menük, így könnyen eligazodunk az oldalak között. Vannak részek, amikre nem utal a térkép, mint pl. a kereső, a szavazás, vagy a köszöntő.

Üzleti vállalkozás, karitatív tevékenységgel

Nemeskéri és Nemeskéri Közvélemény- és Piackutató Központ

<http://www.eneten.hu/karitativ.html>

„A tudományos igényű, magas szakmai színvonalú munka mellett nagyon fontosnak tartjuk, hogy minden eredményesen működő szervezet felelősséget érezzen a társadalom hátrányos helyzetben lévő tagjai iránt. Ennek jegyében vállaltuk, hogy a www.segitmet.hu karitatív oldal fő támogatói vagyunk. Ezen az oldalon olyan alapítványok kapnak helyet, amelyek elsősorban karitatív tevékenységet végeznek, rászorulókat támogatnak, egészségvédelemmel, környezetvédelemmel, állatvédelemmel foglalkoznak, vagy kulturális emlékeink, értékeink védelmében tevékenykednek.

Az alapítványok az oldalakon elhelyezett reklámok bevételeiből kapnak támogatást. A reklámbevételek, és ezáltal a támogatásra fordítható összeg nagysága elsősorban az oldal látogatóinak számától függ. Kérjük, Ön is látogasson el ezekre az oldalakra és néhány kattintással járuljon hozzá a támogatásukhoz! Ha Ön egy vállalkozás vezetője, kérjük fontolja meg, hogy reklámokat is helyezzen el ezeken az oldalakon!”

Mivel ennek az - 2004. február 3-án bejegyzett – új üzleti vállalkozás honlapjának egyik menüjéből e hitvallás átvezet a www.segitnet.hu oldalra, a továbbiakban erre térünk rá. Ennek az oldalnak a szerzőségéről csak azt tudjuk, hogy az idejuttató Nemeskéri és Nemeskéri Közvélemény- és Piackutató Központ a fő támogatója. Az oldal működésének céljáról az alábbiakat olvashatjuk:

„A SegítNet internetes karitatív tevékenységet folytat.

Oldalainkon sok támogatásra szoruló alapítványt, intézményt, magánszemélyt vagy célkitűzést gyűjtöttünk össze. Ha ön ellátogat honlapunkon az oldalukra, rövid információt talál róluk. Az ott elhelyezett reklámok bevételéből támogatjuk őket. Látogatásával, néhány kattintással anyagi segítséget nyújt nekik anélkül, hogy önnek ez pénzébe kerülne. Másodlagos célunk, hogy információt nyújtsunk, ötletet adjunk annak, aki tud és akar segíteni a rászorulóknak. Ön is tehet javaslatot, hogy kit vegyünk fel a támogatandók listájára (e-mail). A támogatásra szoruló felkerülése honlapunkra természetesen önkéntes és ingyenes. Oldalainkon róluk az általuk megadott információ jelenik meg, de mindent elkövetünk, hogy ez az információ kielégítő legyen és hiteles.

Minden hónapban 4-6 alapítványra, célkitűzésre külön felhívjuk a figyelmet. Abban a hónapban ők a nyitóoldalon elől helyezkednek el. Rendszeresen beszámolunk arról, hogy kik, mikor és mennyi támogatást kaptak az Önök látogatásainak köszönhetően.

Készült a szolidaritás szellemében és annak reményében, hogy sokan látogatják.

Köszönjük, hogy ellátogatott oldalunkra.”

A képernyő két szélén barna sávban található a menüpontok, amelyekre kattintva középen olvashatók az információk. A honlap nagyon egyszerű, visszafogott, úgy is mondhatnánk, hogy célorientált. Ha beindul a kezdeményezés, akkor sikerül a reklám eszközt a közjó érdekébe állítania. A bal oldalt a küldetésnyilatkozat alatt a támogatandók listáját kérhetjük be tevékenység vagy betűrend szerint csoportosítva, alatta a reklámozók lennének felsorolva, de ez a menü most még üres. Talán az az oka, hogy még csak néhány hónapja működik a weblap, 2003 decembere óta fogad látogatókat és sokan nem tudnak a létezéséről. Ennek ellenére a *Kik kaptak támogatást* menüjében olvasható a már jelképes összeget kapott 4 leglátogatottabb egyesület. A rendezvénynaptár üres menüje alatt a *Vendégkönyvben* néhány bejegyzés dicséri a kezdeményezést. A jobb oldali sáv menüiben *Tájékoztató alapítványoknak* és *Tájékoztató reklámozóknak* címmel a szerződéskötés feltételeiről értesülhet az érdeklődő. Kapcsolatfelvételre van mód az E-mail menü alatt, és hírlevél kérésére is mód nyílik. Ez utóbbira kattintva figyelmeztetést kapunk arról, hogy az űrlap küldése titkosítás nélkül történik, felfedi a címünket a fogadó előtt, így módunk van megszakítani a folyamatot. Két informálódó kérdéssel, mely a látogatók iskolai végzettségét és lakóhelyét célozza, a lap üzemeltetője az oldal látogatottságát, s bizonyos értelemben társadalmi státuszát mérheti, de a felmérés eredményéről nem közöl adatokat.

Alapítványok

Motiváció Sérülteket Segítő Alapítvány

<http://www.motivacio.hu>

*„Az **ÖNÁLLÓ ÉLETVITEL** fogalma az önrendelkezési jog gyakorlását jelenti azoknak az embereknek a számára, akik egyébként egymaguk önellátásra képtelenek! A lényege az, hogy a fogyatékossgal élő személy, akár csak a társadalom bármely más tagja, önmaga dönthet élete valamennyi fontos kérdésében, megválaszthatja lakóhelyét, tanulmányait, munkahelyét, szabadidős tevékenységeit. Még ha a sérültsége miatt ellátásra is szorul, például etetni, itatni kell, nem kezelhetik gyermekként vagy betegként!*

*Az **ÖNÁLLÓ ÉLETVITEL** csak akkor valósulhat meg, ha a fogyatékossgal élő emberek ehhez megfelelő segítséget kapnak a társadalomtól. Így például biztosítani kell számukra a megfelelő **támogató szolgáltatásokat**, valamint az **akadálymentes környezetet.**”*

Ez a honlap olyan új, hogy még tesztelés alatt áll, s professzionalizmust sugároz minden oldala. Akadálymentes honlapot ígér a felhasználónak, a nyitóoldalon az embléma a hátrányos helyzetű felhasználót, a - továbbiakban h2f - jelöli:

A honlap vakok számára akadálymentes, honlaptérkép is segíti az eligazodásukat. PHP, Javascript és layer megoldásokat alkalmaz.

A nyitóoldalon átválthatunk magyar nyelvről angolra. Belépve a honlapra egy könnyen áttekinthető menüsört olvashatunk a fejlécben – az egérrel ráálvva az almenük is megjelennek) és az oldal közepén, az almenükkel együtt. **Bemutakozás** >> Magunkról, Alapelveink, Történetünk, A ház, Munkatársaink, Kiadványaink, Nőprogram; **Szolgáltatások** >> Támogató szolgálat – személyi segítség, Támogató szolgálat – szállítószolgálat, Munkaerőpiaci szolgáltatás (még üres), FFRISS Ifjúsági szolgálat (még üres), Akadálymentes környezetért (még üres), Jogi tanácsadás; **Kapcsolat** >> Levélben kérhetünk segítséget, megjelölve a felkínált szolgáltatások közül, amelyiket igénybe szeretnénk venni (lásd. Szolgáltatások menü) **Információk** >> Jogi referencia (felsorolnak minden olyan hatályos törvényt, kormányrendeletet és minisztériumi rendeletet, amelyben a fogyatékosokkal élő emberekről szó esik, illetve amelyekre a fogyatékos emberekről szóló törvénycikkelyekben és jogszabályokban hivatkozás történik), Hasznos linkek (156 link, folyamatos bővítéssel - melynek lehetőségét a látogató is megkapja - a tematikus csoportosításban), Adatbázisunk (4336 szervezet és 231 kapcsolattartó személy adatai szerepelnek benne, kereshető a szervezet neve, város és ágazat szerint); **Fórum** >> Egyelőre üres, regisztráció után mód nyílik a hozzászólásra, jelszó módosítására stb.; **Hírek** >> Jelenleg egy rovat található, mely egy újonnan megjelent kiadványra hívja fel a figyelmet. A Budapesti kalauz sérült embereknek c. kiadvány a fővárosi közintézmények, vendéglátóhelyek és kulturális intézmények legfrissebb adatait tartalmazza az akadálymentesség szempontjai szerint csoportosítva. Elsősorban a mozgáskorlátozottaknak szól az összeállítás, mivel a látás- és hallássérültek szempontjait oly kevésbé veszik figyelembe az épületek belső kialakításánál, hogy nem volt lehetséges az ő szempontjaik érvényesítése.

A kívánt menü tartalma az oldal középső részére töltődik be, a bal oldali keret pedig figyelemfelkeltést szolgálja: egyik ablaka a Budapesti kalauz sérült embereknek c. kiadványt ismerteti, a másik a FFRISS Ifjúsági szolgálat honlapját, a harmadik ablak pedig hírlevél kérését teszi lehetővé. Az utolsó módosítás időpontja minden oldal alján megtalálható. Mivel a weblap még rövid ideje működik, elképzelhető, hogy történnek még benne változások, de már látható, hogy sok haszonnal forgatható, praktikus és elméleti segítséget nyújthat a felhasználók számára.

„Kézenfogva” Összefogás a Fogyatékosokért Alapítvány

<http://www.kezenfogva.hu>

„A Kézenfogva Alapítvány 1993-ban jött létre azzal a céllal, hogy országos szinten próbáljon javítani az értelmi és halmozottan fogyatékos gyermekek és felnőttek, valamint hozzátartozóik, gondozóik és a velük foglalkozó szakemberek, civil szervezetek helyzetén. Szerteágazó szakmai programjaink megvalósításában neves külföldi és hazai szak-emberek, szülők és maguk a fogyatékos emberek segítenek bennünket ötleteikkel, véleményükkel és szaktudásukkal.”

A nyitólap, mint egy könyv címlapja tájékoztatást nyújt az alapítvány és honlapjának legfontosabb adatairól. A székhely, számlaszám, frissítés, számláló, szolgáltató (NIIF), ajánlott böngésző és képernyő felbontás alatt a honlap készítőjéről is informálódhatunk,

levelet írhatunk neki. Itt választhatunk nyelvet és a legfontosabb aktuális eseményre is itt találunk utalást.

Belépésre kattintva újabb felületet kapunk, az oldal bal keskeny, színes sávjában levő menük közül választva irányíthatjuk navigálásunkat, s a kiválasztott menüpontok tartalma a fehér háttérű szélesebb sávban olvasható. A főmenük többnyire további szintekre tagolódnak. Az oldalak szerkezete egyszerű, két oszlopból álló táblázat. A tartalmában gazdag, sok információt nyújtó honlap kezelését nehézkesé teszi, hogy egyes főmenü túl sok mindent szeretne felölelni, ezért 4-5 szintre tagolódnak. Különösen terhelt a Tevékenység menü, ahol egy ésszerűbb tagolás áttekinthetőbbé és könnyebben használhatóbbá tenné az oldalt, több menüpont és kevesebb szint kombinálásával ez megoldódna. Különösen problematikus a szintek közötti mozgás, mivel csak lépcsőzetesen érhetők el az alsóbb szintek. Sajnos honlaptérkép sem segíti az eligazodást. Nem használ az oldal szerkesztője semmilyen különleges webes megoldást, de tartalmában gazdag, sok információval eligazító hasznos tájékoztatási eszközt, adattárat hozott létre.

A weblap általam elkészített térképe, a bekezdésekkel a szinteket szemléltetem.

Bemutatók

Tevékenység :

Egyéni és szervezeti támogatás :

Információs Szolgálat

Regisztráció-adatgyűjtés

Fészek Szolgáltató Központ :

Lakóotthonok,

Képzések,

Szülők felé irányuló tevékenységek

Foglalkoztatás

Szabadidő

Kutatás

Nemzetközi Programok :

EASPD Projektek :

Kelet-Európai kapcsolatépítés

Europe, a place to live

LABO :

Konferencia

PHARE Projektek :

IME

Aktualitások : Jelentkezés képzésekre

Kiadványok: Az Alapítvány támogatásában megjelent kiadványok bibliográfiája

Kapcsolatok: Nemzetközi és hazai egyesületek honlapjainak linkgyűjteménye

Támogatóink: Kiemelt támogatók névsora

Éves jelentések: 2001, 2002

Sajtószoba :

Infótár, Képtár (Hírek időrendben)

1 százalék felajánlás: Az Alapítvány adószáma, felhívás az 1% felajánlására

www.segitnet.hu Felhívás az egyesületek, alapítványok számára modern marketinges eszközt felhasználó karitatív honlap felkeresésére.

„A VIZUS Alapítvány 1993 őszén szakemberek, érintettek és hozzátartozók belső indíttatásából jött létre, egy olyan társadalmi űr pótlására, amely kívül esik a jelenlegi állami, intézményi ellátási rendszeren. Megalakulásunk óta minden erőfeszítésünk fogyatékossgal élő embertársaink prevenció-rehabilitációs, szabadidős-sport, valamint oktatási-kulturális programjainkkal a fejlesztésére irányult, az esélyegyenlőség jegyében. Mindezt kizárólag egy magas szinten képzett szakmai háttér és a család szoros együttműködésével tudjuk elképzelni.”

Nemes egyszerűség jellemzi a honlapot. A menüpontok jól tagolják a tartalmat, nem kell hosszan scrollozni a képernyőt. A kezdőlapra láthatjuk a H2F, hátrányos helyzetű felhasználóknak emblémát. Az Alapítvány programjai az oktatás, művelődés, egészséges életmód köré szerveződnek. Nemcsak látássérültek, hanem mozgáskorlátozottak is részt vehetnek tréningjeiken. A tanulásban, az érettségire, felvételre való felkészítést CD-kkel segítik. Nyelvvizsgára is felkészítenek. Pályázataik jelenleg nincsenek, de szoktak lenni. A honlap legértékesebb szolgáltatása a Vakok Digitális Könyvtára, amely online csak regisztrált felhasználóknak hozzáférhető, de CD-n ingyenesen hozzájuthatnak a rászorult vak, ill. gyengénlátó emberek egy írható CD ellenében. A kereskedelmi forgalomba nem kerülő adatállomány az Arcanum Adatbázis és a Kráter Könyvműhely adományával készült, kiadásához pedig a Fogyatékosok Esélye Közalapítvány pályázat útján biztosította az anyagi fedezetet. Tartalmaz irodalmi anyagot (vers, próza dráma, többnyire klasszikusokat), magyar történelmi anyagot ([Hóman-Szekfű: Magyar Történet](#), [Szalay-Baróti: A Magyar Nemzet története](#), [Szilágyi: A Magyar Nemzet Története](#), [Szilágyi: Magyarország történeti emlékei az 1896. évi ezredéves országos kiállításon](#), valamint a Rubicon folyóirat 1990-2001. közötti évfolyamait.) A filozófia és a művelődéstörténet tudománya is képviselve van a [Kovács-Németh: Filozófiatörténeti antológia](#) és a [Pannon enciklopédia - A magyarság kézikönyve](#) c. kötetekkel. Egy látásteszt is a honlap szolgáltatásához tartozik, mely alapján empirikusan meggyőződhetünk arról, hogy szükséges-e szakemberhez fordulni, ha a táblázat jeleinek felismerése gondot okoz. Az interaktivitást a már említett regisztráción kívül az észrevételek jelzésére szolgáló levélcím is biztosítja.

A hiányosságok közül a linkek hiányát emelném ki, nem vezet tovább az oldal, olyan, mint egy sziget, az Internet óceánjában, hiányoznak a kapcsolatok. Pedig több helyen is alkalom adódna rá, hiszen a támogatók felsorolása, vagy a szövegekben előforduló intézmények, szervezetek alkalmat adnának erre. Kritikai észrevétel illeti a Referenciák menüt is, amely diavetítéssel mutatja be az alapítvány programjairól készült képeket, s lassan töltődik be még ADSL csatlakozással is. Hogy a képek mennyire érzékelhetők egy vak vagy csökkentlátó ember számára, nem tudom, de egy látó ember számára is többet mondanának az írásbeli beszámolók. A pps fájl letöltése hosszas várakozás után megszakadt.

”SEGÍTŐ KOMMUNIKÁCIÓ = AUGMENTATÍV ÉS ALTERNATÍV KOMMUNIKÁCIÓ, amely kiegészítő kommunikációs eszközök segítségével megmutathatóvá teszi a kimondhatatlant. Segít mindazoknak, akiknél szülési agyi károsodás, baleset, értelmi sérülés stb. következtében kommunikáció-fogyatékoságot eredményező, súlyos beszédzavar alakul ki.”

A Bliss Alapítvány 1987-ben alakult, nem kormányzati (NGO), non-profit, politikailag független, humanitárius szervezet, amelynek öttagú kuratóriuma önkéntesként látja el feladatát.

A Bliss Alapítvány egy szép, színes, tartalmas honlapot üzemeltet. Nem terjedelmes, de benne van minden lényeges információ. Képekkel illusztrált, melyet feliratok magyaráznak. Két részre oszlik a honlap, az egyik rész az alapítványt ismerteti, a másik az általa létre hozott Segítő Kommunikáció Módszertani Központot. A honlap menüi a fejlécen és a lap alján is láthatók. Minden oldal alatt láthatjuk a honlap kolofonját: a szerzőségi és copyright megjelöléseket. A főoldalon megismerhetjük, az alapítvány alapadatait, létrejöttének indokait. Az oldal alján néhány magyar és nemzetközi szervezethez kapcsolódhatunk, s van egy *Aktuális* rovat, ahol jelenleg logopédust keresnek, de az ajánlat megtekintésére nem nyílik módunk a 404-es hibáüzenet miatt. Az első menü a támogatókat sorolja fel, sajnos nem hivatkozásként.

A Segítő Kommunikáció Módszertani Központ oldala kevés szóval, képből bemutatja azokat a kommunikációs eszközöket, amikkel a beszédükben és mozgásukban halmozottan hátrányos emberek a környezet számára kifejezhetik érzéseiket, szándékaikat, gondolataikat.

Ennek az oldalnak a másik almenüje a komplex rehabilitációs szolgáltatások tevékenységeit írja le néhány mondatban. A *Programjaink* almenüje nem tartalmaz információkat.

A *Segítség* menü az adózók 1%-os felajánlását kéri és köszöni, de bármilyen tárgyi vagy nem anyagi segítséget is elfogadnak. A *Munkatársak* menü a kolofont hozza elénk, és mint legjelentősebb kapcsolódási pont, a főmenük között utolsóként a De juRe Alapítvány (**D**isability **R**ights **A**dvocates) honlapjára vezető linket találjuk, mely alapítvány a fogyatékos emberek jogainak érdekképviseletét tűzte ki célul. Mindkét honlap karbantartója ugyanaz a személy: Schubert Mihály. Sajnos a honlap aktualizálásának gyakorisága és utolsó ideje nem derül ki számunkra, nincs adatunk a látogatottságról sem. Interaktivitásra a honlap készítőinek levelet írva adódik lehetőség.

Országos szervezetek

Értelmi Fogyatékosok és Segítőik Országos Érdekvédelmi Szövetsége

<http://www.efoesz.hu/>

„Elő kívánjuk mozdítani az értelmi akadályozottsággal élő személyek, családjuk és segítőik életminőségének javulását. Ezt a célt a modern európai értékek (demokrácia, család, önálló életvitel, szabadság és felelősség tudat a saját élet minőségéért, emberi méltóság, tolerancia stb.) elterjesztésével; hatékony érdekvédelemmel, valamint a hiányzó szolgáltatások megszervezésében való közreműködéssel lehet elérni.”

Hazánk legnagyobb országos értelmi fogyatékos érdekvédelmi szervezete egy áttekinthető honlappal fordul a nyilvánosság elé. A kezdőoldalon nyelvválasztással léphetünk

tovább. Az angol és magyar nyelv mellett még egy *Egyszerűen érthető oldal* választási lehetősége segíti a könnyebb tájékozódást a rászorulóknak számára, ahol a honlap teljes tartalma rövid mondatokban lett összefoglalva. Mint egy hirdető táblán itt olvasható a közlegő közgyűlés időpontja is. Emellett egy kétnyelvű dokumentum olvasható „Együtt Európában” címmel, mely 12 európai ország értelmi fogyatékos civil szervezeteinek a nemzetközi összefogásáról és a Youth for Europe (Fiatalok Európáért) EU program lehetőségeiről szól. A szövetség elérhetősége is a nyitó oldalon olvasható.

A *Belépéssel a Bemutatkozunk* oldalra jutunk, ahol a küldetésnyilatkozatot, és a szövetségről ismertetőt olvashatunk. A lap alján keretben tömör (olykor hibás megfogalmazású) mondatok emelik ki a leglényegesebb állításokat az egyszerűbb megérthetés kedvéért. A szövetség alapszabálya a menüpont ellenére is hiányzik. A *Közhasznú beszámoló* közül a 2001. és 2002. évi olvasható egy hosszan gördítető szöveges dokumentumban, megismerjük a szövetség 14 tagú *Országos Elnökségét*, 3 tagú *Felügyelő Bizottságát*. Ezeket az embereket 4 évre választják. Ez, és a szövetség struktúrája egy nagyon hierarchikus, bürokrata rendszerű szervezet képét villantják elénk. A *Szervezeti felépítés* szintjeit nyomógombokkal választhatjuk ki: helyi szervezetek, országos tagozat, ifjúsági tagozat.

A *Szolgáltatások* menüpont alatt *Jogsegély* (egy jogász tart fogadóórát kéthetente), *Tagsági kedvezmények* felsorolása, és *Képzés* alatt ilyen-olyan tanfolyamait találjuk az egyik megyei szervezetnek. A *Védőotthon*, *Támogató szolgálat*, *Korai fejlesztő* alpontok üresen állnak.

A túlságosan elemi részekre bontott szerkezetet sok helyen nem sikerül tartalommal megtöltenie a honlap alkotójának. Kivételek alól talán a *Hírek, aktuális* menü, ahol valóban nagyon friss és informatív az oldal *programok, pályázatok, hirdetések és hírek* (tallózás a magyar sajtó értelmi fogyatékosokat érintő cikkeiben) tekintetében. A *Kiadványaink* menü alatt a szövetség kiadásában megjelenő *Kapaszkodó* c. negyedéves folyóirat előfizetése, könyvei, a szövetség *Ritmuszenekar* nevű együttesének CD-je rendelhető meg és ingyenes tájékoztató füzetek igényelhetők. Az *Adattár* ismeretterjesztő dokumentumokat tartalmaz: *értelmi akadályozottság, tanács szülőknek, jogszabályok* témakörökben. Az *akadálymentes környezet* cím alatt nem található dokumentum. Ebben a részben még egy *linkgyűjtemény* is található általuk fontosnak tartott más fogyatékos szervezetek, kormányzati és civil szervezetek honlapjaihoz. A *Médiaajánlat* menü reklámfelületet kínál az érdeklők számára.

Az *Adományozás* menü a 1%-os felajánlásról szól a *Technikai információk* a felhasználók számára javasolt képernyő felbontást, böngésző verziót, ingyenes programokat ajánl.

Honlaptérkép is segíti a navigálást, bár nem bonyolult a lap felépítése, s van egy gomb az eggyel fentebbi szint elérésére is, illetve a kezdőoldalhoz is visszaléphetünk. Alapjában nem használja ki az interaktivitás lehetőségét, elsősorban a tájékoztatásra épít, a felhasználóval nem kíván kapcsolatba kerülni. Egyöntetűen szöveges tartalomra épít, nem használ semmilyen grafikai alkalmazást, nem akar tetszeni. Olykor előfordulnak nyelvi hibák a dokumentumban, s néhány karakter megjelenítési problémája is feltűnt.

Autisták Érdekvédelmi Egyesülete <http://www.esoember.hu/index.htm>

„Céljaink: Az autista gyermekek és felnőttek - egyesületi tagságuktól függetlenül - érdekeinek képviselete és sajátos helyzetükben állampolgári jogaik gyakorlásának segítése. Életkoruknak megfelelő ellátásuk, nevelésük, oktatásuk, foglalkoztatásuk, szociális gondozásuk előmozdítása, szervezése és családjuk támogatása. Az autizmusnak, mint fogyatékoságnak megismertetése a magyar társadalommal. Az érintettek felkutatása és családjaik egymást támogató közösséggé szervezése. A már meglévő, vagy kialakulóban lévő önálló közösségek, autista egyesületek, alapítványok, csoportok együttműködésének segítése.”

A kétszatos képernyőn bal oldalon a menük, jobb oldalon kattintással behívható tartalom olvasható, hosszan gördítető oldalon. A neutrális háttéren az Egyesület nevének kezdőbetűiből halványan áttetszik az AÉE vízjel tapétamintaként, más menük tartalma mögött

pedig az ESŐEMBER jelenik meg ugyanilyen módon. A szövegek egyszerű fekete betűk, a linkek színes betűin kívül csak a számláló színei hívják fel magukra a figyelmet, amely a menük között lépegetve is többször fordul. A honlap az AOLPress 2.0 verziójával készült.

A menüpontok baloldalon egymás alatt található egy keret nélküli táblázatban, különböző betűvastagsággal, olykor eltérő mérettel. Ezeknek az eltéréseknek a funkcionalitása nem megállapítható, talán a lényegi hangsúlyok kiemelését hivatott szolgálni. A legnagyobb betűméretű **Helyi szervezetek programja** mindenestre üres, nem tartalmaz adatot. Az Egyesület működésére vonatkozó menük a következők: Az Egyesületről tájékoztató, letölthető jelentkezési lap, **SZMSZ, Alapszabály, Munkaterv, Költségvetés, Országos Fogyatékosügyi Tanács**. Az Egyesület publikációs tevékenységét, illetve más kiadók autizmust érintő termékeit az alábbi linkek tartalmazzák: **Kiadványok** (ajánló), **Egyesületi hírlevelek** (havi online periodika, archívummal), az **Esőember** negyedéves folyóirat (évekre visszamenőleges tartalomjegyzék-szolgáltatással, az utolsó, 2003/2-es szám olvasható), **Médiaszereplések** (híradás az autizmust érintő cikkekről, nyilvános szereplésekről), **Újdonságok** (visszamenőleg a jelentősebb események), Lakóotthonok (adattár), **Linkek** (kapcsolatok más egyesületek felé), **Szervezetek** (adattár), **Levél az egyesületnek** (kapcsolatfelvétel lehetősége e-mailen keresztül).

A honlapon mindenütt ugyanazt a megoldást találjuk, hosszú szöveges fájlok, ötlet nélküli oldalak, a tartalmi gazdagságának érvényesülését nem segíti sem a design, sem a technika alkalmazása. Az utolsó bejegyzések 2003. májusában történtek, s bár nincs a frissítések gyakoriságáról említés, lehet, hogy azóta magára hagyott honlapot találtunk. Nem tudjuk, kinek a nevéhez fűződik a weblap létrehozása, de megoldásai – gyengébb kivitelben – a Kézenfogva Alapítvány honlapjával rokonítják.

Fogyatékos Gyermekekért és Szüleikért Egyesület <http://www.hypotonia.hu>

„Kislányom betegsége, majd későbbi halála miatt döntöttünk úgy feleségemmel, hogy létrehozzuk a Fogyatékos Gyermekekért és Szüleikért Egyesületet. Szomorú tapasztalatom ugyanis, hogy hazánkban a sériült gyermeket vagy hozzátartozót nevelők rendkívül zárkózottan élnek, sokan közülük nem is tudják, hova fordulhatnak fizikai és mentális problémáikkal. Sok esetben a családon belül is rengeteg konfliktus forrása egy sériült gyermek. A szomorú tényeket ugyanis nem mindig sikerül elfogadni és feldolgoznia a szülőknek. A Fogyatékos Gyermekekért és Szüleikért Egyesület fő célkitűzése, hogy mindezen gondok megoldásában segítséget nyújtson a rászorulóknak.”

Az Egyesület honlapja sokkal több annál, mint aminek első megközelítésre látszik: nem csak hasznos tudnivalók gyűjteménye a bajbajutott gyermekek és szüleik számára, hanem a probléma globális kezelésére irányul. Az Egyesületet és a honlapot létrehívó Kiss Attila személyes tragédiájukat fölmutatva erőt és hitet ad mások megsegítésére, korosztálytól, betegségtől függetlenül. A gazdag tartalommal feltöltött lap *Hírek* rovata mutatja, hogy tulajdonosa naponta gondosan bővíti. Igyekszik a kormányzati események minden aktuális, fogyatékos embereket érintő híreit szolgáltatni, intenzív kapcsolatot tart az érintett szülőkkel, segítséget kínál a kezelésekhöz, és vigaszt nyújt a megpróbáltatásokhoz, a gyász elviseléséhez. A szabad forráskódú portálrendszer PHP alkalmazásával teszi dinamikussá. Ezen alkalmazások sokrétű statisztika lehetőségét biztosítják a forgalom különböző mérésére. A felhasználók *Fórum, Hirdetések, Csevegő, Észrevételek, Szavazások* használatával érezhetik, hogy a passzív szerepkörükből kilépve igazi interaktivitásra nyílik módjuk. A *regisztrációval* különböző jogosultságokat szerezhet a felhasználó. Igaz, a *Top 10* helye a statisztikák között lenne, érdekes kimutatásokat ad az oldal leg-jeiről. Megtudjuk, hogy a

cikkek többsége a lapgazdától származik, aki (jelenleg munkanélküli programozó) figyeli az Interneten megjelenő híreket, s a honlap látogatóinak érdeklődésére esélyes híreket (forrás megjelölésével) letölti. A felhasználónak szintén módja van letöltésre a honlapról 4 kategóriában: *dokumentumokat* (egyesületi dokumentumok, jelentkezési lapok), *jogszabályokat* (törvények, rendeletek) *EU-s írásokat* és *szakmai írásokat*. Bár ez a mappa még nem túl terjedelmes, érdekes cikkek találhatók benne, s nagyobb mennyiségnél biztos kiválóan hasznosíthatók lesznek a felhasználó véleményére adó, osztályozásra módot nyújtó lehetőségek. A linkek más civil szervezetekkel vagy intézményekkel is összekapcsolják az oldalt, s ezeken felül is, az oldalsó keretekben társegyesületek, -szervezetek logói esztétikailag emelik a weblap megjelenését, tartalmilag pedig gazdagítják az újabb információk felé irányuló érdeklődést.

Valójában két honlapot találunk az Egyesület neve alatt, mivel egy urológiai fejlődési rendellenesség témájának is itt biztosítanak helyet. A honlaptérkép a nyitó képernyő bal felső sarkában található, s eligazít a *Hypospadiasis* (a betegség neve) könyvtár tartalmáról. Ez is, és a többi betegséget képviselő egyesületekhez való kapcsolódás is mutatja, hogy a honlap szerkesztője nagyobb társadalmi összefogásban látja az érintettek problémáinak megoldását.

Kommunikáció, média

Fogyatékos Fiatalok Re/integrációját Segítő Szolgálat

<http://www.motivacio.hu/ffriss/>

„A FFRISS (Fogyatékos Fiatalok Re/Integrációját Segítő Szolgálat) a Motiváció Alapítvány szolgáltatása mozgáskorlátozott, látás- és hallássérült, illetve értelmi sérült fiatalok részére.”

Bár a Szolgálat a Motiváció Alapítvány keretén belül működik, mégis önálló honlappal és megjelenéssel, változatos tartalommal és formával a fogyatékoság nemének és mértékének mellőzésével, csak egy szempont - a korosztály – figyelembe vételével, a fiatalok számára készült magazinszerű összeállítás. Vakbarát (h2f) honlap, táblázattal oldja meg a képernyő képének felosztását, illetve ritkán használ frame-t. Javascript és layer alkalmazásával emelik a honlap tetszetősségét.

A nyitóoldal kicsit kaotikus, a színek és a rajzok, betűk dinamikusságot sugallnak, de egyben zsúfolttá és zavaróvá teszik a tájékozódást. Főbb menük a képernyő bal oldalán: *Magunkról*, *Adattárak*, *FFRISS hírek* (aktuális hírek, időrendben visszafelé, a megelőző hónapig). A képernyő közepén az internetes újság logoja alatt egy húsvéti jókívánságot- 2004. április 10-én -, és egy halmozottan sérült ember, Eötvös Judit: Köszönöm Uram! c. versét hívhatjuk elő. A vershez vezető link alatt *Diavetítő* található: sérült emberekről képeket nézhetünk Művészet, Sport, Szabadidő témakörökben, idézeteket olvashatunk róluk. A Diavetítő alatt feliratos *Képalbum* található az elmúlt évek jelentős, vagy jellegzetes eseményeiről. A jobb oldali sávban a FFRISS és a Motiváció Alapítvány szerkezeti viszonyát, illetve az Alapítvány főbb tevékenységét tükrözik a reklámban szokásos grafikai eszközökkel.

A *Magunkról* fejezet tartalma: Mi a FFRISS: tevékenysége: tájékoztatás, tanácsadás, klubok, programok, tréningek, tanfolyamok szervezése. Az alkotók, feladatok felelőseinek nevét, címét, fényképeit itt láthatjuk. Vendégkönyv is biztosítja az interaktivitást. Itt olvashatunk korábbi hírekről, jelenlegi programokról is. A Programjaink, tanfolyamaink menüpontnál és a

Tevékenységeinknél is ugyanaz a francia nyelvtanfolyam olvasható, s ezt a duplikációt nem indokolhatja a távolság, hiszen csaknem egymás alatt vannak.

Az Adattár fő fejezetei: *Irodalomfigyelő látássérülteknek*, *Információk sérült fiataloknak*, *Hasznos honlapok gyűjteménye*. Az Adattár gyűjtőkörét így határozták meg: „Integrált oktatási, kulturális, sport, utazási lehetőségek, akadálymentes, „fogyatékosbarát” budapesti programok. Látássérültek számára használható irodalom, tankönyvek. Felsőfokú tanintézmények fogyatékos hallgatókat, felvételizőket segítő szakmai koordinátorai. Fogyatékoság és a művészetek. Számítógépes tippek mozgás- és hallássérültek, gyengénlátók, vakok részére.” Az Adattárnak nincs katalógusa, (böngészhető, nem kereshető csak a honlap egészével együtt) így a böngészéshez, a felsoroltak linkként vezetnek. Mozgássérültek közlekedését segítheti a BKV alacsonypados járatait tartalmazó Budapest térkép. Az Adattár terjedelme és nehezen kezelhetősége indokolta, hogy egy „*Frissítésböngésző*” elhelyezésével az újabb adatfelvételről és változásról itt adjanak tájékoztatást, időrendben visszafelé haladva.

Az *Irodalomfigyelő* a hanghordozókon és elektronikus formában hozzáférhető irodalmi művek adatait 2002 óta gyűjti, kb. 9000 könyv adatait tartalmazza táblázatokban. A táblázat oszlopai: szerző, cím, lelőhely, dokumentum típusa, megjegyzés. A lelőhelyek között a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár különböző fiókkönyvtárai, a Magyar Elektronikus Könyvtár, egyéni és alapítványi gyűjtemények, és a FFRISS kölcsönözhető CD-ROM-jai szerepelnek. Egyfajta lelőhelyjegyzéknek is felfoghatjuk.

Az elektronikus dokumentumokat az alábbi témakörök szerint csoportosították:

[Szépirodalom ábécérendben, szerzők szerint](#)
[Magyar irodalom műfaj és korszakok szerint](#)
[Világirodalom országok és korszakok szerint](#)
[Szépirodalom témák szerint](#)
[Szakirodalom ábécérendben, szerzők szerint](#)
[Művészetek, nyelvészet, filozófia](#)
[Társadalom, pszichológia, vallás](#)
[Történelem, jog, gazdaság](#)
[Természet, természettudomány](#)
[Technika, informatika](#)
[Sport, szabadidő, háztartás](#)
[Tankönyvek, nyelvtanulás, lexikonok](#)
[Vakok élete](#)

Az *Információk sérült fiataloknak* fejezet alól nyíló ablakban látás-, mozgás-, hallás- és értelmi sérülteknek olvashatók integrációs lehetőségek, felsőoktatás, szakmai tanfolyamok, nyelvtanulás, sportolási lehetőségek, számítástechnika témakörökben. A mozgássérültek esetében ezen információk az akadálymentességgel kapcsolatosan vannak csoportosítva, az Egyéb lehetőségek címszó alatt orvos, ügyvéd, vásárlás, divat, sport- és segédeszközök, segítőkutya szolgáltatások igénybevételéről tájékozódhatunk. Az oldalról egy Budapest térkép nyitható, melyen a mozgássérültek közlekedési feltételeiről értesülhetünk. A hallássérültek a továbbképzés feltételein túl az ő számukra biztosított akadálymentesség biztosításáról is itt szerezhetnek információkat: link vezet a Korner Jeltolmács Központhoz, a Dvorák Pantomim Színház oldalához, és a Katolikus Egyház által hallássérültek miséjét szolgáló templomokhoz.

Az értelmi sérültek számára is az oktatás, a szakmai tanfolyamok, a munka, a sportolási lehetőségek és a számítástechnika menüpontjai igazítanak el

Az *Önálló élet kialakításának lehetőségei* alatt a munka (távmunka, vállalkozás, önkéntes munka), a tanulás (távoktatás, nyelvtanulás, nyelvvizsga, továbbtanulás), orvos, ügyvéd,

internetes vásárlás, segédeszköz, segítőkutya, utazás, közlekedés almenük található. Itt találhatóak átfedéseket a már máshol keresett oldalak tartalmával, olykor kibővítve is.

A *számítástechnika* oldal tanfolyamokat, számítógép-használatot könnyítő eszközöket kínál. Újabb menüpontként, talán nem is indokolt a felsőoktatás menütől külön szerepeltetni -, a felsőfokú hallgatókat segítő koordinátorok listájának táblázata olvasható. A *pályázati lehetőségek, külföldi tapasztalatszerzés* a hazai és nemzetközi hírekről ad tájékoztatást.

Következőként az *integrált szabadidős klubok* címlistáját ismerhetjük meg, mely továbblépési lehetőséget is biztosít a honlappal rendelkező klubokhoz.

A *fogyatékoság és művészet* menüpont részei: fogyatékos előadóművészek, képzőművészek (vak, mozgássérült, hazai és külföldi egyéni és csoportos honlapokhoz vezet), fogyatékos írók, költők művei az interneten (Láncszem irodalmi újság, antológiák, válogatások), fogyatékosokról szóló szépirodalom az interneten (csupán jelképes terjedelmű, de interaktivitásra ad módot, hogy a látogató javaslatot tegyen a gyűjtemény bővítésére), fogyatékosokról szóló művészi filmek az interneten (a filmek táblázatban, a fogyatékoság fajtái szerint, a filmek címe rövid ismertetőhöz vezet) és humor (a fogyatékosokról).

Visszább lépve egy szintet, a fejezet utolsó részeként, a *Budapest-térkép* itt is elérhető

Az Adattár harmadik fejezete *hasznos honlapok gyűjteményét* tartalmazza tematikus csoportosításban, igyekszik a legszélesebb körben összegyűjteni az elérhető honlapokat.

Mivel nagyon sok információt tartalmaz a honlap, nem egyszerű a szintek kezelése. Ha a honlap elején nem csak a törzset nyújtó Adattárat jelöli meg kiindulási pontként, hanem másfajta tagolással több részre osztja anyagát, kevésbé tagolt lenne a honlap szerkezete, s a navigáció is könnyebb lenne. Igaz, hogy visszalépésre mindig van mód, de több szinten előrehátra mozogni nehézkes, lassú. A tartalmi gazdagság megjelenítéséhez átgondoltabb struktúra szükséges, esztétikailag igényesebb kivitelben.

Sérült egészséggel

<http://www.disability.hu>

Ez a honlap szintén a jó szándékot és a hozzá nem értést példázza. Tartalmában a teljességet célozza meg, nem csak a fogyatékosoknak, hanem a krónikus betegségeknek is egyfajta enciklopédikus összefoglalására törekszik magazin szerűen az anonim szerző. Erre csak közvetett bizonyítékaik vannak, mivel nincs küldetésnyilatkozat a honlapon, de a menük címei és tartalma legalábbis ezt sugallják. A *Friss hírek; Testi-lelki egészségünk; Képzés, fejlesztés; Foglalkoztatás; Gondozás, támogatás; Jogaink; Adatok, gyűjtemények* főbb menüpontok a képernyő bal felső sarkában, nyomógommbal nyitják meg tartalmukat. A betöltődő oldalak egységes megoldással a lap tetején táblázatban tartalomjegyzéket közölnek, amik linkként működve a keresett részhez visznek. Biztosítva van a visszalépés is, egy nyílra kattintva minden írás után a láthatatlan cellából visszajuthatunk a lap tetejére a tartalomjegyzékhez. Sem technikailag, sem esztétikailag nem nyújt érdemlegeset a honlap, bár tartalmaz Javascript elemeket. Tartalmában adattár jellegű, sok hasznos információt tartalmaz, de megbízhatóságáról meg kell bizonyosodni, mivel adatai régiek, s szemmel láthatóan a friss hírek legfrissebbje is egy éves. Legvitathatóbbnak a *Testi-lelki egészségünk* fejezete tűnik, ahol látszólag ötletszerűen, hozzá nem értést mutatva egyfajta gyűjteményét adja a szerző olvasmányainak, az egészségügyi ismereteinek megfelelő szinten. Az oldal egy amatőr ismeretterjesztő munka, a Csupaszívek Társasága, a Down Egyesület jogutóda jelzi a honlap tulajdonjogát.

Humanitás

<http://www.humanitas.hu/aktualis/fooldal.php>

Impresszum adatai: Kiadja: Mozgáskorlátozottak Egyesületeinek Országos Szövetsége. Felelős vezető: dr. Hegedüs Lajos, ISSN 02370433

A Humanitás egy igazi havilap, a nyomtatásban megjelenő folyóirat online változata, *Archívumában* a 11. évfolyam 8. számától olvasható. A legutolsó szám ez év márciusi (14/3.), mutatja, hogy elmarad a nyomtatott változat kiadásától egy hónappal, így adva annak nagyobb esélyt a keresettséghez, hiszen azt előfizetési díj ellenében terjesztik.

Nem tartalmazza a nyomtatott termék minden részét, de lényegében azonos vele. A főoldal betöltődésekor heteken keresztül egy kis ablakban felhívás olvasható honlapkészítő versenyre, melynek határideje május 3-án jár le, s a verseny fődíja egy számítógép. Ezt megelőzően cikksorozatot olvashattunk a weblapok készítéséről több számon keresztül. A kis ablakban link vezet a már beérkezett munkák megtekintéséhez, mely sok tanulsággal szolgál. A lap főbb rovatai: *Csere-bere, Segédeszközök, Kultúra, Sport, Társskereső, Vélemények, Az én történetem, Megfejtések, Archívum*. Ezek közül van, ami még nincs feltöltve. A rovatok és cikkek linkjei a kezdő oldal bal szélén találhatóak, illetve a kiemelt, képekkel illusztrált cikkek egy-egy kedvcsináló részlettel az oldal közepén, táblázatban elhelyezve. A címekre, vagy részletekre kattintva, a középső részre töltődik be az írás teljes terjedelme, s elolvasásuk után a főoldalra visszalépve választhatjuk ki a következő olvasmányt. Az érdekes és tartalmas írások a mozgáskorlátozottakat érintő egyesületi, közéleti, kormányzati hírekről, a mindennapi élethez hasznos információkról, új gyógyászati lehetőségekről tájékoztatja olvasóit. A főoldalra érkezve minden alkalommal egy kerekesszékes közlekedő gurul keresztül a képernyőn, mozgalmassá téve az újság megjelenését. De nemcsak ez a Java-s megoldás, hanem a PHP programnyelv használata is dinamikussá teszi a weblap használatát.

Munka

Salva Vita Alapítvány

<http://www.salvavita.hu>

„A Salva Vita Alapítvány küldetése:

Az értelmi sérült emberek önálló életvitelének és társadalmi integrációjának legszélesebb elősegítése, a Támogatott Foglalkoztatás és a Munkahelyi Gyakorlat, az azt kiegészítő szolgáltatások biztosításával, ezek folyamatos fejlesztésével és terjesztésével.”

Az Alapítvány nyitóoldalát a zöld és kék szín kellemes összhangja uralja, a két keretre osztott képernyő bal oldalán a menüket olvashatjuk, a jobbra eső nagyobb részen a behívott menük tartalma látható. A nyitóoldalon a látogatót köszöntő alatt, a civil szervezetek számára oly fontos 1%-ot kérő felhívás található, s a Salva Vita Alapítvány 10 éves jubileumának megünneplését összefoglaló, képekkel gazdagon illusztrált beszámoló is erre a központi helyre került, mutatva az esemény jelentőségét. Egy jól látható gombbal itt válthatunk „könnyen érthető változatra”, hiszen ez az oldal értelmi sérült emberekről és embereknek szól. Bár ez a rész nagyon rövid, valójában itt az emberi jogok elismertetésének nehézségeivel megküzdő ember öntudatos credoja olvasható. Az új ablakban megjelenő szöveget becsukva, a bal oldali, állandó menüsor kínálata a következő: *Kezdőlap* (innen indultunk, de bármikor könnyen vissza is térhetünk ide) *Bemutakozás*. Erre kattintva több almenü jelenik meg a törzsrészben: *Küldetésnyilatkozat, Az Alapítvány története, Életvitel Gyakorlatok*, majd a többi almenüről csak később derül ki, hogy ez tulajdonképpen már a *Programjaink* főmenü tartalma: *Támogatott Foglalkoztatás >> Alkalmazott módszerek, Dolgozók klubja,*

Munkahelyi Gyakorlat, A Salva Vita mint modell – helyszín: a Model Site projekt. A Bemutakozás és a Programjaink menüinek keveredése bizonyára a tartalmi szétválasztás nehézségeit tükrözi, hiszen a megismerés legkönnyebben a tevékenységen keresztül lehetséges. Átgondoltabb, a fogalmakat logikailag élesebben megkülönböztető szerkezettel áthidalható lenne a menük pontosabb felosztása. A Támogatott Foglalkoztatás projektje mind az értelmi sérült embert, a családját, környezetét, mind az őt foglalkoztató munkahelyet, igyekszik megfelelően felkészíteni, és sikerességét az is bizonyítja, hogy az OSI – a Soros György által alapított Nyitott Társadalom Intézet - felkérésére modellszervezetként működik, s tapasztalatait nemzetközi fórumokon, továbbképzéseken adja át.

Aktualitások menü ismét - a már a nyitóoldalon is olvasható - adónk 1%-nak felajánlását kéri, itt is behívható a 10 éves jubileumi beszámoló. A Káva elnevezés alatt egy színházi nevelési programtervről olvashatunk, mely drámapedagógiai módszerekkel igyekszik az értelmi sérült fiatal felnőttek önkifejezését segíteni, kommunikációs készségeiket fejleszteni, hogy integrálódásuk minél könnyebben megvalósulhasson.

Foglalkozunk veled hasznos elméleti és gyakorlati tudnivalókat tartalmaz az Alapítvány munkájának céljáról, programjairól: Támogatott Foglalkoztatás-speciális munkaerő-piaci szolgáltatás, Munkahelyi Gyakorlat-munkára felkészítő oktatási program, Színházjárók Baráti Köre, Dolgozók Klubja, Oktatás, Terjesztés. A fontos adatokon túl hasznos ismereteket gyűjthetünk az értelmi sérült emberekről: milyen hátrányokkal rendelkeznek, amelyek előnyökké válnak a munkavállalás során, hogyan foglalkoztathatók értelmi sérült emberek a nyílt munkaerő-piacon? A „Mi már foglalkoztatunk értelmi sérült munkavállalót” c. részben munkáltatói referenciák olvashatók, megtudjuk, hogy milyen támogatásokat kaphatnak a munkáltatók az Alapítványtól, munkaügyi központtól, államtól. Nem probléma, hogy... kezdetlől a gyakran ismételt aggályokat válaszolják meg. Amilyen tartalmas ez a rész, megérdemelte volna, hogy több oldalra tördelje a szerkesztő a nagyobb áttekinthetőség érdekében. Célravezető megoldás lett volna az oldal témáit kiemelve, linkként rákattintva a felhasználót a kívánt információhoz juttatni. Így kénytelenek vagyunk végig görgetni a hosszú oldalt, anélkül, hogy pontosan tudnánk, mit is tartalmaz. *A munkához való jogom* a főmenük között is olvasható, formájában és tartalmában azonos a „könnyen érthető változattal”, bár innen nem külön ablakba, hanem a jobb oldali keretbe töltődik be.

A *Hasznos tudnivalók* alatt a *Kapcsolódó weblapcímek*, *Irodalom ajánló*, *Törvények* almenük található. Itt szerencsére kiválaszthatja a látogató az érdeklődésének megfelelő témát, s csak az töltődik be. A *Törvények* almenü tovább is tagolódik egyes *segélyek*, *járadékok*, *támogatások*, és az azokat folyósító *hatóságok* szerint, s rákattintva, odavisz a hosszú szöveges részben. Itt a visszalépés funkciója hiányolható, mivel újabb információkérés választására csak az oldal tetején van lehetőség. Ha valaki célirányosan keresne, időt takaríthatna meg a zavartalan mozgás lehetőségével, ha a görgetés helyett oda-visszalépést biztosítana a honlap szerkesztője. Tartalmilag kifogásolható, hogy nem a törvényeket, rendeleteket olvashatjuk, hanem csak tudnivalókat, kivonatokat, hogy milyen juttatások igényelhetők az értelmi sérültek számára. Rejtve marad, hogy bármilyen forrást használt a szerző, sem a törvények, rendeletek nevét, kibocsátóját, idejét nem tudjuk meg.

Támogatóink menü alatt az 1994. óta az Alapítvány támogatóinak névsora olvasható évenkénti csoportosításban. Gesztus értékű lenne, ha ezek linkként kapcsolatot teremtetnének a támogató szervek weboldalaihoz. Az *Elérhetőségeink* menü biztosít kapcsolatfelvételt az alapítvánnyal e-mailben is, de egyéb interaktivitásra nem nyújt lehetőséget az oldal. Nem tájékozódhatunk sem a szerzőségéről, sem a látogatottságról, sem a frissítések gyakoriságáról. A FrontPage 5.0 szerkesztőjével és Javascript alkalmazásokkal tetszetős, hibái ellenére hasznos honlapot olvashatunk, hiszen a munkához vezetés, az integráció szándéka a célja.

UWYTA Rehabilitációs és Foglalkoztatási Kht. <http://www.uwyta.hu/index.html>

„MOTTÓNK: Hisszük, hogy a meglévő és leendő sikereink forrása az EMBER, akinek értékeit, képességeit hasznosítanunk kell mindannyiunk javára és örömére!”

Ez a honlap a Kht. teljes körű bemutatására készült, a betűszó az alapító United Way és a Támász Egyesület nevéből adódik. A telephelyek alapján láthatjuk, hogy a helyi jellegű kezdeményezés országos hálózattá nőtte ki magát. Ennek bizonyára a széleskörű partneri kapcsolat és a programok sokszínűsége az oka. Az előállított termékek köre: textiláru, faipari és gyertyakészítmények. A nyitó oldal egy frames szerkezetű képernyőfelosztást ad. A cég logója és a menüpontok állandó keretet adnak a középen elhelyezkedő négyzetnek, ahova a kiválasztott menü tartalma töltődik be. Mivel e rendelkezésre álló hely nem túl nagy, ezért szükség van gördítő sáv alkalmazására, noha a weblap tartalma jól szegmentált.

A menügombok Javas megoldása mindig jelzi, ha a kurzor hozzáér. A menük a következők: *Partnereink, Programok, Intézmények, Termékek, Ring Áruház, Call Center, Telephelyek.*

Ezek a szöveges, képekkel illusztrált menük egységes megjelenést mutatnak, a *Ring Áruház* menüpontjának kivételével. Erre kattintva újabb megoldással találkozunk, mivel egy másik honlapra vezet. A *nedobdel.hu* színeiben, stílusában illeszkedik az előző oldalakhoz, de még is megkülönbözteti magát. Bár ennek az oldalnak is az UWYTA a tulajdonosa, itt az újrahasznosítás másik, használati tárgyakra vonatkozó aspektusa tűnik fel. Ahogy az emberek számára is megtalálható az a hely – mentális vagy testi sérülés után is -, ahol még önmaga és mások számára is értéket teremthet, úgy a megunt használati tárgyak, bútorok, könyvek, játékok összegyűjtésével is, azokat helyre állítva, újrahasznosítva több érdeket kiszolgál ez a kezdeményezés: előnyös annak, aki meg akar válni feleslegessé vált holmijaitól, mert elszállítják, a helyreállítással munkát adnak azoknak, akik dolgozni akarnak, ingyen vagy jutányosan jutnak termékekhez azok, akiknek nincs pénze, nem elhanyagolható a vállalkozás környezetvédelmi jelentősége, s valószínűleg a kht. és az állam is, az egész társadalom jól jár ezzel a kezdeményezéssel.

Technikailag egy négyzetben jelenik meg az oldal tartalma, ahol egyrészt négy kisebb kép jeleníti meg a menügombokat, másrészt felette a *Dolgozóink, Rajzpályázat UWYTA, email* felirat. A képekre kattintva az újrahasznosítás folyamatairól olvashatunk részletesebben, a szavak pedig jellemzően képi információkat nyújtanak. Az *UWYTA* menü visszavezet a kezdőlaphoz, és az *email* lehetősége a kapcsolatfelvételt biztosítja. Itt is frames megoldást alkalmaz a szerkesztő. Sajnos az ablakban található előre-hátra nyilak nem működnek, így a navigálás nehézkes.

Összességében egy szellemében is tetszetős, sikeres vállalkozás honlapját látjuk, amely igyekszik kihasználni az üzleti életben is a webmarketing előnyeit.

Rolfim Elektrotechnikai és Finommechanikai Szövetkezet

<http://web.axelero.hu/rolfim/>

Ennek a honlapnak a bemutatását az ellenpélda kedvéért gondoltam elővenni, mert látszik rajta, hogy milyen keveset jelent a jószándék, ha nem társul hozzá anyagi támogatás, kapcsolatok és szakértelem a tevékenység reklámozásához. A főlap a vállalkozás vezetőjének személyes hangú, ám cseppet sem magabiztos, inkább alázatos kérése támogatók iránt. Dinamikus elgondolások, tervek helyett a sajnálat eszközével remél előnyt az internet használatától. Negatív célnak tekintem, ha egy honlapot a világhálóra téve csak annak

szánják, aki célirányosan keresi őket. A honlapon látszik, hogy szerkesztője alapfokon ismeri a honlapkészítés fortélyait, a legegyszerűbb megoldásokat választja, kevés információt közöl a *Tevékenység Cégismertető, Cégs adatok* oldalakon. Ezek, elütve a círádás főoldaltól, egységes háttéren, rövid információk. A *Tevékenységek* felsorolásában apró képeket használ illusztrációnak, melyek kinagyíthatók. Ne essék csorba a honlap létrehozójának tisztességén, de tanácsos lenne a vállalkozásuk sikere érdekében intenzívebben kihasználni a honlapok reklámértékét.

Sport

Fogyatékosok Nemzeti Sportszövetsége

<http://www.fonesz.hu/>

„A FONESZ a fogyatékos emberek sportjában működő legmagasabb szintű hazai szervezet, melynek célja az egyes tagszervezeteinek megfelelő nemzetközi sportszövetségek által megfogalmazott eszméknek, azok szellemének terjesztése, elősegítve ezzel a fogyatékos embereknek az épek társadalmába történő integrációját.”

A FONESZ a fogyatékos szervezetek sportszövetségeinek összefogásából jött létre. Valamennyi fogyatékos sportszervezet legmagasabb szintű szervezete.

A kezdőlap animált, az oldalakra a belépés nyelvválasztással lehetséges, s az aktuális hírek, események töltődik be először. A fejléc minden oldalon látható a menüpontokkal.

A menügombok layer alkalmazásával mutatják meg a menük tartalmát. A honlap világos szerkezetű, információkat közvetítő, többnyire két, egy esetben három szintig tagolt.

A menük

- *Szövetség > FONESZ, Tagszervezeteink, Szervezeti Felépítés* (ez utóbbi egységekre lebontódik);
- *Dokumentumok > Sporttörvény, Rendeletek, Szabályzatok, Határozatok;*
- *Hírek, információk > Aktuális, Archívum, Versenynaptár, Versenyengedély-kérőlap, Fotóalbum, EU Sportpályázat;*
- *Támogatók*
- *Kapcsolatok > Minisztériumok, Köztisztviselők, Közalapítványok, Régiók;*
- *Email*
- *Sportinformációs Rendszer* (ez egy regisztrációhoz kötött szolgáltatás, új ablakban jelenik meg, biztonsági figyelmeztetés hívja fel a figyelmet a megjelenítés kockázatára)

A honlap tartalma kereshető, ennek használata egyszerű, stringre kapunk találatokat, tehát lényeges a kis- és nagybetű, ékezet megkülönböztetése. A találatok megjelenítése gondot jelent, mert hiába kattintunk a találati halmaz címekre, nem az, hanem az Aktuális oldal töltődik be. Az Archívumban sem található ezek a dokumentumok, ráadásul az ott olvasható néhány dokumentum alján a *Régebbi cikkek* és a *Vissza* linkjei önmagára az oldalra vezetnek ide is és oda is. Jobb ötletem nem lévén, azt gondolom, hogy a Sportinformációs Rendszerben (SIR) lehetnek a keresett dokumentumok, amihez csak regisztrációval juthatnánk. Sajnos erről nem kapunk tájékoztatást a honlapon. A keresés eredményét levélben is elküldhetnénk, de nem működik ez a funkció. Ezek a tájékozódás korlátai lehetnek, ezért célszerű lenne kijavítani ezt a szép, PHP alkalmazásával dinamikussá tett oldalt.

„A mozgalom filozófiája a sériült ember saját erőfeszítésére, aktivitására épít. Különleges szabályrendszerével (divízió elmélet) megteremti - az állapotuknak megfelelő körülmények között - a siker és győzelem esélyét. A versenyek lebonyolításában a gyógypedagógia, a sport és a sportszervezés szakemberei egyaránt jelen vannak. Szülők és önkéntesek bevonásával olyan légkör teremthető meg, amely nélkül a sport és a Speciális Olimpia mozgalma nem létezne.”

Esküjéből: "Engedd, hogy győzzek; de ha nem győzhetek, hadd küzdjek bátran!"

A magyar speciális olimpiai mozgalom 1968-ban jött létre Washingtonban, s már több mint 140 ország tagja. A Paralimpia és Speciális Olimpia működési filozófiája teljesen eltérő, hiszen míg a Paralimpia versenyei teljes összpontosítással a győzelemért folytatott küzdelem, addig a Speciális Olimpia versenyzőit apró csapatokra osztják, teljesítményük és koruk szerint, minimum 3, maximum 8 fős csoportok versenyeznek egymással, így megközelítőleg a csoporton belül mindenki egyforma eséllyel indul. Az első három helyezett érmet kap, de mindenki a dobogóra áll és mindenki kap helyezési szalagot, ezáltal teljesül a mozgalom jelszava: „Mindenkinek győztes!”

A Nemzetközi Speciális Olimpia Mozgalom a világon régiókra osztott egységekben működik. Az Amerikai Egyesült Államok minden negyedik évben megrendezi a Világjátékokat amelyen minden régió legjobbjai mérhetik össze erejüket. A régiókon belül az országok Nemzeti Játékokat, nemzetközi versenyeket és országon belül területi és versenyszámonkénti viadalokat szerveznek.

A Magyar Speciális Olimpiai Szövetség most megújult honlapja bőséges információkat szolgáltat a mozgalom történetéről a *Történetünk* menüpont alatt. A főmenük nemcsak a fejléc részen, hanem a jobb oldali sávban is olvashatók, illetve annak egy módosított változata. Először úgy tűnt, mintha térképként is használható lenne, de ahhoz nem elég részletes és pontos. Sajnos a látványos technikai megoldások az oldalak betöltődési idejének rovására ékesítik a honlapot. A flash, PHP alkalmazások hatásosak, de nem túl praktikusak ebből a szempontból. Kis grafika jelzi a töltés idejét, ami egy idő után már elég bosszantóan mutatja, hogy várni kell. Az oldal vendégként, vagy regisztrált felhasználóként is használható, nem derül ki számunkra, hogy ez utóbbi milyen előnyökkel jár. Az éppen aktuális látogatók számát és minőségét az oldalsó „szerviz sávban” olvashatjuk. Szolgáltatása még a honlapnak, hogy bizonyos dolgok letölthetők róla, a *Legújabb letöltések* csak ízelítő a lehetőségekből: a *Téli Olimpiai Szabályzat*, *Winrar 3.2* tömörítő program, *Megbízólevél küldöttgyűlésre*. A letöltésről statisztikát is kaphatunk, hogy hányan vették már igénybe a dokumentumot. Levélben van mód a szövetséggel kapcsolatba kerülni, és a segítők keresése is aktív interakcióra biztosít lehetőséget. A többi dokumentum a felhasználó tájékoztatását szolgálja. A főmenük a következők: *Főoldal*, *Bemutakozás*, *Versenykiírások*, *Versenynaptár*, *Elérhetőségek*. A főoldal, vagyis a kezdő oldal az új honlap látogatóját köszönti, és néhány meghívót „kézbesít” az olvasónak a szövetség rendezvényeire. A *Versenykiírások* menüjében különböző sportágak kiírásai tölthetők le, de egy keresési ikonra kattintva kiderül, hogy ez csak az egyik kategória, ezenkívül még vannak további kategóriák, mint *Dokumentumok*, *Szükséges programok*, *Érdekes programok*, *Szabályzatok*, s ezek között kereshetünk. Ez a megközelítés nem tűnik ésszerűnek, a viszonyok kiderítése a lassú betöltésnek köszönhetően sok időt rabolt el. A menü látható tagolásával ez az expedíció megspórolható lenne. A *Linkek* menüpont alatt más szervezetekhez kapunk kapcsolódási pontokat. A honlap szerzője arra kér minket, hogy bővítsük a linkgyűjteményt, ha tudunk olyanról, ami idevaló, de az általa ajánlott *Hírküldés* menüpont (általám) nem található a honlapon.

A Munkatársaink menü alatt a szövetség szervezeti struktúráját ismerhetjük meg: Elnökség, Felügyelő Bizottság, Országos Bizottság, Tagszervezetek. A *Hírek* menüpont tartalma: *Élménybeszámoló, Hirdetmények, Pályázatok, Hírek, Nagano* – igazából nem túl szerencsés, hogy a rész részeként ugyanazt az elnevezést használjuk mindkettőre, az itt található dokumentumok száma nem is indokolja ezt a tagolást, összesen 10 dokumentum, ráadásul ha rögtön választhatnánk cím alapján, akkor nem kellene még a kategóriák betöltését is megvárni, amit újabb alsóbb szint követ. Itt is tapasztalható, hogy a dokumentumok olvasását, lekérését számlálja a program. A honlap hibái egyrészt a túlzott tagolásból erednek, amit talán a statisztika igénye szült, illetve a hatékony felhasználás rovására sikerült a vonzó megjelenésű honlapot létre hozni.

Magyar Paralimpiai Bizottság

<http://www.hparalimpia.hu/forum/index.html>

„A Magyar Paralimpiai Bizottság (továbbiakban MPB, angol nyelvű elnevezése: Hungarian Paralympic Committee, HPC) hivatott a hazai parasport - az International Paralympic Committee, továbbiakban: IPC szabályaival megegyező, a mozgás-, látás-, értelmi fogyatékos emberek legmagasabb szintű négyévenként megrendezendő paralimpiájára, versenyére felkészíteni a versenyzőket.” Jelszava: *Értelem, Test, Lélek*

A tartalmában nagyon gazdag, színvonalas honlap tudástárként összegyűjtött minden hasznos és lényeges információt a hazai parasportról. Ami nem olvasható ezen a honlapon, az bizonyára nem is lényeges. A fejléc alatt két frames ablakot látunk, mindkettő külön gördíthető. A bal oldali képernyőben található a menüpontok gombjai, sorban a következők: *Fórum, Hírek, Sportágak, Athén 2004, Torino 2006, Támogatóink, Tagszervezetek, Partner oldalak, Magunkról*. A kiválasztott menü tartalma a jobb oldali nagyobb ablakban jelenik meg. Először nézzük meg, milyen sportágakban lehet versenyezni a paralimpián.

A *Sportágak* menüpontra kattintva, ezt a táblázatot láthatjuk, ahol a képek linkként újabb oldalt töltenek be.

Minden sportág ablaka azonos szerkezet szerint épül fel: *Kvalifikációs szabályok 2004, Játékszabály, Kategorizálás, Eredmények, Versenyek, Honlap kapcsolatok*. Ezek közül esetleges, hogy mikor melyik almenü működik. Rendszerint képpel illusztrált szöveges információt kapunk.

Már látható az *Athén 2004* paralimpiai magyar oldala is, igaz, hogy nincs minden menüje feltöltve, de már megismerhetjük a magyar csapat tagjait, a kvalifikációs szabályokat, a játékok programjait, de majd itt láthatjuk az eredményeket, az olimpia létesítményeit, s a turistáknak szóló ajánlatokat is. A 2006-os Téli Olimpia híreiről, a készülődésről is külön menüben tájékozódhatunk, mivel időben még távol van, lényegesen kevesebb információt kaphatunk ezekről az oldalokról.

A *Támogatóink, Tagszervezeteink, Partner oldalak* menüi biztosítják a látogató számára, hogy információit szélesebb kontextusba helyezze, s tovább lépjen más szervezetek honlapjaira. Ezekben a menükben is emblémák, logók a navigáció eszközei, ami kétségtelenül szebbé, látványosabbá teszi a weblap megjelenését, de nem vakbarát megoldás.

A *Magunkról* fejezet kivételt képez, itt a szervezeti felépítésről, a múlt és jelen eseményeiről olvashatunk. Sajnos mindig vissza kell lépnünk a menü elejére, ha több mindent olvasunk, mert a navigáció megszervezése nem enged más megoldást. Nincs a honlapon térkép, bár igazából nem lehet eltévedni rajta, mégis egyszerűsíthetné a dokumentumok közötti lépegetést. Hasznos, és az oldalak száma szerint használt szolgáltatása a honlapnak a *Fórum*, ahol ilyen-olyan, parasporttal kapcsolatos felvetéseket vitatnak meg. Az oldal frissítéséről, látogatottságáról nem kapunk információt, de az aktuális hírek tájékoztatnak arról, hogy gyakran gondolzza az ismeretlen szerkesztő a honlapot. A hírek tagolása is nagyon rokonszenves, nem csak ömlesztve kapjuk az információkat, hanem *Elnökségi, Közgyűlési, Bizottsági, Sporttörvényi, és IPC Hírek szerint*, időrendben csoportosítva.

Művészetek

LáncSzem Galéria

<http://www.lancgaleria.hu/>

„Virtuális Galéria megnyitásával segítséget kívánunk nyújtani olyan sérültséggel élő alkotó emberek számára, akik önálló vagy kollektív alkotásokat (képzőművészeti, kézműves, iparművészeti, irodalmi, film, zenei, multimédiás, stb.) hoznak létre, viszont élethelyzetük, kapcsolataik, ill. mecenatúra hiánya miatt jelenleg esélytelenek hazai, vagy nemzetközi megjelenésre. Reményeink szerint a **Láncszem Galéria** elindulása új, eddig ismeretlen alkotók felfedezésével és megismertetésével bővíti a művészetek szerelmeit.”

A Virtuális Galéria nyitó oldalán választhatunk, hogy angol vagy magyar nyelven nézzük-e végig a kiállításokat. *Rólunk, Kiállítás, Naptár, Archivum, Internet* – ezek a főbb menüpontok. A *Rólunk* rovat nem a weblap létrehozóiról, hanem a szándékaikról szól. Kedvező céljai azzal kecsegtetnek, hogy alkotókat ismertet meg velünk, aktuális kiállításokat láthatunk, megtudhatjuk az alkotók elérhető publikációit, a műveik megvásárlásának feltételeit, alkotói terveket, támogatási lehetőségeket közöl. Ezen az oldalon tájékoztatnak a fő támogatókról, a honlap impresszumáról, és hogy majd lesz egy vendégkönyv, de addig a webmesternek jelezzük közlendőinket.

A jobb felső sarokban egy navigációs nyíl visszavezet a főoldalra. Itt a léphetünk be a Kiállításra. Öt kiállítást tekinthetünk meg: *SMACK* (Sérült Művészek, Alkotók és Kézművesek Köre) *Bárka Művészeti Stúdió*, *Bárdus Gábor karikaturista*, *Frim Jakab Fogyatékosok Egyesített Intézete*, *Lámpás '92 Alapítvány*, *Hallássérültek Kultúrájáért Alapítvány* tárlata látható. Külön-külön nézhetjük meg a kiállításokat, mindegyik előtt rövid bevezetőt olvashatunk a gyűjteményről, az alkotói közösségről.

A kiállítás képeit alkotónként nézhetjük meg, mindig előre lépve a művekhez, majd vissza az alkotók névsorához. Ez körülményessé teszi a haladásunkat, hiszen a képek kinagyításával még több szintre tagolódik a művelet, ami lassítja haladásunkat. Nincs módunk „termet”. Váltani, ha meguntuk a barangolást, csak ha betartjuk a lépcsőfokokat és visszalépegetünk. Hiányoznak a beígért bemutatások, bővebb információk az alkotókról, alkotásokról. Mindegyik tárlat azonos sémán alapul, csak az alkotók és a művek mások. Többnyire grafikák és festmények, de egy-két kézműves tárgy is látható.

A Naptár menü üres, illetve néhány szóban a tavalyi év júniusára ígéri a következő kiállítás „megnyitását”. Ez azt mutatja, hogy nem gondolják a honlapot, már legalább egy éve.

Az Archivumban két kiállítás látható, s óhatatlanul felmerül a gyanú a sok ismétlődő kép láttán, hogy az aktuális kiállítások között is ezeket láthattuk.

Az *Internet* menüpont a világhálón lévő kapcsolatokat kellene, hogy összegyűjtse, sajnos csak egy kapcsolódási pontot találtak a honlap szerzői, a Handicap Alapítványhoz vezet egy link. Szomorú, hogy nem vették maguknak a fáradságot, hogy összegyűjtsenek néhány címet, vagy a FRRISS Újság honlapjának tematikus linkgyűjteményét is idecitálhatták volna:

<http://www.gmfk.ch/eng/kuenstler.html>, <http://www.hbo.com/kinggimp/king/index.html>

[http://www.inclusion-](http://www.inclusion-europe.org/information/testsite2/MenuTemplate.asp?lang=HU&level=B&PosMenu=2)

[europe.org/information/testsite2/MenuTemplate.asp?lang=HU&level=B&PosMenu=2](http://www.inclusion-europe.org/information/testsite2/MenuTemplate.asp?lang=HU&level=B&PosMenu=2)

<http://www.watercolor-paintings.biz/tumbnail.html>

<http://www.nsnnet.org/averillbarkhouse/paintings.html>

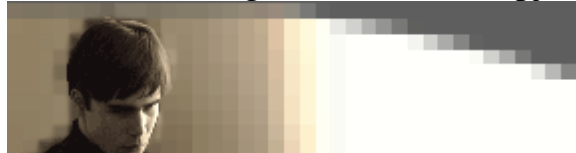
http://www.sconi.com/wc_gallery1.htm

<http://www.festomuvesz.hu/kalmarzs/kalmarzs.htm>

Számomra nagy csalódást jelent a honlap, mert sokkal többet ígért, mint amit nyújt, s a támogatók felsorolása arra enged következtetni, hogy valószínűleg nem kevés pénzből sikerült megalkotni ezt a félig kész, nehézkesen használható honlapot, mely korántsem ad átfogó képet azokról a művészekről, akik sérültségükkel együtt képesek megragadni az állandó és örök értékek darabjait.

Érdi Tamás zongoraművész honlapja

http://www.erditamas.hu/hun_index.html

„Érdi Tamás 1979. november 23.-án született Budapesten. Koraszülöttként egy hibás inkubátor kezelés következtében elvesztette a látását. 5 éves korában kezdett zongorázni, zenei érdeklődésére hamarosan felfigyeltek. Két tanára, Becht Erika és Kollár Zsuzsa - a mai napig - egy un. "strukturális" módszerrel tanítja, melynek során szinte újra komponáltatják vele a darabokat, aminek eredményeként számtalan zongoradarabot és 12 versenyművet tud zongorázni a látáshiány ellenére.”

A művész honlapja nagyon egyszerű, egyfajta névjegykártyaként a legfontosabb tudnivalókat közli életéről, művészetéről. Magyar és angol nyelven férhetünk az információkhoz. Első menüpontja az *Életrajz*, mely a rövid biográfiai adatokon kívül kritikai szemelvényeket is nyújt. A lap felső részén az almenü címek tartalma új ablakba töltődik be: *Repertoire*, *Koncertprogram*, *Angol nyelvű kritikák*. A képgaléria a művész gyermekkorától napjainkig mutatja be a fejlődés lépcsőit. A képek kinagyíthatók. Nemcsak személyéről, hanem lemezborítóinak fotóiból is válogatást kapnánk, ha a link nem vezetne üres oldalra bennünket. A harmadik menüpont alatt letölthető egy darab a művész előadásában: *Wolfgang Amadeus Mozart C-dúr zongorahangverseny III. Allegro vivace assai*, melynek lejátszásához Winamp vagy Windows Media Player szükséges.

A honlapot nem a művész hozta létre, mivel minden róla szóló híradás egyes szám harmadik személyben említi őt, de mód van kapcsolatba lépni vele email útján. A honlap semmilyen technikai különlegességet nem rejt magában, csak egy apró névjegykártya került hozzánk az interneten keresztül.

Cserepes Andrea honlapja

<http://csandi.freeweb.hu/>

"*Semmi sem valószínű, de minden lehetséges!*" Ezt a jelmondatot választotta Cserepes Andrea honlapja jelszavának, de gyanítható, hogy egész gondolkodását jellemzi ez a nagy optimizmus. Vidám, kedves honlapja egyszerűségről és vidámságról tanúskodik. Szereti a színeket és bátran alkalmazza is azokat, nyitott, őszinte személyiséget tükröznek sorai.

A honlapja szerkesztését nem bonyolította túl, hiszen célja nem a webszerkesztési ismeretek világgá kürtölése, hanem hogy hírt adjon magáról, s közkinccsé tegye alkotásait, amik másként kisebb hatással juthatnának el lélektől lélekig. A maga örömeire kezdett el írni, s néhány pályázatra beküldve írásait, sikereket ért el, s ez további írásokra sarkallja.

Honlapjának menüi: *Magamról*, *A család bemutatása*, *Mesék*, *Novellák*, *Festmények*, *Kedvenc kattintásaim*. A bemutatkozásból megtudjuk, hány éves, mivel foglalkozik, hogyan kezdett el írni. A családtagokat érzelmi kötődésein keresztül ismerjük meg. Műveinek gyűjteménye pedig megismertet az alkotásaival. Honlapja azért is érdekes, mert nemcsak mint művész-jelölt, hanem mint egyéni honlapszerkesztőt is vizsgálhatjuk.

A függelékben található linkgyűjteményben még más fogyatékos emberekről szóló vagy általuk készített honlap található művészeti témában is, de ezek számba vétele meghaladja a dolgozat lehetőségeit.

Segítő szoftverek és eszközök

A fogyatékos emberek sokszor csak kiegészítő segítő eszközökkel képesek a számítógép használatára. Ezek lehetnek hardver vagy szoftver eszközök is.

Hazánkban a vakok és gyengénlátók számára nagy kínálat van, de más fogyatékoságok kompenzálására kevésbé elterjedt az eszközök használata.

Ez a kis gyűjtemény ízelítőt ad abból a külföldön széles választékból, ami hozzásegíti a sérült embereket az önállóbb életvitelhez. Remélhetőleg minél szélesebb körben juthatnak el hazánkban is a sérült felhasználókhoz, hogy az akadálymentes info-kommunikációs eszközök használatával ezen a téren is megvalósulhasson az esélyegyenlőség.

A látássérülteket segítő lehetőségről bővebben lehet olvasni Várhelyi Eszter: A vakok információszerzésének lehetőségei: számítógép és az internet adta előnyök c. szakdolgozatában. Ezen részeket nem találtam szükségesnek megismételni.⁶⁶

Látássérültek számára

Öregbetűs billentyűzet gyengénlátóknak

(Large Imprinted Keyboard 'Nagy nyomtatású billentyűzet')⁶⁷

Gyártja: The Key Connection, Inc.

Ez az Öregbetűs billentyűzet gyengénlátó személyeknek lett tervezve, akiknek olyan látási zavarai vannak, hogy nehezen tudják olvasni a szokásos billentyűzetet.

Ezekre a billentyűzetekre 100%-al nagyobbak betűk vannak nyomtatva, mint a szokványos. Kapható elefántcsont színben fekete nyomtatással vagy fekete színben fehér betűnyomással.

Ára: \$125

Képernyőolvasók vakoknak

JAWS v4.01 (Job Access With Speech 'Munka-hozzáférés beszéddel')⁶⁸

Gyártja: Freedom Scientific™

Ára: \$830.00

JAWS Standard Edition for Windows 95/98/Me & XP Home

Ez egy nagy teljesítményű képernyőolvasó program vakok számára.

Egy beépített beszéd szintetizálót használ és a számítógép hangkártyájával a számítógép monitorán megjelenő tartalmat a hangszóróra küldi.

JAWS használható internetes böngészésre, levelező programokra, szövegszerkesztéshez, táblázatkezelőkhöz, prezentációs programokhoz, webfejlesztési eszközökhöz, adatbázis-kezelő programokhoz, stb.

⁶⁶ Várhelyi Eszter: A vakok információszerzésének lehetőségei: számítógép és az internet adta előnyök
<http://www.mek.iif.hu/porta/szint/muszaki/szamtech/alkalmaz/varhelyi/html/#6>

Utolsó ellenőrzött hozzáférés: 2004. április 25.

⁶⁷ <http://atostore.enablemart.com/productDetail.aspx?pid=536&dept=22&store=10>

⁶⁸ <http://atostore.enablemart.com/productDetail.aspx?pid=483&dept=25&store=10>

KeyRead (Junior ScreenReader 'Ifjú Képernyőolvasó')⁶⁹

Gyártja: RJ Cooper & Associates

Képernyőolvasó kezdőknek .Egyelőre csak Macintoshon működik, de várható a Windows-os változata is. Sharver, 14 napig ingyenes, azután \$199 a regisztrációs kód.

Egy egyszerű, de sok mindent tudó képernyőolvasó, kimondottan olyan vakok számára készült, akik kezdő számítógép-felhasználók.

Teljesen a megszokott billentyűzet navigációs nyilaival működik.

Kimondja minden billentyű lenyomását, kiválasztható a képernyő egyes része olvasásra, kiválasztható a menük olvasása.

A "KeyRead" mindenféle programmal működik: szövegszerkesztőkkel, böngészőkkel és más felhasználói programokkal.

Hal Képernyőolvasó (Hal Screen Reader)⁷⁰

Gyártja: Dolphin Computer Access

Hal Screen Reader v5 Std Windows-ra: \$695

"Hal" lehetővé teszi a vakok számára, hogy hallják mi történik a számítógépükön, úgy hogy a monitor információját beszéddé alakítja.

Hozzáférhetővé teszi a Microsoft Office 2000 és az Internet Explorer 5.0. programokat.

Braille kimenet is lehetséges, ha van a felhasználónak Braille képernyője. A Braille navigáció független a beszédtől és a nagyítástól.

IBM Honlap-Olvasó 3.0 (IBM Home Page Reader 3.0)

Ára: \$149

Az IBM Honlap-Olvasó (HPR) egy beszélő „felvezető” a szupersztrádára vakok, vagy korlátozott látású emberek számára.

Ez az új termék az IBM cégtől eddig még nem látott gyors, könnyű hozzáférést biztosít az internethez, hatásosan elbeszélve a hálózatos információkat.

Egyszerű, könnyen használható segédeszköz a navigációhoz, az IBM ViaVoice szövegből-beszéd szintetizátorát használja a beszédhez.

A billentyűzetet használva a navigációhoz, a vak vagy csökkentlátású személy hallani tudja a web-oldal teljes tartalmát egy logikus, tiszta és könnyen érthető módon.

A HPR hallhatóvá tudja tenni a szöveget, a kereteket, a kép és szöveg kapcsolatokat, alternatív szöveget képekhez vagy képet térképekhez, formaelemek mint javascript, graphikai leírások, oszlopos formázású szövegeket, és adatbeveteli mezőket.

A program speciális táblázat-navigációt is szolgáltat, ami lehetővé teszi a felhasználónak, hogy megértse akár a legbonyolultabb táblázatokat is, mint pl. a televíziós szöveglista.

---

⁶⁹ <http://rjcooper.com/keyread/>

⁷⁰ <http://www.dolphinuk.co.uk/products/hal.htm>

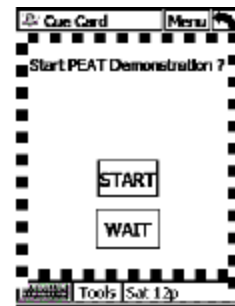
Kognitív sérültek számára

IntelliKeys speciális billentyűzet⁷¹

A normál billentyűzetnél nagyobb billentyűzet, kb. feleannyi különböző színű és mintájú gombbal. Cserélhető felület: a billentyűzet helyett választhatók lenyomható piktogramok is. A tanulási nehézségekkel küzdőknek ideális. Az ára 150-200 euró körüli, külföldről kell behozatni.

PEAT™ (Planning and Execution Assistant and Training System 'Tervező és Végrehajtó Segítő és Begyakorló Rendszer')⁷²

Gyártja: Attention Control Systems, Inc.

A PEAT™ program arra lett tervezve hogy sűgő és tervezési segítséget biztosítson olyan személyeknek, akiknek problémaik vannak az emlékezettel és a figyelemmel. Tipikus felhasználói között lehetnek traumás agysérüléssel betegek, idegrendszeri betegségekben szenvedők (mint pl. Alzheimer kór) és figyelemzavarral, túlzott aktivitással küszködők.

A PEAT program azzal hogy segíti őket a napi tevékenységek megtervezésében és az időbeosztásuk követésében, lehetővé teszi, hogy ezek az emberek jobban függetlenek legyenek. A PEAT szabadalmaztatott tervező programot egy NASA számítógépes mérnök tervezte, aki automata tervező programokat fejlesztett robotrepülőgépekre.

A tervező program az első agyi lebernyeg és a végrehajtó agyi funkciók neuropszichológiai modeljén alapszik. A PEAT szabadalmaztatott automata tervező sajátosságához hozzátartoznak lebegő feladatok és programsorok. A PAET fejlett mesterséges intelligenciás programot és grafikus kijelzőt egyesít magában, választási menük széleskörű használatával, személyre szabott szóbeli és hangjelekkel, és egyéb sajátosságokkal, amiket értelmi, felismerő és mozgási hiányosságokban szenvedő személyek számára fejlesztettek ki.

PEAT képességei az alábbiakat tartalmazzák:

- Specializált felhasználó adapter látási, értelmi és mozgási hiányosságokban szenvedő emberek részére.
- Grafika és hang használata emlékeztetőként feladatok kezdetére és befejezésére.

⁷¹ <http://www.intellitools.com/products/IntelliKeys/home.htm>

⁷² <http://abilityhub.com/cognitive/index.htm>

- Automatikus újra ütemezés ha egy feladat késleltetve, vagy félbeszakítva vagy eltörölve van.
- Személyre szabott igényeknek megfelelően, az igények változásával újra konfigurálás lehetséges.
- A programsorok rangsoroltak, többlépéses tevékenységet és bonyolult napi rutinokat tudnak leírni.
- Lebegő feladatok, amiket adott időpontokon belül tetszőlegesen lehet ütemezni.
- Hanggal és képekkel integrált.

Hallássérültek számára

iCommunicator 4.0

Gyártja: Interactive Solutions, Inc.

Ára: \$3999.00

A fejlett, többérzékelős technológia bonyolult kommunikációs problémák megoldására szolgál az oktatásban, a munkahelyen és a közéletben.

Az iCommunicator™ program 4-es verziója élenjáró kommunikációs technológia. Nagyon hatékony eszköz, a siketek és nagyothallók és más kommunikációs zavarban szenvedők részére jó kommunikációs megoldást nyújt.

Az iCommunicator elősegíti az önálló kommunikációt siket vagy nagyothalló emberek számára, és inkább alternatívát nyújt mint helyettesíti a jelbeszéd tolmácsokat.

Azonnali fordítás: Beszédről – szövegre - jelre

Mint az első és a maga nemében egyedülálló, fejlett beszédről-szövegre fordító technológia a piacon, az iCommunicator hatásos kétirányú kommunikációt tesz lehetővé természetes körülmények között. A hangszórók beszéd/hang profilt készítenek és továbbítanak a végfelhasználó számítógépéhez, ahol az iCommunicator program hatékonyan, azonnali fordítást végez:

- Beszédről szövegre
- Beszédről video jelbeszédre
- Beszédről számítógép által generált hangra
- Szövegről számítógép által generált hangra vagy video jelbeszédre.

Felhasználói

előnyök

Egyedülálló, páratlan lehetőségek. Az iCommunicator egyedülálló technológiai sajátosságai páratlan lehetőségeket nyújtanak a felhasználóknak ahhoz, hogy hatékony, eredményes kommunikációt érjenek el a legtermészetesebb körülmények között. Az egyszerű "mutasd és kattints" technikája az iText szöveges segédprogram lehetővé teszi, hogy a felhasználó emailt, honlapot, és más programokban készült dokumentumokat alakítsanak át jelbeszédre vagy beszédre az iCommunicatoron keresztül.

A felhasználónak lehetősége van arra hogy:

- Egyenragú hozzáférésük legyen akusztikus információkhoz
- Megnövelje a beszélt nyelv megértését
- Kétirányú (kölcsonös) kommunikációt hozzon létre
- Tökéletesítse az írást és a nyelvi képességeket
- Önállóságot és önbizalmat növeljen
- Megnövelje az előrehaladás és a siker lehetőségeit az oktatásban, munkában, személyes kapcsolatokban, és a közéletben.
- Az élet minőségét megjavítja

Az iCommunciator programot használják alapoktatásban, közép- és felsőoktatásban, hatóságoknál, és közhivatalokban az Egyesült Államok és Kanada területén.

Adó-vevő készülék

Az URH rendszerű adó-vevő készülék a súlyos fokú nagyothallók hatékony segédeszköze. Az adó-vevő egy mikrofonnal ellátott adóból (amit a beszélő visel), illetve egy vevő készülékből áll (amit a hallássérült személy visel). A vevő a hallókészülékhez csatlakozik.

Mozgássérülteknek, a kezüket nehezen használóknak

Érintéses Képernyő (Touch Screens)⁷³

Az érintésre működő számítógépes monitorok átlátszó műanyag lapok, amikbe parányi érzékelők vannak beépítve, amik érzékelik az ujjbegy vagy más mutatóeszköz nyomását. Amikor az érzékelők megnyomódnak, úgy működnek, mint egy szokásos egér: egy vagy két kattintás, húzás.

A különböző beállításokhoz egy segédprogram telepítése szükséges a számítógép merevlemezére.

Az érintéses monitorok kitűnően kiváltják az egérhasználatát, azoknak könnyebbéség, akik erre nem képesek.

Ára : \$525.00

View Sonic 17 inch CRT (Com1 vagy 2) Win95-XP/Linux

BigKeys LX óriásbillentyűzet - Windows 95/98⁷⁴

A normál billentyűzetnél négyszer nagyobb színes billentyűzet, feleannyi gombbal, de minden fontos feladat megoldható rajta, ami a normál billentyűzeten. Az ára 150-200 euro között van, típustól függően. Külföldről kell behozatni.

⁷³ <http://abilityhub.com/mouse/touchscreen.htm>

⁷⁴ <http://www.bigkeys.co.uk/>

BigKeys LX billentyűzetmaszk⁷⁵

Mozgáskoordinációs zavarok esetén szükséges átlátszó műanyag védőrács, a billentyűkhöz illeszkedő lyukakkal. A használó ráhelyezi a kezét, és más billentyűk lenyomása nélkül nyugodtan kiválasztja a kívánt billentyűt. Az ára 100 euró körüli, külföldről kell behozatni.

R. J. Cooper - BigKeys software - Windows 95/98⁷⁶

Ingyen letölthető program, amely ahhoz szükséges, hogy a Bigkeys LX billentyűzetet egér nélkül is lehessen használni.

Keyboard Layout Manager (KLM) Medium⁷⁷

Ingyen letölthető program, amely ahhoz szükséges, hogy a Bigkeys LX billentyűzetet a magyar ékezetes betűkre állítsuk.

Halmazottan sérültek számára⁷⁸

A Bliss Alapítvány Segítő Módszertani Kommunikáció Központjában az alábbi megoldásokat használják. A számítógépeket az egyéni szükségletek szerint adaptálják. Speciális billentyűzetet és egeret használnak azok a személyek, akik nem tudják ezeket az eszközöket hagyományos formában használni.

Speciális lábkapcsoló

Speciális kapcsolódobozzal kiváltott billentyűzet

⁷⁵ <http://www.bigkeys.co.uk/bigkeys-accessories.asp?accessory=g>

⁷⁶ Forrás: <http://www.extra.hu/gurigaklub/nehezkez.htm>

⁷⁷ Forrás: <http://www.extra.hu/gurigaklub/nehezkez.htm>

⁷⁸ Forrás: <http://www.c3.hu/~drahu/bliss/segito.html>

Fejpántra erősített segédeszköz

Könyökkel működtetett óriásbillentyűzet

Ökölrel görgethető óriásegér

Egyetlen kapcsolóval irányítható játékos színező program

Elektronikus Segédeszközök a Mindennapi Élethez (Electronic Aid to Daily Living)⁷⁹

Más szóval úgy is ismert, mint ECU (Environmental Control Unit 'Környezetszabályzó Egység')

Ezek az eszközök lehetővé teszik a különböző elektromos berendezések irányítását úgy mint televízió, rádió, cd-lejátszó, világítás, ventilátor, stb.

Az irányítás hangaktiválással, kapcsolókkal, számítógépes kapcsolattal és eszközökkel, ún.X-10 egységekkel történik. Elektromos tolószék irányítóját lehet használni az elektronikus berendezések hozzáférésehez. Az elektronikus berendezések irányítása általában ultrahangos, infravörös, elektromos kábelekkel és rádiófrekvenciával történik.

Számítógépes Programok Elektronikus Eszközökhöz a Mindennapi Élethez

HAL (Home Automated Living 'Önálló Otthoni Élet')⁸⁰

Gyártja : HAL

Ára: \$399.00 (bevezető csomag)

⁷⁹ <http://abilityhub.com/ecu/index.htm>

⁸⁰ <http://www.automatedliving.com/default.htm>

A HAL2000 egy komplett otthon irányító rendszert egységesítő számítógépes programcsomag, amit Microsoft Windows 95 és 98 operációs rendszerekre (95, 98) fejlesztettek ki.

A HAL2000 számítógépes programmal különböző háztartási berendezéseket lehet irányítani, lámpákat, biztonsági berendezéseket, hőmérsékletet szabályozhatunk, telefont, házimozit, és internetet irányít. Mindezt hang által, a lakás bármely pontjáról.

HomeVoice™ (OtthonHang)⁸¹

Gyártja: SmartHome.com

HomeVoice™ (Otthon Hang) a legmodernebb hang felismerési technológiát használja a lakás irányítására. SoundBlaster kompatibilis hangkártyát és számítógépet használ arra, hogy hangfelismerést adjon a legnépszerűbb lakásirányítási eszközökhöz. Parancsszavakat lehet választani különböző tevékenységekhez.

A tevékenység lehet egy X-10 vezényszó, infravörös parancsszó, egy makro (parancs sorozat) vagy egy kapcsoló irányítása, attól függően, hogy milyen lakásirányítási eszköz van kiépítve.

Elektronikus segédeszközök a mindennapi élethez

Ezek az eszközök diszkrét szabályozást hajtanak végre (elektronikus eszközök ki- és bekapcsolása) mint például világítás, ventilátor, tv, stb.

Több eszköz folyamatos ellenőrzésére is képes, ami kisebb vagy nagyobb szabályozást eredményez, pl. a tv hangjának felerősítése vagy csökkentése, vagy a lámpák tompítása.

Call Bell ('Hívó csengő')⁸²

Gyártja: TASH Inc.

Ára: \$46

A Call Bell (hívó csengő) egy olcsó, és kicsi, elemmel működő riasztóberendezés. Amikor a csengőt bekapcsolják, egy jellegzetes, kéthangú jelet bocsát ki. A Call Bell-t közvetlenül egy kapcsolóval, vagy távolról egy Ultra I. távirányítóval lehet ki- és bekapcsolni.

Relax II⁸³

Gyártja: TASH Inc.

⁸¹ <http://www.smarthome.com/1470.html>

⁸² http://www.tashinc.com/catalog/env_accessories.html

⁸³ http://www.tashinc.com/catalog/env_infrared.html

Ára: \$1200

Szabályozni képes maximum 4 infravörös és 10 elektromos készüléket egyetlen kapcsolóval. X-10 távvevő szükséges az elektromos készülékek működtetéséhez. Egyszerű és gyorsan megtanulható. Új, könnyen követhető, állítható sebesség. Skandalo módok: automata, tartó és lépegető. Kép és hang visszajelzése van. Mutatós, könnyű beállítani. Közönséges távirányítóval lehet beprogramozni.

NEMO Basic⁸⁴

Ára: \$4,495.00

NEMO-nak megvilágított folyadékkristályos kijelzője van, amit éjjel és nappal is le lehet olvasni. Minden irányba küld infravörös jeleket, ugyanúgy mint a tv távirányítója. Valójában távirányítónak is lehet nevezni. Meg képes tanulni bármilyen infravörös jelet, bármely más távirányítótól, és beépített kódjai is vannak X10 egységekhez (lámpák), állítható kórházi ágyakhoz. Egy speciális magas minőségű hangszórós telefont is lehet hozzá kapni (ez választható). A NEMO-t irányítani lehet hanggal, kapcsolóval, joystick-kal, és a tolókosci irányítójával.

Simplicity^{TM85}

Gyárja: Quartet Technolgy Inc.

A Simplicity^{TM} ('Egyszerűségek') kapcsolóval működő környezet szabályozó egység (ECU) hangadással. A felhasználó irányítani tudja környezetét tetszőleges ability kapcsoló segítségével. A 7M sorozat megegyezik a 7-es sorozattal, de speciális számítógépes felhasználói felületet is nyújt, amivel teljes körű irányítást ad a felhasználónak tetszőleges IBM számítógép, vagy morze jelek segítségével.

⁸⁴ <http://www.enablemart.com/productDetail.aspx?pid=212&dept=12&store=10>

⁸⁵ http://www.qtiusa.com/product_description.asp?ProdID=1

Sicare Pilot⁸⁶

Gyártja: Tash, Inc.

Ára: \$4000,00

Természetes beszéd-felismerő a környezet irányítására. A Sicare Pilot beszélt parancsokat vált át jelekké amikkel különböző eszközöket lehet szabályozni különböző körülmények között. Hangirányítással irányítani lehet a tv-t , számítógépet, telefont, világítást, ajtókat, és még sok más. Dupla kapcsolós vagy szimpla kapcsolós változata van, 64 egyedi szó megjegyzésével, egy-egy parancsszó többszöri felhasználásával, menürendszerrel. Beépített mikrofon, hangvisszajelzés menüparancsokra, a parancsszavak elfogadásának tudomásul vételét visszajelzi. Keresésnél hangjelzés.

Mercury és Mercury SE⁸⁷

Gyártja: Assistive Technology, inc

Ára: \$7195,00 (alapsomag)

Minden egység magában foglal előre beprogramozott infravörös jeleket a leggyakoribb televíziók, videolejátszók, dvd-lejátszók, műholdas antennák, és vezetékes tv dobozok irányítására.

Ez kiküszöböli a beprogramozással járó kényelmetlenségeket. Ráadásul, az X10 parancs központ lehetővé teszi a felhasználónak lámpák és háztartási gépek ki- és bekapcsolását (további alkatrészeket igényel). A Mercury egy teljesen integrált Microsoft Windows XP-n alapuló Kiegészítő és Alternatív Kommunikációs (KAK) eszköz. A Mercury SE a dedikált változata a Mercury KAK készüléknek. A Mercury SE úgy lett megváltoztatva, hogy alkalmazkodjon azokhoz az egészségügyi előírásokhoz, amiket a beszédgeneráló eszközök számára hoztak létre.

⁸⁶ http://tashinc.com/catalog/w_sicare_pilot.html

⁸⁷ <http://www.assistivetech.com/p-mercury.htm>

FreeSwitch Max⁸⁸

Gyártja: Adaptivation, Inc.

Ára: \$325,00

A FreeSwitch Max váltóáramú készülékeket irányít közvetlen választással, billentyűzet vagy külső kapcsolók segítségével. A FreeSwitch Max négy darab 5 másodperces üzenetet tud visszajátszani. Az üzeneteket vagy a beépített hangszórókon vagy fejhallgatókon keresztül lehet hallani. Előre, hátra és léptetéses visszajátszás lehetséges.

A hang jelzéses visszajátszással, amikor a FreeSwitch Max például lejátszsa azt a kifejezést, hogy "rádió be", az operator le tudja nyomni a billentyűt vagy kapcsolót, hogy kiválassza a megfelelő választ, ami azután bekapcsolja a rádiót.

X-10⁸⁹

Az X10 egy kommunikációs programnyelv, ami lehetővé teszi, hogy kompatibilis termékek beszéljenek egymással a lakás meglévő elektromos hálózatának használatával.

A legtöbb X10 kompatibilis termékek általában nem drágák, és mivel a meglévő elektromos hálózatot használják, nem kell költeni költséges újra vezetékezésre.

A beállítás egyszerű, egy adó készüléket kell bedugni vagy bekötni egy tetszőleges helyen a lakásban, ami azután szabályozó jeleket küld (ki, be, lecsökkentés, felerősítés, stb) egy vevő készülékhez, ami a lakás egy másik helyén van bedugva, vagy bekötve a hálózatba.

⁸⁸ <http://www.adaptivation.com/freeswitchmax.htm>

⁸⁹ <http://www.smarthome.com/aboutx10.html>

Összefoglalás

A dolgozat címében felvetett kérdésre azt a választ adhatjuk, hogy ha a fogyatékos személy hozzáférhet az oktatáshoz, munkavállaláshoz, a szabadidő kultúrált eltöltéséhez, vagyis teljes jogú állampolgárrá válik, másodrendű körülmény lesz maga a fogyatékoság. Ha az információs társadalom létrejöttében elkötelezett országok a magas színvonalú törvényi szabályozásokon túl, azok betartására is figyelmet szentelnek, ha a célok megvalósításában okos prioritásokat biztosítanak, s mindehhez anyagi erőforrásokat is rendelnek, akkor van esélye a fogyatékos embereknek az egyenlőségre.

Mindez nemcsak a politika függvénye, hanem a társadalmi kultúra által is meghatározott lehetőség. Azokban az országokban, ahol az integráció korábban megkezdődött, több fogyatékos ember látható a mindennapi életben. Az, hogy Magyarországon kevesebb fogyatékos ember van az utcákon, nem azt jelenti, hogy nálunk kevesebben vannak, hanem azt, hogy négy fal közé kényszerülnek otthonaikban vagy az otthonokban.

Az oktatás jelentősége ezért stratégiai kérdés: nemcsak a hátrányok szellemi kompenzálására, hanem az integráció formáinak begyakorlására is ez teremt helyszínt.

A könyvtárak szerepét nem lehet eléggé hangsúlyozni: milyen óriási lehetőséget jelentenek elektronikus szolgáltatásaik azok számára, akiknek különféle akadályok nehezítik az információhoz, tudáshoz való jutásukat.

Az elemzett honlapok tanulsága azt mutatja, hogy az info-kommunikációs eszközök használata fontos eleme lehet a virtuális akadálymentesítésnek. A kormányzati, önkormányzati honlapok, alapítványok, szervezetek oldalai elsősorban adattárakként a legfontosabb információkat közlik a kormányzati programokról, a betegségekről, a rehabilitációkról, a kitörés lehetőségeiről. Ezeknek az oldalaknak mind tartalma, mind megjelenése olykor kívánnivalót hagy maga után, pedig a hivatalos honlapok felelőssége nagy abban a tekintetben, hogy milyen tartalommal jelennek meg a világhálón.

Bár az érdekképviselő hatékonysága sokszor megkérdőjelezhető, ezek az intézmények sok ember számára jelentenek internet-hozzáférést.

Szociális helyzete miatt ma még kevés sérült ember rendelkezik számítógéppel, internet-hozzáféréssel, ezek célszerű használatának ismeretével. Sok embernek speciális segédeszközök szükségesek ahhoz, hogy megtanulják a digitális írástudást. Ezért öröndetes, ha már egyénileg is kiáll valaki a világ elé, saját személyét, ismereteit vállalva.

Fontos tudni, hogy a fogyatékos emberek nem alkotnak egységes társadalmi tömböt, lényeges különbségek vannak állapotuktól függetlenül is státusaikban. Ezért a digitális szakadék mélysége sem egyformán fenyeget mindenkit. Arra kell törekednünk, hogy minden fogyatékos ember e-polgárrá válhasson, ne csak néhányuk kiváltsága legyen.

Felhasznált irodalom

- 196 /2003 (XI.28.) Korm. Rendelet a Nemzeti Fejlesztési Hivatalról
http://www.nfh.hu/doc/hiv/Hivatal_statutuma.pdf Letöltve: 2004. április 17.
1993. évi LXXIX. Törvény a közoktatásról
<http://www.1000ev.hu/index.php?a=3&param=9021> Letöltés: 2004. április 24.
- 1997.évi CXL. Törvény a kulturális javak védelméről és a muzeális intézményekről a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről.
2003. évi CXXV. Törvény az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról
<http://www.1000ev.hu/index.php?a=3&param=10257> Letöltve: 2004. április 23.
2003. évi L. törvény a Nemzeti Civil Alapprogramról
Forrás: <http://www.1000ev.hu/index.php?a=3&param=10180> Letöltve: 2004. április 3.
- A hátrányos helyzet megítélése és társadalmi elfogadottságának változása / Bobokné Belányi Beáta <http://www.ki.oszk.hu/pulman/doks/hatranyshelyzet.rtf> Letöltve: 2004. március 31.
- A Magyar Információs Társadalom Stratégia
http://www.ihm.hu/strategia/mits_2003.pdf Utolsó hozzáférés: 2004. április 20.
- A magyarországi információs társadalom az Európai Unióhoz történő csatlakozás előestéjén: helyzetkép és stratégiai célok (IHM jelentés, 2004.)
http://www.ihm.gov.hu/strategia/info_soc_hun.pdf Utolsó hozzáférés: 2004. április 20.
- A második Nemzeti Fejlesztési Terv hétszer több uniós pénzt hozhat. (2004. március 26. péntek)
http://www.magyarorszag.hu/eu/hirek/nft2_20040326.html Letöltve: 2004. április 17.
- A Taigetosztól az esélyegyenlőségig / Kálmán Zsófia, Könczei György. Bp. : Osiris, 2002.
- A TASZ a fogyatékosok jogairól. Bp.: Társaság a Szabadságjogokért, 1999.
Forrás: <http://www.tasz.hu/dl.php?goto=7&type=dl> Letöltve: 2004. április 3.
- A tudás társadalma I-II.: tanulmányok, esszék, reflexiók. Bp. : Stratégiakutató Intézet, 2002. (Információs Társadalom Könyvek, 5.)
- Agria Media 2002 : „Az elektronikus tanulás a III. évezred pedagógiai kihívása”. Eger : Líceum Kiadó, 2003.
- Áts József - Bondor Erika - Kovács László: A magyar középiskolák honlapjainak elemzése : beszámoló tanulmány <http://berzsenyi.tvnet.hu/~sediqi/honlape.htm> Letöltés: 2004. április 12.
- Az egyéni deficittől a társadalmi felelősségig : gyógypedagógia a közoktatásban és a társadalomban : interjú Zászkalaczký Péterrel / Földes Petra. In :Új Pedagógiai Szemle 2002.

április

<http://www.oki.hu/cikk.php?kod=2002-04-be-foldes-egyeni.html>

Az EU információs társadalom programja

<http://eu.ihm.hu/strat-2.html> Letöltés: 2004. április 17.

Az információs társadalom keresése / Z. Karvalics László. Bp. : Infonia – Aula, 2002. 165. p.

Az Információs Társadalom Koordinációs Tárcaközi Bizottság honlapja

<http://193.6.108.12/altalanos.html> Letöltve: 2004. április 17.

Beszámoló a Publika Magyar Könyvtári Kör 2003 évi tevékenységéről.

<http://www.ki.oszk.hu/pulman/doks/pmkkbeszam2003.rtf> Letöltve: 2004. március 31.

Domokos László: Jön a második Nemzeti Fejlesztési Terv - mennyi pénz lesz rá? Interjú Baráth Etelével, az NFH-t felügyelő politikai államtitkárral (04.4.7 15:30)

<http://www.napi.hu/default.asp?cCenter=article.asp&nID=196327&place=mostreaded>

Letöltve: 2004. április 17.

Életminőség-fejlesztő speciális mozgalmak a fogyatékosügyben /összeáll. Göllesz Viktor. Bp. : Szociális Munka Alapítvány, 1993. (A Szociális Munka Alapítvány Kiadványai, 9.) Európai uniós munkaerő-piaci reintegrációs programok és tapasztalataik. Bp. : MSZEIB, 2002. 150 p.

Fejes András: Testi sérültek szexualitása

<http://www.meoszinfor.hu/fej02.htm> Letöltve:

2004. április 3.

Felelősség, együttműködés – befogadó társadalom - Beszámoló az Országos Közoktatási Intézet szakmai konferenciájáról

<http://www.oki.hu/cikk.php?kod=hirek-Kopataki-Beszamolo.html>

Félkész forradalom: útban a megszelídített számítógépek felé / Dertouzos, M. L. Bp. : Typotex, 2002.

Fiókszavak : a honi mozgássérültek kalauza / Böszörményi Gyula. Bp.: Szabad Föld, 2003.

Fogyatékos hallgatók a felsőoktatásban: útmutató / Szerk. Csányi Yvonne. Bp. : ELTE Bárczi Gusztáv Gyógyypedagógiai Főiskolai Kar, 2001. 71. p.

Fogyatékos tanulók helyzete az ezredfordulón / Sálné Lengyel Mária – Kőpatakiné Mészáros Mária. In : Új Pedagógiai Szemle 2001. július-augusztus

<http://www.oki.hu/cikk.php?kod=2001-07-oy-tobbek-fogyatekos.html>

Információs – vagy tudástársadalom / Farkas János. Bp. : Infonia – Aula, 2002. 165. p.

Információs Társadalom Stratégia és Nemzeti Fejlesztési Terv

<http://eu.ihm.hu/strat-3.html> Letöltve: 2004. április 17.

Kötet az egészségkárosodottakról. Bp. : „Esély” Közösségfejlesztő és Családsegítő Szolgálat, 1995. (Esély füzetek, 3.)

Kultúra, társadalom és lélektan / Pikó Bettina. Bp. : Akadémiai K., 2003. 265. p.

Információs korszak, információs háború, biztonságkultúra / Várhegyi István, Makkay Imre. Bp. : OMIKK, 2000. 296. p.

Madari Ákos: E mint Európa: Az európai uniós szövegekörnyezetben leggyakrabban előforduló fogalmak értelmezései 2., bővített és frissített kiadás
http://www.euroinfo.hu/europaszerver/a_e.html#benchmarking Letöltve: 2004. április 17.

Maslow, Abraham: A lét pszichológiája felé. Bp. : Ursus Libris, 2003. 376 p.

Meskó Eszter: Aranyrög vagy csillogó szemét? Az internetes források kritikai értékelése In TMT 51. évf. 2004. 2. sz. 72-77. p.

Mikulás Gábor: Gondolatok A könyvtári terület stratégiai céljai 2003-2007 között c. dokumentumról. A KIT Hírlevél 2003. 17. (május 7.)
<http://www.gmconsulting.hu/inf/cikkek/158/index.htm> Letöltve: 2004. március 31.

Mobilközösség – mobilmegismerés : tanulmányok. Bp. : MTA Filozófiai Kutatóintézete, 2002.

Molnár Szilárd: A társadalmi kapcsolatok csoportszintű tőkájének csökkenése az információs társadalomban? In: Információs Társadalom (1) 2001/1. p. 68-73.

Nemzeti Fejlesztési Terv
http://www.nfh.hu/doc/nft/letolt3/NDP_Fejeztes%20strategia.pdf Letöltve: 2004. április 17.

Oktatási egyenlőtlenségek és speciális igények / Cs. Czachesz Erzsébet – Radó Péter In : Jelentés a magyar közoktatásról 2003 / Szerkesztette: Halász Gábor és Lannert Judit
<http://www.oki.hu/cikk.php?kod=Jelentes2003-Egyenlotlensegek.html>

Poszthumán jövendők : a biotechnológiai forradalom következményei / Francis Fukuyama. Bp. : Európa, 2003. 341 p.

Pro és kontra az integrációról : beszélgetés Kereszty Zsuzsával és Salné Lengyel Máriával / Kerber László. In : Új Pedagógiai Szemle 1999. október
<http://www.oki.hu/cikk.php?kod=1999-10-lk-Kerber-Pro.html>

Pulman Digital Guidelines magyar változata: Digitális Útmutató kiemelt fejezetei. Javított, bővített kiadás <http://www.ki.oszk.hu/pulman/dg/index.html> Lezárva: 2004. március 31.

”Sérült ember a családban” : I.”Kézenfogva” Nemzetközi Konferencia: összesítő. Bp. : Kézenfogva Alapítvány, 1995.

Skaliczki Judit: Az információs esélyegyenlőség és a demokrácia helye: a könyvtár. A könyvtári terület stratégiai céljai 2003-2007. In TMT 2003/9-10.

Speciális szükséglet vagy fogyatékoság? A befogadó pedagógia helye a magyar közoktatásban / Földes Petra. In : Új Pedagógiai Szemle 2003. január
<http://www.oki.hu/cikk.php?kod=2003-01-be-foldes-specialis.html>

Úton egy tudásalapú Európa felé: Az Európai Unió és az információs társadalom. © Európai Bizottság Magyarországi Delegációja, 2003.
http://www.eudelegation.hu/delegacio/bemutakozunk_kiadvanyaink.php Letöltés: 2004. április 17.

Varga Csaba: A három fogalom <http://www.inco.hu/inco9/kozpont/cikk0h.htm>

Z. Karvalics László: Az információs társadalom keresése. Bp. : Infonia – Aula, 2002. 165. p.

Linkgyűjtemény

Alapítványok

Autizmus Alapítvány és Kutatócsoport
Bliss Alapítvány
Down Alapítvány
EsErnyő Alapítvány
Informatika a Látássérültekért Alapítvány
Kézenfogva Alapítvány
Látótér Alapítvány
Napvirág Alapítvány
Rokkant-Ról Alapítvány
Soft Alapítvány, Debrecen
Vízus Alapítvány

<http://www.c3.hu/~autkcsop>
<http://www.c3.hu/~drahu/bliss>
<http://www.babanet.hu/neme/down/index.htm>
<http://www.esernyo.hu/>
<http://www.vakalap.hu>
<http://www.kezenfogva.hu/>
<http://www.latoter.hu/>
<http://www.napvirag.hu>
<http://web.axelero.hu/jnc>
<http://www.softalap.hu/mindex.htm>
<http://www.vizus.hu/index.php>

Országos szervezetek

Dávid Kisemberek Társasága
Értelmi Fogyatékosok és Segítőik Országos
Érdekvédelmi Szövetsége
Magyar Sclerosis Multiplex Társaság
Magyar Vakok és Gyengénlátók Országos
Szövetsége
Mozgássérültek Egyesületeinek Országos
Szövetsége
Nagyothallók
Siketek és Nagyothallók Országos
Szövetsége
Siket-vakok Országos Egyesülete

<http://kisember.cjb.hu>
<http://www.efoesz.hu/>

<http://www.sm.alba.hu>
<http://mvgyoszbudapest.hu/engine.aspx>

<http://www.meosz.hu/>

<http://www.nagyothallok.hu/>
<http://www.sinosz.hu/>

<http://www.siketvak.hu>

Egyesületek

Esőember - Autisták Érdekvédelmi
Egyesülete
Mozgáskorlátozottak Egyesülete, Kalocsa és
vidéke
Mozgáskorlátozottak Mezőhegyesi
Egyesülete
Mozgáskorlátozottak Somogy Megyei
Egyesülete
Mozgássérültek Budapesti Egyesülete
Mozgássérültek Pest Megyei Egyesülete
Mozgássérültek Vas Megyei Egyesülete
MVGyOSz Borsod-Abaúj-Zemplén megyei
szervezet
MVGyOSz kispesti csoportja
NEKO Magyar Gerinc Egyesület
Szegedi Mozgássérültek Alternatív
Egyesülete

<http://www.esoember.hu/>

<http://www.c3.hu/~mriselin>

<http://mme-mezohegyes.freeweb.hu/>

Kaposvár <http://www.msme.ngo.hu/>

<http://www.tar.hu/vasmozgasserult/index.html>
<http://mpme.freeweb.hu>
<http://www.tar.hu/vasmozgasserult/index.html>
<http://borsodivakok.fw.hu/>

<http://kispesitvakok.freeweb.hu/>
<http://neko.srv.hu/>
<http://www.szma.ngo.hu>

Önkormányzati, kormányzati, civil információk

Esélyegyenlőségi Kormányhivatal
Foglalkoztatáspolitikai és Munkügyi
Minisztérium (humánpolitika)
A Fővárosi Önkormányzat információs
fogyatékosokkal élőknek
Fogyatékosokkal Élő Emberek Európai Éve
Fogyatékosok Esélye Közalapítvány
Civil Híradó
Civil szervezetek portálja
Nonprofit Információs és Oktató Központ
(NIOK)

<http://www.eselyegyenloseg.hu>
<http://www.fmm.gov.hu/main.php?folderID=3248>
http://pilot.budapest.hu/?page=info_fogyatekkaleloknek

<http://www.fogyatekosokeve.hu>
<http://www.fogyatekosok-eselye.hu>
<http://www.civilhirado.hu/>
<http://www.levi Strauss NGO HU/index.php>
<http://www.nonprofit.hu>

Pályázati

Esély XXI. Kht
Fogyatékosok Esélye Közalapítvány

<http://www.eselyxxi.hu/index2.htm>
<http://www.fogyatekosok-eselye.hu>

Kommunikáció, média

Hobby Rádió

<http://www.hobbyradio.hu/>

Humanitás
Index Vakbarát Hírportál
Korner Jeltolmács Központ
Lapoda – Esélyegyenlőség

Magazin Sérültekről
Origó Hírmondó (vakbarát felület)
Sérült egészséggel
Weborvos – Hátrányból
Paramédia - Elérhető Médiaért
Vakinfó

AUT-PONT Autista Gyermekéért és
Fiatalokéért Alapítvány
Autista Gyermekéért Egyesület
Budapesti Korai Fejlesztő Központ
Csökkentlító Gyerek Alapítvány
Fogyatékos Gyermekéért és Szüleikéért
Egyesület
Fogyatékos Gyermekéért Közalapítvány
Gézengúz Alapítvány a Születési
Károsultakéért
Magyar Williams Szindróma Társaság
Martin-Bell Alapítvány a testileg és
szellemileg sérült gyermekéért
Tanulási zavarok, diszlexia
Végtaghiányos Gyermekéért Alapítvány

Aranyhíd Univerzális Fiatalok Országos
Klubja
FFRISS - a Motiváció Alapítvány ifjúsági
szolgálat
FISZ honlap - Esélyegyenlőség rovat
NASIBA Alapítvány

Csanádi Andrea
Debreczeni Tibor honlapja
Ecsedi Csaba vak programozó honlapja
Érdi Tamás zongoraművész honlapja
Hollók honlapja
Juhászné Takács Lívia konduktor
Kiss Virág honlapja (Aggódó Apuka)

Kunsági Andrea pszichológus (autizmus)
Láng Attila, D.
Legaza Ilona
Pál Zsolt (Pille)
Simor Endre honlapja
Tornallyai János vak programozó és
felesége

Bethesda Református Kórház
Juhászné Takács Lívia konduktor
Koraszülött Lap
Látássérült „Cseppkő” Országos Egyesület
Látásvizsgáló Országos Szakértői és
Rehabilitációs Bizottság
Rehabilitációs honlap
Szociális Ellátók és Szociális Ellátottak
Egyesülete
Viktória Rehabilitációs Központ

2M Margit-Med
Audiorex Kft
GoReha - mozgássérültek segédeszközeinek
internetes áruháza

<http://www.humanitas.hu/aktualis/fooldal.php>
<http://www.index.hu/vakbarat>
<http://www.korner.hu>
<http://www.lapoda.hu/lapodahu.hirek.html?csop=Es%E9lyegyenl%F5s%E9g>
<http://www.serultek.hu/konyvtar/index.htm>
<http://www.origo.hu/hirmond/index.html>
<http://www.disability.hu>
<http://weborvos.netrix.hu/index.php?id=173>
<http://www.paramedia.hu>
www.vakinfo.hu

Gyermekéért

<http://www.aut-pont.hu>

<http://agye.zona.hu>
<http://www.koraifejlesztzo.hu>
<http://www.dsy.hu/cs-alapitvany/index.html>
<http://www.hypotonia.hu/>

<http://www.fgyk.hu>
<http://www.c3.hu/~babgrade>

<http://www.williams.ngo.hu>
<http://www.martin-bell.hu/bem.htm>

<http://www.freeweb.hu/zenit>
http://www.limblesschildren.hu/hpl_ orga.html

Fiatalok

<http://www.ufok.cjb.hu>

<http://www.motivacio.hu/ffriss>

http://www.fisz.hu/?lap=doc/doc&doc_id=642
<http://www.nasiba.hu>

Egyéni

<http://csandi.freeweb.hu/>
<http://dtibi.freeweb.hu>
<http://www.c3.hu/~ecsed>
http://www.erditamas.hu/hun_index.html
<http://www.tar.hu/hollok>
<http://members.chello.hu/liviaced>
<http://www.kissvirag.hu>
(korábbi verzió: <http://test.komplexnet.hu/baba/>)
<http://www.kunsagi.com/kunsagi/>
<http://lattilad.org>
<http://legeza.oszk.hu/>
<http://www.pille.hu/pille/magamrol/index.htm>
<http://www.extra.hu/simor>
<http://web.axelero.hu/tornally/index.htm>

Rehabilitáció

http://www.bethesda.hu/Honlap/Bethesda_alapitvany.html
<http://members.chello.hu/liviaced/>
<http://www.koraszulott.hu/>
<http://www.c3.hu/~cseppko>
<http://www.latasvizsgalo.hu/>

<http://mak.dbassoc.hu/rehab>
<http://www.segelyhely.hu>

<http://viktoriah.freeweb.hu/index.html>

Gyógyászati segédeszközök

<http://www.pro2m.hu/margitmed.htm>
<http://www.siemens-hallokeszulek.hu/>
<http://www.goreha.hu/ceg.php>

Meyra Ortopédiai Kft. www.meyra.hu
Mindora Siketek és Nagyothallók <http://www.mindora.hu>
Szaküzlete
Orto-Reha Kft. <http://www.szakinfo.hu/ortoreha>
Rehab Rt. <http://www.rehabrt.hu>
Starkey Laboratórium Kft. Microsonic Labor <http://www.starkey.hu>
Kft.
Widex-H Kft. <http://www.widex.hu/main.html>
Yarus Bt. <http://www.bernafon.hu>

Akadálymentesítés

Aluhit Kft. <http://www.aluhit.hu>
Bringanti - különleges járművek gyártója <http://www.bringanti.hu/anti/index.html>
Lifttechnika Kft. <http://www.lifttechnika.hu/>
Segítsd a Sérülteket Alapítvány http://www.tar.hu/segitsd_a_serulteket/akadaly.html
Technokerlift Kft. <http://www.felvonu.hu/>

Rekreáció

Conditio Humana Egyesület <http://conditiohumana.freeweb.hu/>
Dévény Anna Alapítvány <http://www.deveny.hu/>
Fecskepalota <http://www.fecskepalota.hu/>

Szociális gondozás, lakóotthonok

Bárka Közösség, Dunaharaszti http://www.larche.hu/rajzok_hun2.html
Búzavirág Alapítvány <http://zemleni-figyelo.hu/buzavirag>
Irmák Kht. <http://www.irmak.hu/>
Szent Erzsébet Otthon http://www.szeretetszolgalat.hu/o_ipoly.html

Támogató szolgálat

Békásmegyeri Támogató Szolgálat <http://www.mkike.hu/btsz/index.htm>
Egalitás Alapítvány <http://www.egalitas.hu/index2.htm>
Kerek Világ Jóléti Szolgálat, Pécs <http://www.c3.hu/~kerekv/>
Révész Központ, Kiskunhalas <http://www.c3.hu/~reveszkh/>

Iskolák

Budapesti Hallássérültek Tanintézete <http://www.siketekbp.co.hu>
Cházár András siketek oktatási intézete <http://www.chazar.hu>
Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Főiskolai <http://www.barci.hu>
Kar
Fejlesztő Nevelési Oktató Központ <http://www.cinkota16.finet.hu>
Hallássérültek Iskolája <http://www.deafkvar.hu>
Klúg Péter Óvoda, Általános Iskola, <http://www.siketek.szeged.hu/>
Szakiskola és Diákotthon
Nemzetközi Pető Intézet <http://testweb.peto.hu/>
Nytított Világ Iskola <http://nyivinet.freeweb.hu/>
Speciális Oktató és Fejlesztő Intézmény <http://www.sofi.hu>
Széchenyi Utcai Általános Iskola, <http://web.matavnet.hu/deafdebr/index.html>
Diákotthon és Óvoda
Szellő utcai iskola <http://szello.risko.hu>
Tóth Antal Óvoda, Általános Iskola, <http://www.totha.fullnet.hu/xx/default.htm>
Szakiskola és Kollégium
Vadháti úti Általános Iskola és Speciális <http://www.c3.hu/~jokaialt/>
Szakiskola
Vakok Szolgáltató Központja Óvoda, <http://www.vakisk.hu>
Általános Iskola, Speciális Szakiskola,
Diákotthon és Gyermekotthon
Világ Világossága Alapítvány <http://vva.hu>

Munka

Alfa Ipari Rt. <http://www.alfa55.hu>
Rolfim Szövetkezet <http://web.axelero.hu/rolfim>
Salva Vita Alapítvány <http://www.salvavita.hu>
UWYTA Kht. <http://www.uwyt.hu/index.html>

Távoktatás

Tanulj velünk! <http://monfodi.hungary.cc/faliujsag>

Művészetek

A Zene Mindenkié Egyesület <http://www.zeneme.ngo.hu/>
Baltazár Színház <http://www.szinhaz.hu/baltazar/indexmagyar.html>
Csanádi Andrea (író) <http://csandi.freeweb.hu/>

Érdi Tamás zongoraművész
Gördülő Táncsoport
Láncgaléria
Láng Attila, D.
Monfodi Alapítvány
Roll Dance
Vakrepülés Színjátszó Egyesület

http://www.erditamas.hu/hun_index.html
<http://www.rollingfashion.com/rfhu.htm>
<http://www.lancgaleria.hu/>
<http://latilad.org>
<http://www.monfodi.hu/>
<http://www.rolldance.hu>
<http://www.vakrep.hu/vakrep.htm>

Sport

Fogyatékkal Élők Budapesti
Sportszövetsége
Fogyatékosok Nemzeti Sportszövetsége
GYISM honlap - a fogyatékosok sportjának
hírei
Magyar Értelmi Fogyatékosok
Sportszövetsége
Magyar Lovasterápia Szövetség
Magyar Paralimpiai Bizottság
Magyar Speciális Olimpia Szövetség
Roll Dance Budapest
Ülőröplabda

<http://www.febssz.hu/>
<http://www.fonesz.hu/>
<http://www.gyism.hu/index.php?id=634>
<http://hsfmh.freeweb.hu/>
http://www.lovasterapia.hu/fooldal/a_lovasterapiarol
<http://www.hparalimpia.hu>
<http://www.msosz.hu>
<http://www.rolldance.hu>
www.uloroplabda.hu

Szabadidő

Kutyával az Emberért Alapítvány
Paradiva
VilágHalló Elektronikus Online Könyvtár
Az Országos Széchényi Könyvtár vakbarát
honlapja
Vakok Digitális Könyvtára

<http://www.kea-net.hu>
<http://paradiva.freeweb.hu/index.html>
<http://www.vilaghallo.hu>
<http://vmek.oszk.hu/>

Lap.hu

autizmus.lap.hu
egyesulet.lap.hu
fogyatekos.hu
fogyatekos.lap.hu
hallasserult.lap.hu
hallasserultek.hu
masfogyatekos.lap.hu
parasport.lap.hu
vak.lap.hu

<http://www.vizus.hu/vdk/>